

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PRIMERJAVA UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI
IZPOSTAVLJENOSTMI V SLOVENIJI IN SRBIJI**

Ljubljana, december 2023

PETRA MEJAČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Petra Mejač, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Primerjava upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji in Srbiji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Matejem Marinčem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 19.12.2023

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	OPREDELITEV NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI	3
3	UKREPI ZA ZNIŽEVANJE NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI.....	7
	3.1 Ukrepi za preprečevanje nastanka nedonosnih izpostavljenosti	7
	3.2 Ukrepi za razreševanje obstoječih nedonosnih izpostavljenosti	8
	3.2.1 Prestrukturiranje	8
	3.2.2 Menjava dolga za lastniški kapital (D/E swap)	9
	3.2.3 Zunajsodna izterjava	9
	3.2.4 Izterjava	10
	3.2.5 Prodaja terjatev	10
	3.2.6 Listinjenje	12
	3.2.7 Odpisi terjatev	12
	3.2.8 Zaseženo premoženje	13
	3.2.9 Prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev	13
4	OVIRE ZA ZNIŽEVANJE NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI.....	14
5	REGULATORNI OKVIR UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SLOVENIJI.....	19
	5.1 EU raven.....	19
	5.1.1 Evropska centralna banka.....	20
	5.1.2 Evropski bančni organ.....	25
	5.1.3 Svet EU	27
	5.1.4 Evropska komisija.....	27
	5.2 Lokalna raven	28
	5.2.1 Banka Slovenije.....	28
	5.2.2 Združenje bank Slovenije.....	32
	5.3 Povzetek pregleda procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji.....	33
6	REGULATORNI OKVIR UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SRBIJI	35
	6.1 Strategija razreševanja NPL iz leta 2015	35
	6.2 Načrt analize obstoječih ovir pri prodaji NPL-jev v Srbiji.....	40

6.3	Program reševanja NPL za obdobje 2018–2020	41
6.4	Sklep o računovodskem odpisu sredstev iz bilanc stanja bank ter dopolnitev Sklepa o razvrstitvi bilančne aktive in zunajbilančnih postavk	44
7	PRIMERJAVA UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SLOVENIJI IN V SRBIJI	45
7.1	Primerjava regulatornega okvira upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji in Srbiji	45
7.2	Primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka ter razreševanja obstoječih nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji	46
8	ANALIZA NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI V SLOVENIJI IN SRBIJI	47
8.1	Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji	48
8.1.1	Podatki Banke Slovenije	48
8.1.2	Podatki izbranih bank v Sloveniji	49
8.1.3	Povzetek gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji	52
8.2	Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Srbiji	53
8.2.1	Podatki Narodne banke Srbije.....	53
8.2.2	Podatki izbranih bank v Srbiji.....	54
8.2.3	Povzetek gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Srbiji.....	55
8.3	Primerjava gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji	56
8.3.1	Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji v primerjavi s srednjo, vzhodno in jugovzhodno Evropo	56
8.3.2	Primerjava strukture nedonosnih izpostavljenosti	59
8.3.3	Drugi podatki	61
9	SKLEP.....	61
	LITERATURA IN VIRI.....	63

KAZALO TABEL

Tabela 1: Najpogostejši kazalniki spremljanja nedonosnih izpostavljenosti	5
Tabela 2: Primerjava razlike med smernicami ECB in EBA	26
Tabela 3: Pregled procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji.....	33
Tabela 4: Prikaz dejavnosti in zadolžitev posameznih institucij za potrebe izvedbe Strategije razreševanja NPL, 2015	38
Tabela 5: Glavne ovire krovnih področij prodaje terjatev v Srbiji	40

Tabela 6: Primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka in razreševanja obstoječih nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji	47
Tabela 7: Pregled gibanja obsega terjatev z zamudami nad 90 dni (2013 in 2014) in NPE (2015–2021) v Sloveniji	48
Tabela 8: Pregled gibanja deleža terjatev z zamudami nad 90 dni (2010–2014) in delež NPE (2015–2021) v Sloveniji	48
Tabela 9: Pregled kakovosti aktive v NLB za obdobje 2015–2021	49
Tabela 10: Pregled kakovosti aktive v NKBM za obdobje 2016–2021	50
Tabela 11: Pregled kakovosti aktive v UniCredit SLO za obdobje 2016–2021.....	51
Tabela 12: Pregled gibanja NPL-jev v Srbiji za obdobje 2008–2021	53
Tabela 13: Pregled kakovosti aktive v Banci Intesi za obdobje 2014–2021	54
Tabela 14: Pregled kakovosti aktive v UniCredit Srbija za obdobje 2008–2021.....	55
Tabela 15: Primerjava gibanja obsega NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021	56
Tabela 16: Primerjava gibanja deleža NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021	57
Tabela 17: Primerjava stopnje pokritja NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021	57
Tabela 18: Primerjava gibanja neto deleža NPL v regiji CESEE za obdobje 2015–2021 ..	58
Tabela 19: Pregled NPL-portfelja v Sloveniji in Srbiji za obdobje 2011–2017.....	59
Tabela 20: Pregled deleža NPL v Sloveniji in Srbiji za obdobje 2008–2019	61

KAZALO SLIK

Slika 1: Poenostavljen prikaz različnih kategorij nedonosnih izpostavljenosti.....	5
Slika 2: Institucije, ki regulirajo področje NPE na ravni EU, in glavne komponente regulacije	19
Slika 3: Primerjava časovne implementacije pomembnih dokumentov regulatornega področja upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Evropi, Sloveniji in Srbiji	46
Slika 4: Primerjava uspešnosti zniževanja NPL do podjetij v obdobju 2011–2017.....	60
Slika 5: Primerjava uspešnosti zniževanja NPL do gospodinjstev v obdobju 2011–2017..	60
Slika 6: Pregled deleža NPL v Sloveniji in Srbiji v obdobju 2008–2019	61

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

srb. – srbsko

CEE – (angl. Central and Eastern Europe); Srednja in vzhodna Evropa

CESEE – (angl. Central Eastern and Southeastern Europe); Srednja, vzhodna in jugovzhodna Evropa

DIA – (angl. Deposit Insurance Agency); Agencija za zavarovanje depozitov
DUT – družba za upravljanje s terjatvami
EU – Evropska unija
EIB – (angl. European Investment Bank); Evropska investicijska banka
EBA – (angl. European Banking Authority); Evropski bančni organ
EBRD – (angl. European Bank for Reconstruction and Development); Evropska banka za obnovo in razvoj
ECB – (angl. European Central Bank); Evropska centralna banka
EK – Evropska komisija
EWS – (angl. Early Warning System); sistem zgodnjega opozarjanja
IMF – (angl. International Monetary Fund); Mednarodni denarni sklad
JST – (angl. Joint Supervisory Team); skupna nadzorniška skupina
MF RS – Ministrstvo za finance, Republika Srbska
MRS – mednarodni računovodski standardi
MSME – mikro, mala in srednje velika podjetja
MSR – mednarodni računovodski standardi
MSRP – mednarodni standardi računovodskega poročanja
NBS – (angl. National Bank of Serbia); Narodna banka Srbije
NPA – (angl. Non Performing Asset); nedonosno sredstvo
NPE – (angl. Non Performing Exposure); nedonosna izpostavljenost
NPL – (angl. Non Performing Loan); nedonosno posojilo
SPV – (angl. Special Purpose Vehicle); namenska družba
SREP – (angl. Supervisory Review and Evaluation Process); proces nadzorniškega pregledovanja in vrednotenja
UPPR – (srb. Unapred pripravljeni plan reorganizacije); vnaprej pripravljen načrt reorganizacije
ZDA – Združene države Amerike
ZBS – Združenje bank Slovenije

1 UVOD

Gospodarska kriza iz leta 2008, ki se je odrazila tako v Sloveniji kot v Srbiji, je med drugim izdatno vplivala na poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja bank, natančneje na povečanje nedonosnih izpostavljenosti. Nedonosne izpostavljenosti (angl. non-performing exposure, v nadaljevanju NPE) predstavljajo tiste izpostavljenosti, pri katerih prihaja do zamude pri odplačilu obveznosti, ki je daljša od 90 dni, in/ali se ocenjuje, da je malo verjetno, da bo dolжник zmožgal odplačati svoje obveznosti brez unovčenja zavarovanja (ECB, 2017b, str. 104). Skladno z Izvedbeno uredbo Komisije (EU) 2015/227 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 680/2014 o določitvi izvedbenih tehničnih standardov v zvezi z nadzorniškimi poročanjem institucij v skladu z Uredbo (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. januarja 2015 (Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/227), UL EU L 48/1 med NPE spadajo tudi prestrukturirane izpostavljenosti.

Visoki deleži NPE v dalj časa trajajočem obdobju se odražajo v manjši posojilni dejavnosti bank. Težave, ki jih povzročajo NPE, lahko prizadenejo posamične banke, lahko pa tudi širše bančno okolje, saj negativno vplivajo na gospodarsko rast in lahko privedejo celo do destabilizacije bančnega sistema kot celote, kot se je pripetilo v zadnji finančni krizi (ECB, brez datuma d).

Za razreševanje NPE imajo banke na voljo več vrst ukrepov, ki jih lahko razdelimo v dve skupini. Prva skupina predstavlja ukrepe preprečevanja nastanka NPE in temelji na sistemu zgodnjega opozarjanja. Druga skupina ukrepov naslavlja zniževanje že obstoječih NPE in zajema širok nabor orodij, kot so prestrukturiranje, menjava dolga za lastniški kapital, zunajsodna in sodna izterjava, prodaja terjatev, listinjenje, odpisi terjatev, zaseg premoženja in prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev.

Na uspešno zniževanje NPE vplivajo različne ovire, ki so bodisi splošne ali specifične za posamezno regijo ali državo. Splošne ovire so ovire, povezane z nadzorniškimi okvirom, pravne, informacijske in davčne ovire ter ovire, povezane s trgovino z NPE (Aiyar in drugi, 2015a). Kar se tiče specifik posamične države, se kažejo predvsem v intenziteti prisotnosti ovir, zavedanja o njihovem obstoju ter načrtovanih in ne nazadnje že izvedenih spremembah in reformah področja.

V praksi se je izkazalo, da zapletenega problema, ki ga predstavljajo visoki deleži NPE, ni mogoče rešiti z uporabo individualnih ukrepov, temveč sta za trajno razrešitev NPE potrebna sistemski pristop in aktivno vključevanje vseh relevantnih institucij (Tabaković, 2018). Resnosti in razsežnosti problema se zavedajo tudi regulatorji, ki so celostno pristopili k obravnavani problematiki. V Evropi področje regulirajo različne institucije in organi. Pod okrilje njihovega nadzora spada tudi Slovenija. Evropska centralna banka (v nadaljevanju ECB) področje ureja prek procesa nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja. V letu 2017 so najboljše prakse strnili v dokumentu Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili (ECB, 2017b). Svet Evrope je, prav tako v letu 2017, pripravil Akcijski načrt (ECB, brez datuma

d). Smernice o upravljanju nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti (EBA, brez datuma a) so v letu 2018 pripravili v Evropskem bančnem organu (angl. European Banking Authority, v nadaljevanju EBA). Napredek pri zniževanju NPE skrbno spremlja tudi Evropska komisija (v nadaljevanju EK). Upravljanje z NPE v Sloveniji dodatno ureja Banka Slovenije z izdanimi sklepi, smernicami in priporočili (Banka Slovenije, 2017a). Aktivno vlogo ima tudi Združenje bank Slovenije (v nadaljevanju ZBS), ki je koordiniralo pripravo Slovenskih načel finančnega prestrukturiranja (ZBS, 2014). Srbija ni predmet nadzora evropskih institucij in organov, kar pa ne pomeni, da področja ne regulirajo. V Srbiji so v letu 2015 na državni ravni pripravili obsežno Strategijo razreševanja NPL, ki so jo podkrepili z dvema akcijskima načrtoma. Dokument je nastal pod taktirko Narodne banke Srbije (v nadaljevanju NBS), relevantnih ministrstev in Agencije za zavarovanje depozitov. Pri pripravi so sodelovali predstavniki uglednih mednarodnih institucij. Prizadevanja za razreševanje NPE so še dodatno okrepili s Programom razreševanja NPL in akcijskim načrtom za obdobje 2018–2020 (MF RS, brez datuma c). Prizadevanja regulatorjev in posameznih deležnikov se odražajo v konkretnih številkah. Za potrebe podaje ocene glede uspešnosti je tako treba preveriti obsege in deleže NPE v posamični državi ter jih primerjati z regijskim povprečjem.

Namen magistrskega dela je proučiti upravljanje z NPE v Sloveniji kot članici Evropske unije (v nadaljevanju EU) in v Srbiji, državi, ki ni članica EU. Zanima me, kako je področje urejeno iz regulatornega vidika, kako uspešni sta bili državi pri zniževanju NPE, katera orodja za zniževanje NPE imata na voljo in ali se pri zniževanju z NPE srečujeta s specifičnimi ovirami.

Obravnavana tematika je sprva proučena z vidika poglobljenega teoretično-analitičnega pregleda strokovne literature. V drugem, empiričnem delu magistrskega dela se osredotočim na numerično analizo podatkov.

Naloga je razdeljena v sedem sklopov. V drugem poglavju opredelim NPE in izpostavim njihove različne variacije ter definicije, ki se spreminjajo ne samo regijsko, temveč tudi časovno. V sklopu drugega poglavja tudi pojasnim razsežnosti problemov visokih deležev NPE, ki vztrajajo v dalj časa trajajočem obdobju. V tretjem poglavju raziščem možne ukrepe razreševanja NPE, ki jih razdelim v ukrepe, namenjene preprečevanju nastanka NPE, ter ukrepe, ki naslavlajo zniževanje že obstoječih NPE. Četrto poglavje obravnava ovire pri zniževanju NPE. Peto poglavje je namenjeno pregledu regulatornega področja, ki ureja upravljanje z NPE v Sloveniji, ki ga sprva proučim na ravni EU, ki ji sledi pregled na lokalni ravni. Šesto poglavje je osredotočeno na regulatorni okvir v Srbiji. Sedmo poglavje je namenjeno primerjavi upravljanja z NPE med izbranimi državama, začevši s primerjavo regulatornega okvira, ki mu sledi primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka in zniževanja obstoječih NPE. Delo je zaokroženo z osmim poglavjem, ki je v celoti namenjeno analizi numeričnih podatkov. Podatke izbranih držav sprva proučim na državni ravni, ki ji sledi analiza podatkov izbranih, večjih bank. Poglavje se zaključi s primerjavo z regijskim povprečjem, analizo strukture NPE ter primerjavo med izbranimi državama.

2 OPREDELITEV NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI

Enotna definicija NPE na svetovni ravni ne obstaja. Razlikuje se tako med regijami in državami kot tudi v času. Primerjava je dodatno otežena zaradi dveh po vsebini različnih terminov – nedonosna posojila (angl. non-performing loans, v nadaljevanju NPL) in nedonosne izpostavljenosti.

Mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund, v nadaljevanju IMF) je osredotočen na NPL. V Smernicah o kazalnikih finančne stabilnosti so opredelili pogoje, ki posojilo opredeljujejo kot nedonosno (IMF, 2005, str. 8):

- zamuda s plačilom obveznosti iz naslova obresti in/ali glavnice presega 90 dni ali
- plačila obresti za obdobje, ki presega 90 dni, so bila kapitalizirana, refinancirana ali pogodbeno odložena ali
- zamuda s plačilom obveznosti iz naslova obresti in/ali glavnice ne presega 90 dni, vendar obstaja utemeljen razlog oziroma dvom, da posojilo ne bo poplačano v celoti (kot primer navajajo dolžnika, ki je vložil predlog za začetek stečajnega postopka).

Posojilo zadrži oznako nedonosnega, vse dokler ni odpisano ali odplačano (velja tako za izvorno kot nadomestno posojilo). Smernice o kazalnikih finančne stabilnosti priporočajo, da finančne institucije opredelijo tudi druga sredstva kot nedonosna, če ta izpolnjujejo zgoraj navedene kriterije.

EU je osredotočena predvsem na NPE. EBA, je leta 2014 z namenom zagotovitve primerljivosti med bankami in jurisdikcijami v Izvedbeni uredbi Komisije (EU) 2015/227 opredelil enotno definicijo nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti .

Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili (ECB, 2017b, str. 104) povzemajo definicijo EBA (Izvedbeni tehnični standardi EBA o nadzorniškem poročanju (prestrukturiranje in NPE)). Kot nedonosne se štejejo vse izpostavljenosti (posojila, dolžniški vrednostni papirji in zunajbilančne postavke)¹, ki izpolnjujejo eno ali obe merili:

- pomembne izpostavljenosti, pri katerih prihaja do zamude pri odplačevanju več kot 90 dni,
- za dolžnika se ocenjuje, da je malo verjetno, da bo v celoti poplačal svoje kreditne obveznosti brez unovčenja zavarovanja s premoženjem, ne glede na obstoj katerega koli zapadlega zneska ali število dni zamude pri odplačevanju.

NPE vključujejo neplačane in oslABLJENE izpostavljenosti. Skupne NPE se izračunajo kot vsota slabih posojil, nedonosnih dolžniških vrednostnih papirjev in nedonosnih zunajbilančnih postavk.

¹ To ne velja za izpostavljenosti v posesti za trgovanje.

Med NPE spadajo tudi prestrukturirane izpostavljenosti (Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/227). Po definiciji EBA prestrukturirane izpostavljenosti predstavljajo tiste dolžniške pogodbe, pri katerih so bili uporabljeni ukrepi prestrukturiranja, ki so sestavljeni iz koncesij dolžniku, ki ima ali je na tem, da bo imel težave pri izpolnjevanju finančnih obveznosti (finančne težave). Koncesija je sprememba prejšnjih pogojev pogodbe, za katere se šteje, da jih dolžnik ne bi mogel izpolniti zaradi finančnih težav, oziroma popolno ali delno refinanciranje problematične kreditne pogodbe, ki v primeru, da dolžnik ne bi imel finančnih težav, ne bi bila odobrena.

Razvrstitev med prestrukturirane izpostavljenosti preneha, ko so izpolnjeni naslednji pogoji:

- pogodba se šteje kot donosna,
- od datuma, ko se je prestrukturirana izpostavljenost začela šteti za donosno, sta minili dve leti (poskusna doba),
- vsaj v polovici poskusne dobe so se izvajala redna odplačila,
- na koncu poskusne dobe nobena od izpostavljenosti do dolžnika ni zapadla z zamudo pri odplačilu za več kot 30 dni.

Slovenske banke in hranilnice so do uvedbe nove definicije EBA poročale o podatku o višini in deležu terjatev z zamudo nad 90 dni med vsemi razvrščenimi terjatvami. Prvo poročanje NPE, upoštevajoč novo definicijo EBA, je bilo izvedeno po stanju na dan 30. 6. 2015 (Banka Slovenije, 2015).

V Srbiji je NPL opredeljen v Sklepu o zahtevah za poročanje bank (RS Uradni list, št. 125/2014 in 4/2015 – Preglednica 8 (NPL 1)) kot skupni nepravilni dolg po posameznem posojilu, vključno z zneskom zamud, če izpolnjuje enega od naslednjih kriterijev (MF RS, brez datuma d, str. 4):

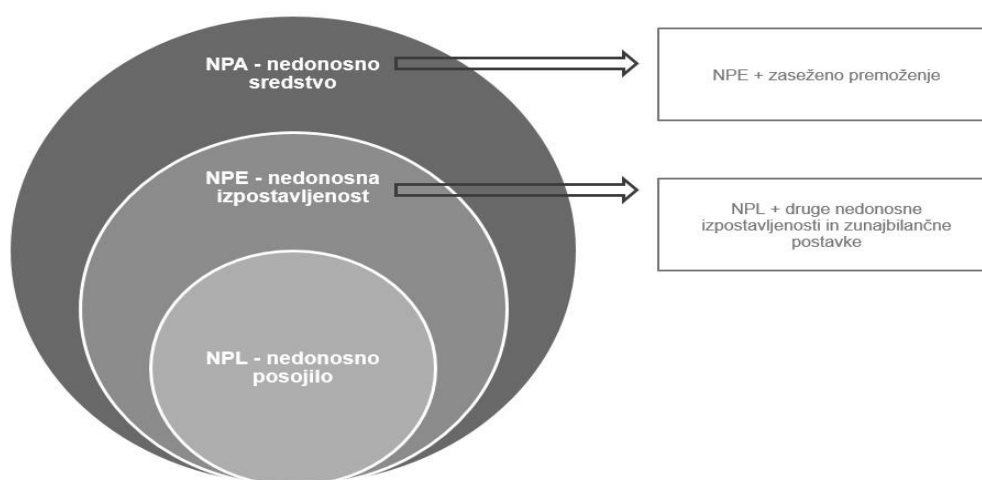
- zamuda pri plačilu glavnice ali obresti je daljša od 90 dni,
- stanju posojila so prištete kapitalizirane, refinancirane ali z dogovorom odložene obresti za najmanj 3 mesece,
- plačila so zapadla manj kot 90 dni, vendar banka ocenjuje posojilojemalčevo odplačilno sposobnost kot poslabšano in izraža dvom, da bo posojilo odplačano v celoti.

NPL so pogosto zavarovani z nepremičninami. Banka lahko v določenih primerih nepremičnino prevzame in tako delno ali v celoti zniža terjatev iz naslova posojila do dolžnika. V takšnem primeru banka ne izkazuje več NPL, temveč ima v svojih knjigah zavedeno nepremičnino, ki predstavlja zaseženo premoženje. Kadar v okviru nedonosnih kategorij obravnavamo tudi zaseženo premoženje, govorimo o tretji, najbolj obširni kategoriji NPE, in sicer o nedonosnih sredstvih (angl. non-performing asset, v nadaljevanju NPA). NPA poleg NPE zajemajo tudi zaseženo premoženje. Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili (ECB, 2017b, str. 106) zaseženo premoženje opredeljujejo kot sredstva v bilanci stanja kreditne institucije, ki jih je ta pridobila s prevzemom zavarovanja s

premoženjem ali z unovčenjem podobnih kreditnih izboljšav. Premoženje se pridobi s sodnim postopkom (»zaseženo« v strogem pomenu besede), z dvostranskim dogovorom z dolžnikom (zamenjava ali prodaja) ali z drugimi vrstami prenosa zavarovanja s premoženjem od dolžnika k upniku in obsega tako finančno kot nefinančno premoženje.

Na sliki 1 je prikazana poenostavljena grafična ponazoritev različnih nedonosnih kategorij, iz katere je razvidno, da najbolj ozko kategorijo predstavljajo NPL. Če NPL prištejemo druge NPE in zunajbilančne postavke, obravnavamo NPE. Če NPE prištejemo zaseženo premoženje (nedonosna terjatev se konvertira v nedonosno premoženje, npr. nepremičnino), pa obravnavamo najbolj široko kategorijo – NPA.

Slika 1: Poenostavljen prikaz različnih kategorij nedonosnih izpostavljenosti

Vir: lastno delo.

V tabeli 1 so predstavljeni najpogostejši kazalniki spremljanja NPE.

Tabela 1: Najpogostejši kazalniki spremljanja nedonosnih izpostavljenosti

Kazalnik	Pojasnilo vsebine/formula izračuna
Obseg NPL	Obseg nedonosnih posojil, izražen v valuti.
Obseg NPE	Obseg nedonosnih izpostavljenosti NPE, izražen v valuti.
Obseg NPA	Obseg NPE in zaseženega premoženja, izražen v valuti.
Delež NPL	NPL in naložbe v primerjavi z bruto posojili in naložbami.
Delež NPE	Bruto NPE v primerjavi z dolžniškimi instrumenti (razen izpostavljenosti iz trgovalne knjige in zunajbilančne izpostavljenosti).
Stopnja pokritja (nedonosnih posojil in naložb)	Vsota slabitev in negativnih sprememb poštene vrednosti zaradi kreditnega tveganja pri NPL in naložbah v primerjavi z bruto NPL in naložbami.
Teksaški kazalnik	Teksaški kazalnik se na splošno izračuna tako, da se bruto vrednost nedonosnih sredstev banke deli z vsoto njenega opredmetenega navadnega lastniškega kapitala in rezervami za izgube iz posojil.

Vir: lastno delo, ECB (2017b) in EBA (brez datuma b).

V prvem delu poglavja so bile predstavljene različne tehnične definicije nedonosnih kategorij, medtem ko je drugi del poglavja namenjen orisu vpliva NPL na poslovanje bank in podjetij ter na gospodarsko rast.

Visoki obsegi NPL v dalj časa trajajočem obdobju zavirajo kreditno in gospodarsko aktivnost. NPL namreč zavzemajo kapital, ki bi ga banke sicer lahko uporabile za posojila podjetjem in prebivalstvu, znižujejo dobičkonosnost bank, zvišujejo stroške financiranja ter posledično zmanjšujejo kreditno ponudbo (Aiyar in drugi, 2015b).

Aiyar in drugi (2015a) se v nadaljevanju podrobneje opredelijo do makrofinančnega vpliva velikih obsegov NPL prek njihove povezave s posojilno dejavnostjo bank in prezadolženostjo podjetij. NPL negativno vplivajo na posojilno dejavnost bank prek treh med seboj povezanih komponent – dobičkonosnosti, kapitala in financiranja. Na dobičkonosnost vplivajo predvsem večji obsegi rezervacij, ki pripadajo večjemu obsegu NPL in se odražajo v manjšem neto dobičku. Za NPL-je je značilno tudi to, da ne ustvarjajo prihodkov, ki bi bili primerljivi s sredstvi, ki so razvrščena kot donosna. Dodatno pa so z NPL-ji povezane višje uteži za tvegana sredstva in s tem zahteva po znatno povečanem obsegu kapitala. Slabša kakovost sredstev poviša tudi stroške financiranja banke. Analiza podatkov evropskega bančnega sektorja v obdobju med 2009 in 2013 je potrdila, da so banke z velikim obsegom NPL manj dobičkonosne. Spoprijemajo se z višjimi stroški financiranja in posojajo manj. Omejena posojilna dejavnost lahko negativno vpliva na rast uspešnih podjetij in neproporcionalno prizadene predvsem sektor srednjih in malih podjetij, ki je veliko bolj odvisen od financiranja bančnega sistema. Prezadolženost podjetij je povezana z manjšimi investicijami in zapoznelim okrevanjem. Aiyar in drugi (2015a) navajajo tudi izsledke avtorjev Goretti in Souto, ki sta v letu 2013 dokazala negativen učinek prezadolženosti na investicije podjetja z asimetričnimi učinki, ko razmerje med dolgom in lastniškim kapitalom preseže 125 %. Nadaljnje analize so pokazale, da zadolžena podjetja investirajo manj v primerjavi z manj zadolženimi tudi ob pozitivnih prodajnih dosežkih in napovedih. Med posojilno dejavnostjo bank in prezadolženostjo podjetij obstaja povratna zanka, kar v realnosti pomeni, da prezadolžena podjetja praktično ne morejo investirati, saj morajo vse prihodke usmeriti v poplačilo obveznosti financiranja. Njihovo povpraševanje po posojilih je majhno, kar dodatno poslabšuje bančno dobičkonosnost. Ob upoštevanju navedenega je treba sočasno in usklajeno nasloviti tako problematiko velikih obsegov NPL kot prezadolženosti podjetij kot takih, da bi preprečili negativen vpliv na gospodarsko rast.

Balgova in Plekhanov (2016) med drugim navajata, da obstajajo dokazi, da velik obseg NPL zanesljivo napoveduje stečaj bank in izkrivlja njihovo stroškovno strukturo in učinkovitost. Primer tovrstnega izkrivljanja je »zombie posojanje« – japonske banke so v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja reševale prezadolžene korporacije, kar je vodilo do napačne alokacije kapitala in upočasnjevalo gospodarsko rast.

Izrazito negativen vpliv velikega obsega NPL na dobičkonosnost bank je podkrepil tudi Constancio (2017), ki je pojasnil, da NPL predstavljajo enega od glavnih razlogov za nizko dobičkonosnost evropskih bank. V letu 2017 je bila namreč donosnost na kapital tako nizka, da ni pokrivala niti ocenjenih stroškov kapitala.

ECB na svoji spletni strani v predstavitvenem videu o NPL (ECB, brez datuma d) težave, ki jih NPL predstavljajo v bančnem okolju, razdeli v 3 sklope:

- Velik obseg NPL-jev povzroča manjšo posojilno dejavnost bank, saj banke z velikim obsegom NPL zaslužijo manj in imajo posledično na voljo manj sredstev za posojanje. Obstoječe prihodke morajo nameniti kritju prihodnjih izgub iz naslova NPL-jev.
- NPL-ji negativno vplivajo na gospodarsko rast, in sicer prek zmanjšanja posojilne dejavnosti bank, kar vodi v situacijo, ko potrošniki manj potrošijo in podjetja manj investirajo. Ustanovi se manj podjetij in ustvari se manj delovnih mest.
- NPL-ji povzročajo manj varno bančno okolje, saj so v času ekonomske krize in tržnega preobrata banke z nižjo donosnostjo bolj občutljive oziroma ranljive. To lahko vodi do destabilizacije bančnega sistema kot celote, kar se je pripetilo v zadnji finančni krizi.

3 UKREPI ZA ZNIŽEVANJE NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI

Za razreševanje NPE imajo banke na voljo več ukrepov, ki jih lahko razdelimo v dve skupini. Prva skupina predstavlja ukrepe za preprečevanje nastanka novih NPE in temelji predvsem na sistemu zgodnjega opozarjanja oziroma t. i. Early Warning System (v nadaljevanju EWS). Druga skupina predstavlja ukrepe za razreševanje že nastalih NPE.

3.1 Ukrepi za preprečevanje nastanka nedonosnih izpostavljenosti

27. člen Sklepa o upravljanju kreditnega tveganja v bankah in hranilnicah (Sklep o upravljanju kreditnega tveganja), Ur. l. RS, št. 68/17, 78/19, 92/21 – Zban-3 in 115/21 EWS predstavi kot orodje, ki je namenjeno zgodnjemu odkrivanju povečanega kreditnega tveganja in potencialnih neplačnikov. Sklep o upravljanju kreditnega tveganja nadalje opredeli ključne komponente EWS, kot sledi. EWS mora zagotavljati, da se potencialne težave pri odplačevanju dolga odkrijejo v zelo zgodnji fazi ter da se pravočasno in z ustreznimi korekcijskimi ukrepi in spremljanjem izvajanja teh ukrepov prepreči, da se kreditna kakovost izpostavljenosti poslabša in izpostavljenost preide v položaj neplačila. EWS mora vključevati, zajemati ali zagotavljati naslednje komponente:

- kvalitativne in kvantitativne kazalnike EWS za ugotavljanje potencialnih težav dolžnika z odplačevanjem dolga,
- procese za izvajanje ukrepov po zaznanem povečanem kreditnem tveganju,
- spremljavo dolžnikov s povečanim kreditnim tveganjem in uresničevanje ukrepov,

- informacijsko podprtost, ki omogoča izdelavo poročil za analitične namene ter obveščanje upravljalnega organa in višjega vodstva,
- zagotavljanje in nadziranje kakovosti procesa zgodnjega opozarjanja ter vključevanja na opazovalni seznam,
- preverjanje ustreznosti kazalnikov najmanj enkrat letno na podlagi opredeljene metodologije.

Neodvisna enota, ki je organizirana znotraj banke, prouči zaznane znake potencialnih težav z odplačilom ter se odloči, ali se izpostavljenost uvrsti na opazovalni sistem. V primeru uvrstitve na opazovalni seznam se na ravni skupine povezanih oseb sprejmejo ustrezni korekcijski ukrepi z jasno opredeljenimi nosilci in roki izvedbe. Kadar izpostavljenost na opazovalnem seznamu ne preide v položaj neplačila, se po določenem roku umakne s seznama. Izpostavljenost se lahko umakne s seznama opazovanja tudi v primeru izpolnjevanja korekcijskih ukrepov. V primeru slabšanja kakovosti izpostavljenosti je treba obravnavo prenesti v enoto za upravljanje z NPE. Časovni okviri se določajo ob upoštevanju načela pomembnosti. Standardni produkti ali posamični portfelji se lahko avtomatsko razvrščajo na opazovalni sistem na podlagi definirane metodologije. Pomembno je omeniti tudi, da kazalniki EWS niso uporabni zgolj na ravni posamične izpostavljenosti ali dolžnika, temveč se lahko implementirajo tudi na ravni portfelja (Sklep o upravljanju kreditnega tveganja).

Gupta (2014) meni, da so banke s celovitim okvirom zgodnjega opozarjanja, ki vključuje prepoznavo pravega segmenta strank, razumevanje podatkov, oblikovanje sprožilcev zgodnjega opozarjanja in izvedbo načrta za blažitev tveganj, zmanjšale obseg NPA za 15–20 %.

3.2 Ukrepi za razreševanje obstoječih nedonosnih izpostavljenosti

Druga skupina ukrepov naslavlja zniževanje obstoječih NPE in zajema širok nabor orodij, kot so prestrukturiranje, menjava dolga za lastniški kapital, zunajsodna in sodna izterjava, prodaja terjatev, listinjenje, odpis terjatev, zaseg premoženja in prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev. Posamične ukrepe podrobneje predstavljam v nadaljevanju.

3.2.1 Prestrukturiranje

Prestrukturiranje dolgov podjetij, sposobnih preživetja v konkurenčnem tržnem okolju, zunaj sodnih postopkov zaradi insolventnosti v korist upnikov, dolžnikov, zaposlenih, delničarjev in gospodarstva v celoti je smiselno, ker se tako minimizirajo izgube vseh deležnikov, izognemo se stečajem podjetij ter ohranimo delovna mesta in poslovne zmogljivosti, kadar je to mogoče (ZBS, 2014).

ECB Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili (ECB, 2017b) prestrukturiranju namenjajo ločeno poglavje. Namen in ukrepi prestrukturiranja so zato dodatno opisani tudi v razdelku Regulatorni okvir upravljanja z NPE v Sloveniji.

Stijepovic (2014) navaja, da morajo za ustrezen proces prestrukturiranja slabih terjatev sočasno obstajati tri vrste ukrepov prestrukturiranja, in sicer finančno, korporativno in poslovno prestrukturiranje. Ukrepi posamezne vrste prestrukturiranja so opisani v nadaljevanju. V okviru finančnega prestrukturiranja je uvodoma treba pripraviti načrt prestrukturiranja za vsako posojilo posebej. Dobro zasnovan načrt mora vsebovati vrednotenje zavarovanja, ustrezno pravno dokumentacijo in finančne informacije o poslovni dejavnosti posojilojemalca. Drugi finančni ukrepi predstavljajo odpis dolga, znižanje obrestne mere in podaljšanje obdobja za plačilo obresti. Ukrepi korporativnega prestrukturiranja se nanašajo na spremembe kapitalske strukture posameznega podjetja. Tovrstne spremembe se lahko odrazijo v spremembah kapitala, organizacije, sredstev ali upravljanja. Ukrepi vključujejo tudi menjavo obstoječega vodstva. Ključni ukrepi poslovnega prestrukturiranja so lahko možnost združitve ali prevzema ali izvedba dezinvestiranja.

3.2.2 Menjava dolga za lastniški kapital (D/E swap)

Menjava dolga za kapital pomeni poplačilo obveznosti dolžnika (posojilojemalca) s kapitalskim instrumentom (stvarnim vložkom). Transakcija predstavlja poplačilo terjatve in odpis dolga. Kupec z odkupom pridobi kapitalski delež v dolžniku (FURS, 2017).

Ukrep ima veliko prednosti, saj pomaga pri rasti podjetij, ohranja delovna mesta in podaljšuje življenjsko dobo podjetja. Ukrep je ugoden za vse deležnike, saj vsi deležniki ohranijo vrednost, medtem ko ukrepi insolventnosti ustvarjajo vrednost zgolj za določene upnike. Pomanjkljivost ukrepa je dolgotrajen in pogosto drag postopek. Včasih je v praksi težko uskladiti cilje upnika in podjetja (Anastasiou, 2018).

3.2.3 Zunajsodna izterjava

Zunajsodna izterjava je v več različicah uvedena v različnih jurisdikcijah. Predstavlja bolj učinkovit ukrep v primerjavi z insolventnim postopkom, saj gre za obliko, ki se lahko prilagodi različnim specifičnim potrebam konkretnega poslovnega primera. Zunajsodna izterjava običajno ne zajema vseh upnikov, kot je to običajno v insolventnem postopku. Kljub temu se lahko vzpostavijo pogoji, ki vzpodbudijo vključitev večjega števila upnikov. Ukrep morda ne bo zadostoval za prerazvrstitev izpostavljenosti med donosne, zato je treba ves čas spremljati izpolnjevanje dogovora in v primeru neuspešne zunajsodne izterjave nadaljevati sodne postopke. Zunajsodna izterjava se ne sme uporabljati za potrebe prikrivanja NPE. Izpostavljenosti je treba ustrezno označiti, organi nadzora pa morajo redno spremljati gibanje in njihovo zniževanje (Baudino in Yun, 2017).

3.2.4 Izterjava

Banka dolžnike pri strategiji razreševanja razvrsti v tri skupine – sposobni preživetja, mejno sposobni preživetja in dolžniki, ki niso sposobni preživetja, ter na podlagi tega tudi določi ukrepe za reševanje. Pred končno oceno načina obravnave vsakega dolžnika se osnovni scenarij delujočega podjetja primerja z alternativnimi scenariji, ki veljajo za dolžnike, ki niso sposobni preživetja, kot so prodaja izpostavljenosti, izvršba, unovčenje zavarovanja ali stečaj. Primerjava se izvede z analizo neto sedanje vrednosti alternativnih scenarijev (Banka Slovenije, 2017b).

Univerzalnega opisa sodnih postopkov izterjave ali postopkov zaradi insolventnosti ni, saj ima vsaka država področje urejeno skladno lokalni zakonodaji. Spodnji grobi opisi postopkov tako veljajo za Slovenijo.

Cilj izvršilnega postopka je, da dolžnika prisili, da izpolni svoje obveznosti do upnika. Sodišče in drugi izvrševalci opravijo predlagana izvršilna dejanja (npr. rubež in prodaja predmetov, rubež sredstev na transakcijskem računu, deložacija), s čimer upnik doseže izpolnitev dolžnikove obveznosti (Sodstvo Republike Slovenije, brez datuma a).

Stečajni postopek je vrsta postopka zaradi insolventnosti, ki se vodi zaradi uresničitve interesa upnikov, da dosežejo plačilo svojih terjatev, in sicer tako, da se v tem postopku unovči vse premoženje stečajnega dolžnika in nato iz denarnega dobroimetja, doseženega z unovčenjem, plačajo terjatve upnikov (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Osebni stečaj je postopek t. i. generalne izvršbe nad dolžnikovim premoženjem. Glavni cilj postopka osebnega stečaja je, da se v njem proda vse dolžnikovo premoženje, ki ga je dovoljeno prodati. Proda se premoženje, ki ga ima dolžnik ob začetku postopka, kot tudi tisto, ki ga pridobi med samim postopkom (stečajna masa). Iz tako dobljenih sredstev se v enakih deležih poplačajo upniki. V delu obveznosti, kjer upnikov ni mogoče poplačati, lahko dolžnik doseže odpust obveznosti (Sodstvo Republike Slovenije, brez datuma b).

3.2.5 Prodaja terjatev

Baudino in Yun (2017) sta osredotočena na direktno prodajo, kjer banka tretji stranki, ki je običajno finančna institucija ali pa investicijski sklad, proda sredstvo. Banka mora v vlogi prodajalca kupcu zagotoviti vse relevantne informacije, ki so potrebne za izvedbo skrbnega pregleda. Izvajanje ukrepa je odvisno od strukturnih karakteristik. Uporabnost ukrepa je odvisna predvsem od segmentne strukture portfelja NPL. Prodaja NPL do SME segmenta ni najbolj primerna zaradi visokih informacijskih stroškov pri cenitvah posamičnih posojil. Drugo morebitno oviro predstavljajo transakcijski stroški. Slednja pride do izraza predvsem v kriznih časih, ko je za prodajo primernih veliko NPL, ki zahtevajo individualno cenitev. Uspešnost transakcije je najbolj odvisna od razvitosti trga z NPL. Avtorja vidita težavo predvsem v ozki specializaciji kadra, ki je potrebna za oceno NPL in podajo odločitev glede

nakupa, kar pride še posebej do izraza, kadar je z velikim obsegom NPL prizadetih več držav hkrati in ni mogoče vzporedno zagotavljati zadostnega kadra. Velike razlike med ponudbo in povpraševanjem ustvarja informacijska asimetrija, ki prav tako ovira prodajo. Prodajalec in kupec se morata dogovoriti o pošteni ceni. V kriznih časih kupci uporabijo velike popuste, medtem ko prodajalci poskušajo ohraniti ceno čim bližje knjigovodski vrednosti. Vrzeli med cenami je mogoče pojasniti z več dejavniki. Mehke informacije, ki jih je banka pridobila ob odobritvi posla, je težko pretočiti k bodočemu investitorju. Banke prihodnje denarne tokove diskontirajo z izvorno efektivno obrestno mero, medtem ko za kupce relevanten diskont pomeni pričakovan donos investicije, ki zelo verjetno vključuje tudi znatno premijo za tveganje. Nadalje velja, da banke administrativne stroške, ki so povezani z upravljanjem NPL, knjižijo na podlagi nastanka poslovnega dogodka, medtem ko jih kupci odštejejo od potencialne ponudbe.

Države za promocijo prodaje terjatev uporabljajo različne pristope. V nekaterih primerih podpirajo ustanovitev mešanih javno-zasebnih skladov, ki odkupujejo NPL. Primer tovrstne iniciative je prizadevanje Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA) pri pospeševanju prodaje vrednostnih papirjev, zavarovanih s hipoteko na stanovanjskih ali poslovnih nepremičninah (Baudino in Yun, 2017).

Na ravni Evrope se spodbuja ustanovitev NPL transakcijske platforme. Informacijske asimetrije je mogoče odpraviti s skrbnim pregledom s strani investitorja, vendar za njegovo izvedbo potrebujemo strokovnjake in sredstva. Ovire za vstop na trg se povečujejo, saj ima zgolj peščica investitorjev zadostna sredstva za absorpcijo visokih stroškov. To pojasnjuje razmere na trgu z NPL v Evropi, ki ima značilnosti oligopsona, situacije, kjer obstaja koncentracija tržne moči med omejenim številom investitorjev, kar še dodatno znižuje cene na trgu. Investitorji se hkrati srečujejo s problemom koordinacije, kadar ima več finančnih institucij NPL izpostavljenosti do istega dolžnika. V takšnih primerih lahko investitorji z drugimi upniki tekmujejo za dolžnikova sredstva. Koordinacija med bankami je vsekakor izvedljiva, vendar zna biti draga in dodatno obremenjuje tržne cene. NPL transakcijska platforma s ponujanjem večje preglednosti na trgih NPL, spodbujanjem širšega kroga investitorjev in naslavljanjem koordinacijskih težav pomaga pri odpravljanju vseh treh tržnih pomanjkljivosti, ki so i.) transakcijski stroški in informacijska asimetrija, ii.) pogajalske težave in iii.) nezadostna kontrola (Fell in drugi, 2017).

V letu 2020 je EK predstavila strategijo preprečevanja prihodnjega kopičenja NPL v Evropi, ki vključuje štiri ukrepe. Prvega izmed štirih ukrepov predstavlja nadaljnje razvijanje sekundarnega trga z NPA. Glavni premik v procesu bi predstavljalo sprejetje predloga direktive EK o skrbnikih kreditov, kupcih kreditov in poplačilu iz naslova zavarovanja s premoženjem. EK tudi stremi k ustanovitvi enotne elektronske baze podatkov (EK, 2020). Prej omenjena direktiva je bila sprejeta novembra 2021 in je začela veljati decembra 2021. Direktiva določa zahteve glede dovoljenj in nadzora ponudnikov kupcev kreditov ter poziva k nadaljnji standardizaciji podatkovnih zahtev pri prodaji NPL. Za razvoj standardiziranih

podatkovnih obrazcev, ki jih morajo ob prodaji NPL izpolnjevati finančne institucije, je bila pristojna EBA (KPMG, 2022).

3.2.6 Listinjenje

Listinjenje (angl. securitisation) predstavlja združevanje denarnih tokov več NPL-jev v vrednostni papir, ki je sestavljen iz tranš. Tranše se delijo glede na profil tveganja, in sicer na podrejene, vmesne in glavne. Glavno prednost listinjenja predstavlja manjše tveganje, saj je to razpršeno med tranšami in ni koncentrirano na enem NPL. Prednost predstavljajo tudi nižji povprečni stroški financiranja. Če so za vrednostne papirje izdane garancije, lahko dosežemo višjo prodajno ceno v primerjavi z neposredno prodajo NPL. S procesom listinjenja lahko pri segmentu NPL do malih in srednje velikih podjetij dosežemo ekonomije obsega s stroškovnega vidika glede na visoke transakcijske stroške, ki so povezani s prodajo posamičnega NPL. Na uporabo ukrepa lahko vplivajo slabo razviti lokalni trgi za prodajo. V času finančnih kriz se pojavi razkorak med vrednostjo instrumenta za kupca in prodajalca (Baudino in Yun, 2017).

Anastasiou (2018) vidi glavno prednost listinjenja v privlačnosti produkta širokemu naboru vlagateljev. Oblikujejo se vrednostni papirji z različnimi pragovi (različni donosi in različne zapadlosti). Vsaka tranša ima različne razrede zaščite pred izgubo in tako pritegne vlagatelje, ki so pripravljeni prevzeti različen, vendar širok nabor tveganj. Glavno pomanjkljivost oziroma izziv pa vidi v pomanjkljivo urejeni zakonodaji na tem področju.

3.2.7 Odpisi terjatev

Odpis terjatev je eden od najpreprostejših ukrepov odprave NPL, vendar banke velikokrat odlašajo z izvedbo ukrepa zaradi vpliva na bančne bilance, predvsem posledic izvedbe odpisa na dobiček in kapital. Sicer gre za rutinski ukrep, ki preprečuje kopičenje NPL v bančnih bilancah. Ukrep je lahko uporaben tudi v kriznih časih in se ga tolmači kot nujnega. Nadzorniki določijo minimalen obseg odpisa NPL, pri čemer se lahko odpišejo NPL z majhnim pričakovanim poplačilom. Odpisi so tesno povezani z oblikovanimi rezervacijami in ravno kapitala. Za izvedbo odpisov so namreč potrebne zadostne rezervacije in kapitalske rezerve, ki lahko absorbirajo izgube. Predpogoj za izvajanje odpisov je torej pravočasno in ustrezno oblikovanje rezervacij. V zvezi s tem so regulatorji tudi poostri režim in ponekod uvedli obvezno odpisovanje terjatev (Baudino in Yun, 2017).

Bauze (2019) pojasni, da banke, včasih pa tudi regulatorji, oporekajo izvedbi odpisov z v nadaljevanju opisanimi argumenti.

- Z odpisom se banka odpove pravici do izterjave: Trditev ne drži, saj lahko banka kljub odpisu terjatev vloži izvršbo ali proda ali prenese kredit na drugo osebo. Posojiljemalec je še vedno dolžan, vendar je banka odpravila pripoznanje tega sredstva v računovodskih

izkazih zaradi neizterljivosti. Če dolžnik poplačuje svoje obveznosti, je priliv neposredno razviden v izkazu poslovnega izida.

- Dodatne izgube zaradi dodatnih rezervacij v primeru zavarovanih posojil: to pride do izraza predvsem, kadar gre za precenjena zavarovanja. Banke namreč oblikujejo rezervacije zgolj za nezavarovan del izpostavljenosti.
- Sodne in davčne ovire: Dvoumna ali restriktivna davčna pravila v določenih jurisdikcijah omejujejo banke pri odpisovanju terjatev.

3.2.8 Zaseženo premoženje

Zaseženo premoženje je opredeljeno kot sredstva v bilanci stanja kreditne institucije, ki jih je ta pridobila s prevzemom zavarovanja s premoženjem ali z unovčenjem podobnih kreditnih izboljšav. To premoženje lahko pridobi s sodnim postopkom (»zaseženo« v strogem pomenu besede), z dvostranskim dogovorom z dolžnikom (zamenjava ali prodaja) ali z drugimi vrstami prenosa zavarovanja s premoženjem od dolžnika k upniku. Zaseženo premoženje obsega tako finančno kot nefinančno premoženje in vključuje vsa pridobljena zavarovanja s premoženjem, ne glede na njihovo razvrstitev v računovodske namene (npr. vključno s sredstvi za lastno uporabo in za prodajo) (ECB, 2017b).

3.2.9 Prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev

Družba za upravljanje terjatev (v nadaljevanju DUT) je družba, ki je ustanovljena z namenom upravljanja in izterjave NPE, ki so bili preneseni iz finančnega sistema. Lahko se ustanovi kot družba, katere glavni namen je reševanje propadlih finančnih institucij in likvidacija njihovih sredstev, ali kot družba, ki odkupuje sredstva poslovnih bank. V prvem primeru družba ne izbira in kupuje NPL. Skladno bančni zakonodaji je namreč pristojna za prestrukturiranje in likvidacijo insolventnih bank v celoti ali delno. Prevzeta sredstva so zelo raznolika tako po velikosti kot vrsti. V drugem primeru družba odkupuje sredstva poslovnih bank, ki so opredeljena skladno zakonodaji ali s strani DUT. DUT običajno izda obveznice z državnim jamstvom in tako financira nakup sredstev. V obeh primerih je treba predhodno določiti vrednost prenesenih sredstev, ki se izvede prek transparentnega, tržno orientiranega postopka skrbnega pregleda s strani neodvisne izkušene tretje osebe (Cerruti in Neyens, 2016).

Woo (2000) glavni prednosti prenosa sredstev na DUT vidi v izboljšani kreditni disciplini kot posledici ločenosti slabih posojil od finančne institucije ter v izboljšanjem in bolj objektivnem upravljanju in delitvi delovnih obveznosti, saj se zaposleni v poslovni banki lahko osredotočajo na donosne in nove posle, medtem ko so zaposleni v DUT specialisti za izterjavo. Prenos sredstev na DUT ima tudi slabosti, in sicer naporen proces postavljanja pravilne cene, ki je dodatno problematičen predvsem v kriznih časih, in otežkočeno preprečevanje politične intervencije, saj je večina DUT v državni lasti.

V Evropi se prenos terjatev na DUT, ki je bodisi v državni lasti, financirana s strani države ali pa država za tovrstno družbo jamči, šteje kot državna pomoč. Prenos terjatev na s strani države podprto DUT je v skladu z Direktivo o sanaciji in reševanju bank (izvedba od 1. januarja 2016) dovoljen le pod določenimi pogoji (Louri, 2017).

Brei in drugi (2020) so pregledali vzorec podatkov, ki zajema 135 bank iz 15 evropskih bančnih sistemov in se nanaša na obdobje 2000–2016. V študiji so proučevali, ali t. i. slabe banke in dokapitalizacija vodijo do okrevanja poslovne banke (banke z izvornimi NPL) in znižanja NPL-jev. Ugotovili so, da je za učinkovito okrevanje poleg slabe banke nujno potrebna tudi dokapitalizacija. Dodatno ugotavljajo, da so slabe banke bolj učinkovite, kadar se nakupi sredstev financirajo zasebno, kadar se na slabo banko prenašajo manjši obsegi NPL in kadar se prenosi izvajajo v državah z bolj učinkovitimi pravnimi sistemi.

4 OVIRE ZA ZNIŽEVANJE NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI

Evropska bančna koordinacija Vienna Initiative, ki pokriva tudi Slovenijo in Srbijo, ugotavlja, da so države iz regije srednje, vzhodne in jugovzhodne Evrope (v nadaljevanju CESEE), ki so bile v finančni krizi 2008/2009 najbolj prizadete, sprejele vrsto protikriznih ukrepov, vključno s krepitvijo bančnih sistemov, in kjer je bilo potrebno, izvedle izboljšanje insolventnega okvira. Kljub izkazanemu trudu menijo, da je razreševanje NPL potekalo prepočasi. Ovire za hitrejše razreševanje NPL so razdelili v naslednje sklope: i.) izboljšanje zakonodajnega okvira, ii.) izvršbe, iii.) insolventnost podjetij, iv.) insolventnost gospodinjstev, v.) institucionalni okvir, vi.) zunajsodno prestrukturiranje, vii.) davčne ovire ter viii.) ovire na področju bančne regulative in korporativnega upravljanja (Vienna Initiative, 2012, str. 39). Glavne ugotovitve posameznih sklopov so povzete v nadaljevanju.

- Ključno vlogo pri razreševanju dolgov igra urejen in robusten pravni sistem, ki zasleduje dva cilja, in sicer i.) predvidljivo, pregledno in pravično razporejanje tveganj med udeleženci na trgu ter ii.) zaščito in povečevanje vrednosti v korist vsem deležnikom in širši ekonomiji, kar je mogoče doseči z likvidacijo podjetij, ki ne bodo preživela, in prestrukturiranjem podjetij v težavah, ki so sposobna preživetja (Vienna Initiative, 2012, str. 39).
- Podatki o izvršbah med državami sicer niso primerljivi, vendar ankete med bankami kažejo na to, da se več držav sooča z neučinkovitim sodnim okvirom, ki ne podpira hitrega razreševanja NPL, temveč v določenih primerih celo ovira razreševanje NPL. Večina primerov se rešuje sodno, prodaja premoženja v izvršilnem postopku je izjemno kompleksna – zahteva se razpis več dražb z določenimi najnižjimi izhodiščnimi vrednostmi, proces je počasen in ni pregleden. Prav tako primanjkuje pravil na področju prodaje terjatev (Vienna Initiative, 2012, str. 40).
- Na splošno so postopki insolventnosti podjetij v večini primerov usmerjeni v likvidacijo in ne v prestrukturiranje, kadar pa gre za prestrukturiranje, je redko uspešno. To je

mogoče pripisati (pre)poznemu pristopu dolžnikov k insolventnim postopkom, neustrezni obravnavi zavarovanih upnikov, odsotnosti učinkovitih postopkov zgodnjega reševanja podjetij, ki so sposobna preživeti, dolgotrajnim likvidacijskim postopkom, omejitvam pri prodaji sredstev, pomanjkljivemu znanju insolventnih strokovnjakov (vključno z upravitelji in odvetniki) ter nezadostnemu znanju in izkušnjam sodnikov, ki se ukvarjajo z insolvenčnim pravom (Vienna Initiative, 2012, str. 42).

- Številne države nimajo pravnega okvira, ki bi urejal insolventnost posameznikov, vključno z izterjavo potrošniških in hipotekarnih kreditov (Vienna Initiative, 2012, str. 43).
- Pomanjkljivosti in neučinkovitosti institucionalnega okvira so bile v večini držav opredeljene kot glavna ovira pri razreševanju NPL. V večini primerov gre za preobremenjen sodni sistem, dolgotrajne in drage sodne postopke, odločitve sodišča so nepredvidljive in nekonsistentne, transparentnost postopkov ni vedno zagotovljena. Situacijo dodatno poslabšuje pomanjkanje ustrezno izobraženih in izkušenih deležnikov v postopkih (Vienna Initiative, 2012, str. 48).
- Zunajsodno prestrukturiranje je alternativa prestrukturiranju pod nadzorom sodišča. Gre za hitrejši, stroškovno učinkovit in deležnikom bolj prijazen postopek. Ker ne gre za s strani sodišča nadzorovan postopek, je težko definirati zakonodajni okvir, ki bi definiral začetek in proces postopka ter tudi sam postopek nadziral (Vienna Initiative, 2012, str. 48).
- Davčna pravila predvidevajo, da davčni zavezanci (tako podjetja kot tudi posamezniki) poslujejo dobičkonosno in imajo za poravnavo obveznosti na voljo zadostna sredstva, kar pa v obdobjih finančne krize ne velja za vse. Posojilojemalci s finančnimi težavami v času krize težko ali pa ne morejo poravnati obstoječih obveznosti, kaj šele dodatnih davčnih bremen, ki bi nastali zaradi prestrukturiranja (veliko orodij prestrukturiranja kot npr. odpust dolga in znižanje obrestnih mer namreč zvišujejo obdavčljivi prihodek). V tovrstnih primerih se tako dogaja, da upniki raje podprejo likvidacijo premoženja namesto prestrukturiranja podjetja, ki je sposobno preživeti (Vienna Initiative, 2012, str. 51).
- Na hitrejše razreševanje NPL vplivajo tudi ovire, povezane z davkom na dodano vrednost ali na promet v primeru prenosa sredstev na hčerinsko namensko družbo oziroma SPV ali neodvisno družbo za upravljanje premoženja, saj znatno povečujejo stroške razreševanja slabega portfelja (Vienna Initiative, 2012, str. 55).
- Davčni organi so pogosto pomembni upniki podjetij v težavah, saj so neplačani davki (zlasti davki na nepremičnine, davki, vezani na zaposlovanje, in drugi socialni davki) pomemben delež obveznosti. Davčni organi nimajo spodbud oziroma imajo malo spodbud za sodelovanje pri pravočasnem razreševanju dolga, saj se jim v običajni praksi dodeli prednostni položaj pri poplačilu obveznosti. Pogosto tudi preferirajo drugačne instrumente ali oblike prestrukturiranja kot drugi finančni upniki ali celo likvidacijo dolžnika (Vienna Initiative, 2012, str. 56).
- Določene države se spopadajo tudi z omejitvami poslovanja agencij za izterjavo. Ponekod sploh niso dovoljene ali pa niso učinkovite, saj jim banke zaradi zakona o

bančnih skrivnostih ne smejo posredovati potrebnih podatkov o stranki. V določenih državah so prepovedani tudi izvršitelji (Vienna Initiative, 2012, str. 59).

- Na (ne)učinkovito razreševanje NPL-jev vpliva tudi neenotna obravnava družb za upravljanje z (nedonosnimi) terjatvami. Tovrstne družbe so ponekod regulirane kot običajna podjetja ali podobno kot družbe, ki se ukvarjajo z odkupom terjatev (t. i. faktoring družbe), prek nadzora nebančnega finančnega nadzornika. Spet drugje so zahtevane licence in minimalne kapitalske zahteve z namenom zagotavljanja upravljanja s strani uglednega, zaupanja vrednega upravljavca premoženja (Vienna Initiative, 2012, str. 61).

IMF (Aiyar in drugi, 2015a) je v letu 2015 izvedel analizo strukturnih ovir pri razreševanju NPL-jev. Podlaga za analizo so bile številne proučene študije in raziskava, ki jo je izvedel IMF. Slednja je pokrivala dva aspekta, in sicer državni pregled in pregled bank, ki poslujejo v izbranih državah. V raziskavo je bilo tako vključenih 19 držav (med njimi tudi Slovenija in Srbija) in 10 bank. Raziskava je naslavljala pet sklopov strukturnih ovir, in sicer i.) nadzorniški okvir, ii.) pravni sistem, iii.) trg z NPL-ji, iv.) informacijske pomanjkljivosti in v.) davčni režim. Rezultati kažejo na to, da sta najbolj resna problema pravni sistem in slabo razvit trg z NPL-ji, preostala tri področja malenkostno zaostajajo. Dognali so tudi, da so različne vrste ovir med seboj povezane, saj težave na enem področju povzročajo težave na drugih področjih. Z bolj resnimi strukturnimi težavami se spoprijemajo države s slabšimi rezultati pri upravljanju z NPL. Primerjali so tudi države evroobmočja z državami, ki so zunaj evroobmočja. Zaznana velikost oziroma resnost problema strukturnih ovir je v državah evroobmočja v povprečju manjša. Države zunaj evroobmočja se spoprijemajo z večjimi izzivi na področju trga z NPL-ji, davčnega režima in pravnega sistema (Aiyar in drugi, 2015a, str. 14–15).

i.) Nadzorniški okvir

Ovire, ki so povezane z nadzorniškimi okvirom, predstavljajo računovodski standardi, ki zmanjšujejo spodbude za razreševanje NPL-jev, predvsem v delu oblikovanja rezervacij, odpisov, obračunavanja obrestnih prihodkov iz naslova NPL, ki navidezno povečujejo dobičkonosnost banke, in težave na področju vrednotenja zavarovanj. Zaznana je tudi potreba po okrepljenem nadzoru razvrščanja posojilojemalcev, ki so sposobni preživetja (primerni za prestrukturiranje), in tistih, ki so primerni za likvidacijo. Čeprav je veliko evropskih držav nadzorniško funkcijo že okrepilo, pogosto niso opredelile operativnih ciljev z jasno zastavljeno časovno komponento. Kljub formalnim usmeritvam s strani nadzornika pa se mnoge banke spoprijemajo tudi s pomanjkanjem strokovnega znanja, kapacitet in orodij za razreševanje večjih obsegov NPL-jev (Aiyar in drugi, 2015a, str. 16–18).

ii.) Pravne ovire

Učinkovit insolventni režim vključuje 2 ključna elementa: ustrezen nabor ukrepov za razreševanje, ki segajo od prestrukturiranja do likvidacije, in učinkovito institucionalno

okolje. Številne evropske države so pred kratkim prevetile ali nadgradile insolventne okvire skladno z najboljšo mednarodno prakso, vendar gre za zelo neenakomerne reforme. Peščica držav se je odločila za bistvene spremembe pravnega okvira. Za Slovenijo velja, da ga je posodobila s poenostavljenim insolventnim procesom, vključila je izboljšane ukrepe, kot je sprememba dolga za kapital, in uvedla predinsolventne postopke. Srbija je medtem uvedla hitre, vnaprej uokvirjene insolventne postopke. Tako Slovenija kot Srbija sta torej nadgradili zunajsodne okvire. V splošnem velja, da so insolventni okviri za podjetja bolj razviti kot okviri za posameznike, vendar obe področji ponujata še mnogo prostora za izboljšave. Na področju podjetij je veliko držav v teoriji implementiralo vnaprej definirane in tudi zunajsodne postopke, ki pa v praksi v približno polovici primerov niso zaživel. Večje težave ostajajo tudi pri pomanjkanju poenostavljenih, stroškovno učinkovitih postopkov za podjetja, ki spadajo v kategorijo SME, ki v približno polovici anketiranih držav predstavljajo najbolj ranljiv segment podjetij. Prav tako se več kot polovica držav spoprijema s težavo zamenjave vodstva in omejevanjem odločitev delničarjev v primeru prestrukturiranja podjetij. Pri približno tretjini anketiranih držav, ki so povečini zunaj EU, ne poznajo postopkov insolventnosti za posameznike. Prav tako niso vzpostavljeni zunajsodni mehanizmi in mediacije. Še bolj resna težava je počasna in nekonsistentna implementacija insolventnih zakonov, saj ne definira časovnih limitov insolventnih postopkov in s tem bistveno prispeva k dolgotrajnosti postopkov. V določenih državah prav tako primanjkuje sodnikov, ki so specializirani za insolvenčno področje, nagrade upraviteljev pa niso vezane na razplet oziroma uspeh likvidacije. Na področju prestrukturiranja se ne uporabljajo vse vrste orodij, v večini primerov prednjačijo zgolj obrestovana posojila. Med državami so tudi ogromne razlike v trajanju izvršilnih postopkov, ki v povprečju variirajo od enega pa vse do pet let (Aiyar in drugi, 2015a, str. 18–21).

iii.) Trg z NPL-ji

Evropski trg z NPL-ji je relativno majhen, sploh v primerjavi z njihovim obsegom. Gre za nerazvit trg, ki je osredotočen na poslovne nepremičnine in potrošniška posojila. Konec leta 2013 je imela Evropa nekajkrat večji obseg NPL-jev kot ZDA, opravljenih pa je bilo zgolj za 64 milijard EUR transakcij v primerjavi z ZDA, kjer se je prodalo za 469 milijard dolarjev NPL-jev. Razvoj likvidnega trga je nujno potreben za razreševanje bančnih NPL-jev in povečanje višine poplačil. Raziskava razkriva, da obstaja sorazmerno malo izrecnih omejitev, saj večina držav dovoljuje nakup tretjim osebam (vključno s tujimi bankami in institucionalnimi vlagatelji). Banke prav tako smejo ustanavljati zasebne družbe za upravljanje s slabimi terjatvami, pa vendarle gre za neizrazit ali celo nedelujoč trg z NPL-ji. Analiza podaja možno razlago za slabo razvit trg: i.) nepopolne kreditne informacije o posojilojemalcih, ii.) pomanjkanje nadzora in licenc onemogoča lastništvo in upravljanje NPL-jev nebančnim družbam, iii.) precenjena zavarovanja in pomanjkanje likvidnih nepremičnin, iv.) nizke poplačljivosti, povezane z dolgotrajnimi pravnimi postopki, v.) neustrezno oblikovane rezervacije za NPL-je. Ti dejavniki prispevajo k velikim cenovnim razlikam med potencialnimi kupci in prodajalci NPL-jev. Ravno cenovne vrzeli so pogosto

glavni razlog, da se prodaja portfelja ni izvedla. Določene države, med katere spada tudi Slovenija, so ustanovile javne družbe za upravljanje s terjatvami kot del celovite strategije naslavljanja problemov bančnega sistema in kot pospeševalec razvoja trga z NPL-ji (Aiyar in drugi, 2015a, str. 21–23).

iv.) Informacijske ovire

Pomanjkljive informacije ali omejitve pri izmenjavi informacij so zelo pogoste. IMF-ova raziskava se je osredotočila na i.) javne registre, ii.) svetovalne storitve in seznanitev državljanov glede problematike dolga, iii.) kakovost informacij, ki jih banke poročajo nadzornikom, in iv.) omejitve glede izmenjave informacij med upniki. Ugotavljajo, da širša javnost pogosto ne more izvajati vpogledov v registre javnega premoženja, prav tako ne v registre prometa z nepremičninami. Agencije za izterjavo zaradi omejitev ne dostopajo do vseh za izterjavo pomembnih podatkov o posamezniku. Kreditni registri pogosto ne vključujejo bonitet posameznikov niti bonitet podjetij. Zelo malo držav ponuja brezplačno pravno svetovanje gospodinjstvom na področju poravnave zapadlih obveznosti (Aiyar in drugi, 2015a, str. 23–24).

v.) Davčne in druge ovire

Neugodna davčna obravnava lahko odvrta od ustreznega oblikovanja rezervacij in odpisov terjatev. V nekaterih državah oslabitve in rezervacije niso del olajšav pri davkih na dobiček ali pa so omejene. Tovrsten primer so davčne olajšave za rezervacije za izgube posojil, ki so v večini primerov dovoljene, vendar so pogosto omejene z zgornjo mejo, kar odvrta od oblikovanja rezervacij. Več kot polovica držav ne pozna mehanizma prenosa izgub, kot so odložene terjatve za davek. V več kot polovici držav prav tako niso dovoljene davčne olajšave za odpis posojil ali za zmanjšanje glavnice posojila. Davčne olajšave za prodajo zavarovanja pod knjigovodsko vrednostjo so zelo redke. Ne nazadnje je treba omeniti privilegirano vlogo javnih upnikov v procesu prestrukturiranja, saj pogosto povzroča kolektivne težave. Prednostna ali ponekod celo super prednostna vloga javnih upnikov v insolvenčnih postopkih pogosto odvrta banke od prestrukturiranja. Terjatve javnih upnikov imajo namreč v tretjini primerov prednost pred nezavarovanimi in celo zavarovanimi zasebnimi terjatvami. Sodelovanje javnih upnikov v zunajsodnem postopku prestrukturiranja v določenih državah ni zahtevano. Javni upniki imajo težave z odpisovanjem, saj v večini držav ni dovoljen. Zaznana je tudi informacijska asimetrija med javnimi in zasebnimi upniki ter pomanjkanje sodelovanja med obema vejama deležnikov (Aiyar in drugi, 2015a, str. 24–25).

Proučevanju pravnih ovir so se posvetili tudi v Evropski banki za obnovo in razvoj (angl. European Bank for Reconstruction and Development, v nadaljevanju EBRD), ki poudarja, da je treba vzeti v obzir širše pravno področje, ne zgolj insolventnega in izvršilnega okvira (Cmok, brez datuma). Za potrebe proučevanja pravnih ovir so se uvodoma opredelili do bančnih možnosti razreševanja NPL-jev, kjer so se osredotočili predvsem na to, ali NPL-ji

ostanejo v bančnih bilancah ali ne. Razreševanje so tako razdelili v dve skupini – interno bančno razreševanje (bodisi prek internih oddelkov ali izvajanja izterjave s strani tretjih oseb) in prenos portfelja NPL na drugo entiteto. Ob upoštevanju navedenega so pravne in regulatorne ovire razdelili v dve skupini – ovire za razreševanje NPL-jev »per se«, ki so prisotne ne glede na vrsto upravljalca terjatev (banka, investitor, družba za upravljanje terjatev) in so običajno vezane na insolventni in izvršilni okvir, ter ovire, ki se nanašajo na prenos NPL-jev na drugo entiteto, ki običajno niso del insolventnega in izvršilnega okvira, temveč so bolj regulatorne narave in urejene z drugimi pravnimi področji (npr. civilni postopek, zakon, ki ureja pogodbe). Poudarjajo tudi, da pravne ovire na področju prodaje terjatev ne ovirajo zgolj razreševanja NPL-jev kot takšnega, temveč tudi razvoj trga z NPL-ji. V skupino ovir, ki so povezane s prenosom NPL-jev, uvrščajo tudi tiste, ki so povezane z ustanovitvijo in delovanjem družb za upravljanje s terjatvami. Avtor študije kot pomembno oviro navaja prepoved retroaktivnosti, saj spremembe zakonodaje ne vplivajo na obstoječe NPL-je (Cmok, brez datuma).

5 REGULATORNI OKVIR UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SLOVENIJI

Slovenija je kot članica EU zavezana k spoštovanju evropske zakonodaje in upoštevanju uredb, direktiv, sklepov, priporočil in mnenj, ki jih izdajajo evropske institucije (EU, brez datuma). V nadaljevanju bom uvodoma predstavila regulacijo področja upravljanja z NPE na ravni EU, ki ji sledi predstavitev lokalne regulacije. Poglavje se zaključi s povzetkom pregleda procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z NPE v Sloveniji.

5.1 EU raven

Na ravni EU upravljanje z NPE regulirajo ECB, EBA, Svet EU in EK. S slike 2 so razvidne glavne komponente regulacije, ki so v nadaljevanju tudi podrobneje predstavljene.

Slika 2: Institucije, ki regulirajo področje NPE na ravni EU, in glavne komponente regulacije

ECB	EBA	Svet EU	EK
• Nadzorniško pregledovanje in ovrednotenje • Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili • Dodatki Napotkom bankam v zvezi s slabimi posojili	• Smernice o upravljanju nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti	• Akcijski načrt	• Paket ukrepov

Vir: lastno delo.

5.1.1 Evropska centralna banka

Pomemben okvir regulacije je Proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja. Nadzorniki ocenjujejo tveganja, s katerimi se srečujejo nadzorovane banke², in preverjajo, ali so zmožne ta tveganja pravilno upravljati. Glavni cilj procesa nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja oziroma SREP (angl. Supervisory Review and Evaluation Process, v nadaljevanju SREP) predstavlja dosledno ocenjevanje profila tveganosti posameznih bank in sprejemanje odločitev o potrebnih nadzorniških ukrepih. Nadzorniki uporabljajo enotno metodologijo in sklop poenotenih orodij, s čimer ocenjujejo banke. Osredotočeni so na štiri ključna področja: i.) poslovni model, ii.) notranje upravljanje, iii.) tveganja v zvezi s kapitalom in iv.) tveganja v zvezi z likvidnostjo. V okviru SREP so upoštevani stresni testi, prednostne naloge nadzora, med katere spadajo tudi NPL, in ocena tveganj. Nadzor pogosto poteka prek Skupne nadzorniške skupine oziroma »JST« (iz angleškega termina Joint Supervisory Team), ki je tvorjena za vsako nadzorovano institucijo in je sestavljena iz članov ECB in članov nacionalnega nadzora. V primeru Slovenije nacionalni nadzor predstavlja Banka Slovenije. Velikost, splošna sestava in organizacija skupne nadzorniške skupine so prilagojeni velikosti, poslovnemu modelu in profilu tveganja banke, ki jo nadzoruje (ECB, brez datuma b; ECB, 2017a).

ECB poleg nadzorniške vloge ukrepa na dodatnih dveh področjih, ki sta i.) zakonodaja, saj razpoložljiva pravna orodja v nekaterih evropskih državah niso zadostna oziroma ne omogočajo pravočasnega reševanja problema z NPL-ji, ter ii.) sekundarni trgi. Banke lahko prek sekundarnih trgov na nebančne vlagatelje prenesejo tveganje, ki jih bremeni zaradi NPL-jev, vendar pa je težava v tem, da so ti trgi pogosto slabo razviti. ECB na četrtletni ravni pripravlja tudi informacije o nadzorniških bančnih statističnih podatkih ECB o NPL (ECB, brez datuma d).

Bančni nadzor ECB je v letu 2014 opravil celovito oceno pregleda kakovosti sredstev in stresne teste. Skupne nadzorniške skupine so opazile, da banke pri ugotavljanju, merjenju, upravljanju in odpisovanju NPL-jev uporabljajo različne pristope. Nadzorni odbor ECB je zaradi predmetnih ugotovitev pooblastil skupino za NPL, da razvije poenoten nadzorniški pristop glede NPL-jev. Na podlagi dela skupine za NPL so izluščili najboljše prakse in jih opredelili v Napotkih bankam v zvezi s slabimi posojili, ki jih je ECB izdala marca 2017 (v nadaljevanju Napotki). Napotki niso obvezujoči, vendar pa predstavljajo sestavni del nadzorniškega dialoga z zadevnimi bankami (ECB, 2017b, str. 5). V nadaljevanju sledi

² Merila za ugotavljanje, ali je banka pomembna – in jo zato neposredno nadzira ECB, so opredeljena v uredbi o enotnem mehanizmu nadzora in v okvirni uredbi o enotnem mehanizmu nadzora. Za uvrstitev med pomembne mora banka izpolnjevati vsaj enega od striktno definiranih meril. ECB izvaja redne preglede vseh bank, ki imajo dovoljenje za opravljanje bančnih storitev v sodelujočih državah. Status bank se lahko spremeni bodisi zaradi normalnih poslovnih dejavnosti ali pa zaradi enkratnih dogodkov, kot so združitve in prevzemi (ECB, brez datuma c).

kratek povzetek dokumenta, ki je razdeljen v šest delov in po strukturi prilagojen življenjskemu ciklu upravljanja z NPL-ji.

i.) Strategija slabih posojil (ECB, 2017b, str. 8–18)

S strategijo NPL-jev se določijo strateški cilji za časovno opredeljeno zmanjševanje NPL-jev, ki morajo biti realistični in hkrati ambiciozni. V okviru strategije se za vsak relevanten portfelj opredelijo pristop banke in njeni cilji glede učinkovitega upravljanja in dokončnega zmanjšanja NPL-jev.

Priprava strategije zajema štiri osnovne gradnike. Prvega izmed štirih osnovnih gradnikov predstavlja ocena operativnega okolja. Razumevanje tako notranjega kot zunanega operativnega okolja ima ključni pomen pri pripravi ambiciozne strategije. V tem kontekstu je treba oceniti notranje zmogljivosti za učinkovito upravljanje, zunanje razmere in operativno okolje ter vpliv strategije na kapital. Drugi osnovni gradnik predstavlja oblikovanje same strategije NPL. Strategija mora vsebovati časovno opredeljene kvantitativne cilje, ki so podprti z operativnim načrtom. Zahteva se letna preverba in potrditev s strani upravljalnega organa. Proučiti je treba možnosti za izvedbo strategije in finančne posledice. Strategija ne sme zajemati zgolj ene strateške možnosti, temveč je treba vključiti kombinacije strategij/možnosti, ki bodo vodile do dosega kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev. Pred določitvijo ciljev se je treba jasno opredeliti do dolgoročne vzdržne ravni NPL-jev. Cilje je treba določiti po obdobjih, segmentih in po izbrani možnosti izvedbe, s katero naj bi dosegli načrtovano znižanje NPL-jev. Tretji osnovni gradnik predstavlja izvedba operativnega načrta. V operativnem načrtu je treba jasno opredeliti, kako bo banka v srednjeročnem obdobju izvedla strategijo v operativnem smislu. Slednje zajema jasne, časovno opredeljene cilje, dejavnosti, ki jih je treba izvajati, ureditev upravljanja, standarde kakovosti, kadrovske potrebe in razpoložljive vire, načrt krepitev tehnične infrastrukture, proračunske zahteve ter načrt sodelovanja in komuniciranja z notranjimi in zunanjimi deležniki. Zadnji, to je četrti osnovni gradnik, zajema popolno vključitev strategije NPL v procese upravljanja. Ker se izvajanje strategije prepleta z različnimi področji v banki, je treba izvedbo vključiti v procese na vseh ravneh organizacije (vključujoč strateško, taktično in operativno). Vloge, odgovornosti in linije poročanja morajo biti jasno opredeljene. Vse relevantne sestavine strategije morajo biti popolnoma usklajene s poslovnim načrtom in proračunom. Prav tako je strategijo treba v celoti vključiti v okvir za upravljanje tveganj.

ii.) Upravljanje slabih posojil in transakcije z njimi (ECB, 2017b, str. 19–41)

V tem delu so opredeljene naloge upravljalnega organa, ki mu smernice nalagajo letno sprejetje strategije in operativnega načrta, nadzor izvedbe strategije, opredelitev upravljalnih ciljev in postopkov odobravanja o odločitvah o izterjavi,odobritev politik, zagotovitev ustreznih kontrol ter preverbo napredka glede na cilje in mejnike.

Sledijo smernice vzpostavljanja organizacijske strukture, pri kateri je treba upoštevati celoten življenjski cikel NPL-jev, ki se loči na štiri faze, in sicer:

- Krajše zamude (manj kot 90 dni v zamudi): Faza je namenjena zgodnjemu poplačilu in zbiranju informacij za oceno posojilojemalčevih okoliščin.
- Daljše zamude/prestrukturiranje: V tej fazi je poudarek na formaliziranju dogovorov o prestrukturiranju.
- Likvidacija/izterjava/sodni primeri/zaseg premoženja: Na podlagi analize stroškov in koristi se določi najbolj primerna oblika likvidacije.
- Upravljanje zaseženega premoženja.

Oddelki, ki upravljajo z NPL-ji, morajo biti ločeni od enot za odobravanje posojil, saj s tem preprečimo morebitno nasprotje interesov in zagotovimo uporabo posebnega, strokovnega znanja. Treba je upoštevati tudi specifike portfelja. Eden od ključnih dejavnikov za uspešnost strategije je ustrezna tehnična infrastruktura, ki oddelkom za izterjavo omogoča preprost dostop do vseh relevantnih podatkov in dokumentacije, učinkovito izvajanje in spremljanje dejavnosti izterjave, opredelitev, analizo in merjenje NPL. Kontrolni procesi morajo zagotavljati, da sta strategija in operativni načrt v celoti skladna s splošno poslovno strategijo in z nagnjenostjo k prevzemanju tveganj. Kontrolni okvir mora zajemati vse tri obrambne linije, ki poročajo upravljane organu. Prva obrambna linija predstavlja organizacijsko enoto, ki upravlja z NPL-ji. Drugo obrambno linijo običajno izvajajo v organizacijskih enotah, ki obvladujejo tveganja in spremljajo skladnost poslovanja. Tretjo obrambno linijo običajno predstavlja notranja revizija. Sistemi spremljanja morajo temeljiti na ciljnih iz strategije in operativnega načrta. Ključne kazalnike uspešnosti je mogoče razdeliti v naslednje kategorije:

- osnovna merila za NPL, kot so delež NPL in kritje, tokovi NPL-jev, stopnje neplačila, stopnje prehodov in verjetnost neplačila,
- stiki s komitenti in poplačila,
- dejavnosti prestrukturiranja,
- dejavnosti likvidacije,
- drugo.

Vse banke morajo zagotoviti mehanizme zgodnjega opozarjanja, ki vključujejo kazalnike za zgodnje opozarjanje na ravni transakcije in posojilojemalca ter na ravni portfelja. Alarmi in ukrepi morajo biti karseda avtomatizirani.

iii.) Prestrukturiranje (ECB, 2017b, str. 42–49)

Ukrepi prestrukturiranja morajo biti usmerjeni k temu, da se izpostavljenost povrne v stanje vzdržnega poplačila dolga. Pri proučevanju rešitev prestrukturiranja je koristno razlikovati med kratkoročnimi in dolgoročnimi ukrepi. Večina rešitev zajema kombinacijo obeh vrst. Prav tako je nujno potrebno razlikovanje med izvedljivim in neizvedljivim prestrukturiranjem.

Dolgoročno izvedljivo rešitev prestrukturiranja definirajo naslednji kriteriji – institucija lahko dokaže, da je rešitev za posojilojemalca resnično dostopna ter da je reševanje zapadle glavnice v polnem teku in se posledično v srednjeročnem do dolgoročnem obdobju pričakuje bistveno zmanjšanje posojilojemalčevega stanja kreditov. V primerih večkratnih prestrukturiranj izpostavljenosti mora banka poskrbeti za dodatne notranje kontrole, kot je npr. seznanitev upravljanja tveganj ali morebitna izrecna odobritev višjega odločevalskega organa. Najpogostejši dolgoročni ukrepi prestrukturiranja so: nižja obrestna mera, podaljšanje zapadlosti/trajanja, dodatno zavarovanje, sporazumna prodaja/prodaja s pomočjo, spremenjen načrt odplačevanja, pretvorba valute, druge spremembe pogodbenih pogojev/zavez, novi krediti, konsolidacija dolga in delni ali popolni odpust obveznosti. Za kratkoročno izvedljivo rešitev prestrukturiranja velja, da lahko institucija dokaže, da je rešitev za posojilojemalca resnično dostopna, kratkoročni ukrepi se uporabljajo začasno in rešitev ne vodi do odobritev več zaporednih ukrepov prestrukturiranja za isto izpostavljenost. Najpogostejši kratkoročni ukrepi prestrukturiranja so: plačevanje zgolj obresti, nižja plačila, odlog plačila/moratorij na plačilo in kapitalizacija zapadle glavnice/obresti.

iv.) Pripoznanje slabih posojil (ECB, 2017b, str. 50–68)

V tem delu Napotkov je predstavljena definicija EBA, ki temelji na dveh kriterijih, in sicer na kriteriju »zamude« in kriteriju »majhne verjetnosti plačila«. Opredelitev NPE po definiciji EBA je zavezujoča zgolj za namene nadzorniškega poročanja, vendar smernice uporabo opredelitve priporočajo tudi pri notranjem obvladovanju tveganj in javnem finančnem poročanju. Smernice pozivajo k dosledni uporabi na ravni bančne skupine in skupine povezanih komitentov. Poglavje obravnava tudi tesno povezavo med opredelitvijo prestrukturiranja in NPE, predvsem se podrobneje opredeli do prehodov iz donosne v nedonosno izpostavljenost in obratno.

v.) Oslabitev in odpis (ECB, 2017b, str. 69–90)

Oblikovanje rezervacij, ki je izvedeno kot posamično ali skupinsko ocenjevanje rezervacij, igra ključno vlogo pri zagotavljanju varnosti in odpornosti bančnih sistemov. Napotki upoštevajo mednarodne računovodske standarde (v nadaljevanju MSR) MSR 39 in mednarodne računovodske standarde poročanja (v nadaljevanju MSRP) MSRP 9. Bančne politike morajo vključevati kriterije za prepoznanje izpostavljenosti, za katere velja posamično ocenjevanje rezervacij. Za opredelitev relevantnih pragov (tako absolutnih kot relativnih) so odgovorne institucije, pri tem pa morajo upoštevati tudi morebiten vpliv izpostavljenosti na računovodske izkaze in stopnjo koncentracije (posamična in sektorska). Posamično oceno je treba izvesti tudi v primerih manjših izpostavljenosti, kadar izpostavljenosti nimajo skupnih značilnosti tveganja ali za katere ni na voljo vseh relevantnih podatkov, ki bi sicer omogočali skupinsko oceno. Banke morajo pri ocenjevanju slabitev upoštevati resničen in pošten prikaz prihodnjih denarnih tokov in vrednotenja zavarovanj. Ocenjen poplačljiv znesek tako ustreza znesku sedanje vrednosti ocenjenih

prihodnjih tokov in oceni poplačljivega zneska zavarovanja. Pri oceni denarnih tokov je treba upoštevati scenarij »delujočega podjetja« ali »nedelujočega podjetja«. Posamične ocene je treba periodično preverjati, predvsem s testiranjem za nazaj, in sicer z izvedbo primerjave z dejanskimi izgubami. Pri skupinski oceni se denarni tokovi izračunajo na podlagi ocenjenih pogodbenih denarnih tokov, izpostavljenosti v skupini in preteklih podatkov o izgubah za izpostavljenosti, ki imajo podobne značilnosti kreditnega tveganja kot izpostavljenosti v skupini. Po MSRP 9 je treba bruto knjigovodsko vrednost finančnega sredstva zmanjšati, če se upravičeno pričakuje, da finančno sredstvo ne bo povrnjeno. Odpis predstavlja dogodek odprave pripoznanja in se lahko nanaša na finančno sredstvo v celoti ali na del tega sredstva. Odpis se lahko izvede še pred zaključkom pravnega spora proti posojilojemalcu zaradi izterjave dolga in banka s tem ne izgubi pravice do izterjave dolga. Odločitev banke, da se odreče pravnemu zahtevku za izterjavo dolga, se imenuje odpust obveznosti. Nadzorniki namenjajo osrednjo pozornost pravočasnemu pripoznanju rezervacij in pravočasnemu odpisu posojil, ki ne bodo poplačana, saj se s tem krepijo bančne bilance in se banke lahko posvečajo osnovni dejavnosti, tj. posojanju gospodarstvu.

vi.) Vrednotenje zavarovanj v obliki nepremičnin (ECB, 2017b, str. 91–102)

Banke morajo vzpostaviti pisne politike in postopke vrednotenja zavarovanj v obliki nepremičnin. Vsa vrednotenja morajo opraviti neodvisni notranji ali zunanji cenilci. Listo ustreznih kandidatov je treba tekoče ocenjevati in po potrebi spreminjati. Vrednotenja so bodisi posamična ali indeksirana. Indeksirano vrednotenje se lahko uporabi zgolj za posodobitev vrednotenja manjših izpostavljenosti. Banke morajo redno posodabljeni posamična vrednotenja zavarovanj vseh izpostavljenosti, in sicer najmanj enkrat letno v primeru poslovnih nepremičnin in na tri leta v primeru stanovanjskih nepremičnin. Posodobitev vrednotenja nepremičnine je potrebna tudi ob razvrstitvi posojila med nedonosna, čemur sledi letna preverba, vse dokler je posojilo tretirano kot nedonosno. Vrednotenja so lahko izvedena tudi pogosteje, če so na trgu zaznane pomembne spremembe. V okviru vrednotenja se definirata tržna in likvidacijska vrednost zavarovanja. Zasežene nepremičnine se razvrščajo kot nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo. Ta računovodska obravnava pomeni, da mora vodstvo odobriti individualni način prodaje sredstva v kratkem časovnem obdobju in da mora voditi aktivno politiko prodaje. Zaseženo sredstvo se vrednoti po knjigovodski vrednosti ali pošteni vrednosti, zmanjšani za stroške prodaje.

Dopolnitve Napotkov v obliki dodatkov, sporočil za javnost ali pisem nadzorovanim bankam so javno objavljene na spletnih straneh ECB (ECB, brez datuma a). V nadaljevanju so predstavljene ključne dopolnitve napotkov.

i.) Dodatek k Napotkom: Nadzorniška pričakovanja glede bonitetnega oblikovanja rezervacij za slaba posojila, marec 2018

Napotki poudarjajo pomen, ki ga imajo prakse pravočasnega oblikovanja rezervacij in odpisov v zvezi z NPL-ji, saj se tako krepijo bančne bilance, banke pa se lahko (ponovno) osredotočajo na svojo osnovno dejavnost, predvsem na posojanje gospodarstvu. Dodatek dopolnjuje napotke na način, da določa nadzorniška pričakovanja ECB pri ocenjevanju ravni bonitetnih rezervacij za NPL v bankah. ECB med drugim ocenjuje, kako dolgo je izpostavljenost že razvrščena kot nedonosna, t. i. »starost«, in kakšno je prejeto zavarovanje (ECB, 2018a).

ii.) Nadzorniška pričakovanja glede oblikovanja rezervacij za slaba posojila, julij 2018

Cilj je zagotoviti zadostno raven rezervacij za stare NPL in s tem povečati odpornost celotnega bančnega sistema v evroobmočju ter doseči enako kritje obstoječih in novih NPL v srednjeročnem obdobju (ECB, 2018b).

iii.) Nadzorniška pričakovanja glede kritja za NPE, avgust 2019

ECB je prilagodila nadzorniška pričakovanja glede bonitetnega oblikovanja rezervacij za nove NPL, s čimer naj bi se povečala doslednost in preprostost skupnega pristopa k NPL-jem. Vzvod za slednje je predstavljala proučitev razmerja med ECB pristopom k NPL v okviru drugega stebra ter novimi pravili o bonitetni obravnavi NPL v okviru prvega stebra (ECB, brez datuma e).

iv.) Operativne zmogljivosti za obravnavo dolžnikov v finančnih težavah zaradi pandemije koronavirusa (COVID-19), julij 2020

v.) Ugotavljanje in merjenje kreditnega tveganja v kontekstu pandemije koronavirusa (COVID-19), december 2020

Vsebina dopolnitev iz leta 2020 se navezuje na pandemijo koronavirusa, ki ni predmet obravnave zaključne naloge (ECB, brez datuma a).

5.1.2 Evropski bančni organ

EBA je oktobra 2018 izdal Smernice o upravljanju nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti (v nadaljevanju Smernice). Smernice EBA so zelo podobne Napotkom. Glavne razlike so i.) Smernice EBA omogočajo širšo uporabo, ii.) Smernice EBA uvajajo prag za ločevanje bank z visokimi deleži NPL od tistih z nižjimi, iii.) Smernice EBA vključujejo druga fizična zavarovanja pod okrilje upravljanja z NPL in iv.) odsotnost nadzorniških pričakovanj v povezavi z oblikovanjem slabitev in prvotnimi klasifikacijami NPE (KPMG, 2019, str. 12). V tabeli 2 so povzete ključne razlike med Napotki in Smernicami EBA.

Tabela 2: Primerjava razlike med smernicami ECB in EBA

	Napotki (marec 2017)	Smernice EBA (oktober 2018)
Obseg	Banke, ki jih neposredno nadzira ECB (konec decembra 2018 je bilo 119 pomembnih institucij).	Vse banke EU (institucije CRR, približno 6000 v EU).
Datum veljave	Marec 2017	Januar 2019
Podlaga dokumenta	Nadzorniška pričakovanja (upoštevaj ali pojasni pristop). Ni zavezujoč dokument.	Zavezujoč dokument.
Fokus	Primarno NPL, vendar naslavlja tudi NPE.	Vse izpostavljenosti po definiciji EBA.
Računovodski standard	MSR 39	MSRP9
Proporcionalnost	Da (odvisno od velikosti in kompleksnosti NPL). Banke z visokimi deleži NPL so tiste, ki imajo delež NPL občutno višji od povprečja EU. Poglavja Strategija slabih posojil in Upravljanje slabih posojil ter transakcije z njimi so namenjena zgolj bankam z velikimi obsegi NPL.	Da (odvisno od velikosti, interne organizacije, narave poslovanja, obsega delovanja in kompleksnosti). Manj kompleksne banke se določi z upoštevanjem kategorij SREP. Vzpostavljena okvirna meja oziroma prag NPL – 5 %, ki se nanaša tako na banko kot na bančno skupino. Banke, ki presegajo mejo, morajo pripraviti strategijo NPE in urediti primerno upravljalno strukturo. Diskrecijska pravica za določitev statusa banke z visokim deležem NPL, tudi če numeričnega praga še ne dosega.
Pričakovanja glede minimalnih oslabitev	Da.	Ne.
Zaščita potrošnika	Ne.	Da.
Vrednotenje zavarovanja	Zgolj za nepremičnine.	Za nepremičnine in premičnine.

Vir: KPMG (2019, str. 12).

5.1.3 Svet EU

Da bi bilo vprašanje NPL-jev mogoče reševati na evropski ravni, je Svet EU za ekonomske in finančne zadeve julija 2017 oblikoval Akcijski načrt, ki obsega ukrepe na vseh treh področjih: i.) bančni nadzor, ii.) reformiranje okvira za obravnavo plačilne nesposobnosti dolžnikov in okvira za izterjavo dolgov ter iii.) razvoj sekundarnih trgov (Evropski svet, 2017).

Pomembni koraki iz Akcijskega načrta, katerih napredek spremlja Svet EU (EK, 2019b):

- Razlaga obstoječih nadzorniških pooblastil iz zakonodaje EU v zvezi z oblikovanjem rezervacij za NPL.
- Obravnavanje morebitnega nezadostnega oblikovanja rezervacij s samodejnim in časovno omejenim oblikovanjem rezervacij.
- Razširitev smernic enotnega mehanizma nadzora za NPL na male banke.
- Sprejetje smernic za upravljanje NPL na ravni EU.
- Nove smernice o dajanju bančnih posojil ter spremljanju in notranjem upravljanju bank.
- Razvoj makro bonitetnih pristopov za preprečevanje kopičenja prihodnjih NPL.
- Zahteve za večje razkrivanje v zvezi s kakovostjo sredstev in NPL za vse banke.
- Izboljšanje informacij o posojilih, ki jih morajo zagotoviti banke v elektronskih datotekah.
- Okrepitev podatkovne infrastrukture za NPL, vključno z morebitnimi transakcijskimi platformami.
- Razvoj načrta za družbe za upravljanje.
- Razvoj sekundarnih trgov NPL.
- Primerjalna analiza nacionalnih okvirov za izterjavo posojil in insolventnost.
- Poglobitev obravnave insolvenčnih vprašanj v okviru evropskega semestra.
- Izboljšanje zaščite zavarovanih upnikov.

5.1.4 Evropska komisija

EK je skladno z ECOFIN Akcijskim načrtom Sveta EU v letu 2018 objavila paket ukrepov za zmanjševanje velikih obsegov NPL-jev, ki zajema (EK, brez datuma):

- Predlog, ki naslavlja spremembo uredbe o kapitalskih zahtevah in uvaja skupno minimalno raven kritja novonastalih NPL.
- Predlog direktive o ponudnikih kreditnih storitev, kupcih terjatev in unovčevanju zavarovanja.
- Delovni dokument komisije, ki vsebuje načrt vzpostavitve družbe za upravljanje z NPL.

EK spremlja napredek pri zmanjševanju obsega NPL, pri čemer je bilo zadnje poročilo objavljeno junija 2019 (EK, brez datuma). Poročilo o napredku kaže na odločne ukrepe, ki so bili v zadnjih letih sprejeti za spopadanje z izzivom NPL-jev, ki so eno od ključnih

področij za zmanjšanje tveganj v evropskem bančnem sektorju. Akcijski načrt Sveta EU je skoraj v celoti izveden. Sprejeti so bili pomembni koraki za zmanjšanje obstoječega obsega NPL-jev in za pomoč pri preprečevanju ponovnega kopičenja teh posojil v prihodnosti. Čeprav so deleži NPL-jev v nekaterih državah članicah še vedno visoki, je treba poudariti, da je bil dosežen napredek pri njihovem zmanjševanju (EK, 2019a).

EK je decembra 2020 predstavila strategijo za preprečevanje nastajanja NPL zaradi krize, ki jo je povzročila pandemija koronavirusa, kar pa ni predmet zaključne naloge in je posledično tudi ne pojasnjujem (EK, brez datuma).

5.2 Lokalna raven

Področje upravljanja z NPE v Sloveniji dodatno ureja Banka Slovenije. V nadaljevanju so predstavljeni Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja), Ur. l. RS, št. 28/07, 102/08, 3/09, 29/12, 12/13, 12/14, 13/15, 25/15 – Zban-2 in 50/15, Sklep o upravljanju kreditnega tveganja ter Priročnik za učinkovito upravljanje in reševanje nedonosnih terjatev do MSME. Aktivno vlogo pri upravljanju z NPE v Sloveniji ima tudi ZBS, ki je koordiniralo pripravo Slovenskih načel finančnega prestrukturiranja. Dokument je predstavljen ob koncu poglavja.

5.2.1 Banka Slovenije

Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja je bil sprejet marca 2007 in večkrat dopolnjen. Vsebina Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja je osredotočena na kreditno tveganje, natančneje na ocenjevanje izgub bank in hranilnic iz naslova predmetnega tveganja. Banke in hranilnice (v nadaljevanju banke) morajo spremljati in ocenjevati kreditno tveganje, ki so mu izpostavljene pri svojem poslovanju, pri čemer kreditno tveganje pomeni tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. Banka mora finančna sredstva in prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah razvrstiti v skupine po tveganosti in oceniti višino izgub iz kreditnega tveganja (oslabitev sredstev na nadomestljivo vrednost in oblikovanje rezervacij za zunajbilančne postavke) v skladu z MSRP, ki so opredeljeni z Uredbo 1606/2002/ES in Uredbo 1725/2003/ES, ter tem sklepom. Razvrščanje v skupine temelji na oceni sposobnosti dolžnika glede izpolnjevanja obveznosti do banke ob dospelosti in kakovosti zavarovanja.

Z vidika upravljanja z NPL-ji je pomemben celoten Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja, še posebej pa 25. a člen – Izterjava in odpisovanje finančnih sredstev, katerega vsebina je predstavljena v nadaljevanju. Banka vodi izterjavo finančnih sredstev z vso skrbnostjo dobrega gospodarstvenika oziroma dokler ocenjuje, da so nadaljnji postopki izterjave ekonomsko še upravičeni. Če banka v postopku izterjave oceni, da finančno sredstvo ne bo več povrnjeno in so izpolnjeni pogoji za odpravo pripoznanja tega sredstva iz izkaza finančnega položaja, ga banka odpravi iz izkaza finančnega položaja. V

zunajbilančni evidenci ga vodi v višini dolgovanega zneska, do pridobitve pravne podlage za zaključek postopka izterjave. Prenosi v zunajbilančno evidenco so relevantni za naslednje kategorije sredstev: i.) nezavarovano finančno sredstvo iz naslova kreditne pogodbe ali unovčene zunajbilančne obveznosti, kjer dolžnik zamuja z odplačevanjem več kot eno leto ali če je dolžnik v stečajnem postopku, ii.) zavarovano finančno sredstvo iz naslova kreditne pogodbe ali unovčene zunajbilančne obveznosti z nepremičninami, kjer dolžnik zamuja z odplačevanjem več kot štiri leta oziroma banka v tem obdobju ni prejela nobenega poplačila iz unovčitve teh nepremičnin in iii.) za finančno sredstvo, do katerega je s potrditvijo prisilne poravnave prenehala pravica banke do uveljavljanja plačila od dolžnika v sodnem ali drugem postopku. Banka ukine zunajbilančno evidenco oziroma finančno sredstvo odpravi iz izkaza finančnega položaja, ko je postopek izterjave zaključen. Podlago za zaključek izterjave predstavlja i.) pravnomočen sklep sodišča o končanju stečajnega postopka, ii.) pravnomočen sklep o potrditvi prisilne poravnave, v delu, v katerem finančno sredstvo ni bilo poplačano v celoti, iii.) pravnomočen sklep o ustavitvi postopka izvršbe, če izvršba s predlaganim sredstvom izvršbe ni bila uspešna, ali iv.) sklep uprave ali nadzornega sveta oziroma upravnega odbora brez sodnega postopka za poplačilo terjatev, če bi bili nadaljnji pravni postopki ekonomsko neupravičeni.

Sklep o upravljanju kreditnega tveganja je bil sprejet novembra 2017 in dopolnjen leta 2019 ter določa pravila, ki se nanašajo na naslednja področja upravljanja kreditnega tveganja v bankah in hranilnicah:

- odobravanje kreditov,
- spremljanje kreditnega tveganja,
- razvrščanje dolžnikov oziroma izpostavljenosti v bonitetne razrede,
- upravljanje kreditnih zavarovanj,
- oblikovanje popravkov vrednosti in rezervacij,
- sistem zgodnjega opozarjanja za odkrivanje povečanega kreditnega tveganja,
- upravljanje problematičnih in restrukturiranih izpostavljenosti,
- upravljanje podatkov in kreditne dokumentacije,
- poročanje o kreditnem tveganju.

Z vidika upravljanja z NPL-ji je pomemben celoten Sklep o upravljanju kreditnega tveganja, še posebej pa sedmi razdelek, ki je namenjen sistemu zgodnjega opozarjanja oziroma EWS, in osmi razdelek, ki pokriva problematične in restrukturirane izpostavljenosti. EWS je podrobneje že predstavljen v okviru tretjega poglavja, in sicer kot ukrep preprečevanja nastanka NPL. V nadaljevanju podrobneje predstavljam prvi del vsebine osmega razdelka, natančneje vsebino členov 28.–32., ki zadevajo problematične izpostavljenosti:

- Banka mora izdelati strategijo upravljanja problematičnih naložb, ki mora vsebovati časovno opredeljene kvantitativne cilje, ki so podprti z operativnim načrtom za njihovo doseg. Strategijo in pripadajoč operativni načrt mora najmanj enkrat letno preveriti upravljalni organ.

- Banka mora opredeliti jasna merila in postopke za prenos problematičnih izpostavljenosti v organizacijsko enoto, ki je ločena od komercialne, in za prenos nazaj v poslovni del.
- Spremljava problematičnih naložb mora temeljiti na ciljih (ključnih kazalnikih uspešnosti), ki so opredeljeni v strategiji in pripadajočem operativnem načrtu.
- Če prestrukturiranje ni smiselno, mora banka izdelati okvirni terminski načrt izterjave. Izterjavo vodi, vse dokler ocenjuje, da so nadaljnji postopki izterjave ekonomsko še upravičeni. Vzpostaviti mora notranjo politiko glede pravočasnega odpisovanja izpostavljenosti (ki pa še ne predstavlja nepreklicnega odpusta dolga).
- Če banka v postopku izterjave oceni, da bilančna izpostavljenost ne bo poplačana, le-to odpravi iz izkaza finančnega položaja in jo do pridobitve pravne podlage za zaključek postopka izterjave vodi v zunajbilančni evidenci. Kriteriji za prenos nezavarovanih izpostavljenosti in izpostavljenosti, ki so s potrditvijo prisilne poravnave prenehale, ostajajo enaki, kot so navedeni v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. Dodan je kriterij, ki se navezuje na izpostavljenosti, ki so bile trikrat oziroma večkrat zaporedoma predmet ukrepov prestrukturiranja in je banka dolžnike po teh izpostavljenostih dolgoročno ocenila kot nezmožne poravnati svoje obveznosti iz rednega poslovanja ali odprodaje poslovno nepotrebne premoženja. Prav tako je dopolnjen kriterij, ki se navezuje na zavarovane izpostavljenosti, in sicer so postavljeni različni roki za različne vrste zavarovanj (pet let od nastanka neplačila za nepremičnine, dve leti od nastanka neplačila za premičnine in eno leto od nastanka neplačila za druge vrste zavarovanj). Banka ukine zunajbilančno evidenco, ko je postopek izterjave zaključen. Podlaga za zaključek izterjave je enaka, kot je navedeno v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic.

Drugi del osmega razdelka oziroma vsebina členov 33.–37. pokriva restrukturirane obveznosti. Podrobnejša vsebina je predstavljena v nadaljevanju:

- Restrukturiranje nastane kot posledica nezmožnosti dolžnika odplačevati dolg pod prvotno dogovorjenimi pogoji, bodisi s spremenjenimi pogoji prvotne pogodbe bodisi z novo pogodbo, s katero se pogodbeni stranki dogovorita o delnem ali celotnem poplačilu prvotnega dolga.
- Banka mora pri procesu restrukturiranja uporabiti rešitev, ki je zanjo optimalna in naj bi prispevala k trajni rešitvi finančnih težav dolžnika. Banka za ta namen primerja neto sedanjo vrednost pričakovanih denarnih tokov ob upoštevanju dogovora o restrukturiranju in neto sedanjo vrednost pričakovanih denarnih tokov pred restrukturiranjem. Pri analizi alternativnih rešitev restrukturiranja upošteva možnosti, kot so unovčenje zavarovanja, prodaja finančnega sredstva (izpostavljenosti), prekinitev pogodbe in morebitne druge dejavnosti.
- Banka za potrebe spremljave in poročanja restrukturiranih izpostavljenosti v poslovnih knjigah in kreditni dokumentaciji zagotovi analitično evidenco.

- Banka mora spoštovati dobro poslovno prakso in dobro bančno prakso, kot je med drugim povzeta v Slovenskih načelih finančnega prestrukturiranja dolgov v gospodarstvu. V primeru vključenosti več bank vlogo koordinatorja, ki vodi pogajanja med bankami in podjetjem, prevzame banka z največjo izpostavljenostjo do podjetja, če se banke medsebojno ne dogovorijo drugače.
- Banka mora pri odločitvi o načinu prestrukturiranja podjetja upoštevati predvsem denarne tokove, ki jih bo podjetje ustvarjalo v obdobju prestrukturiranja, ter verjetnost, da bodo načrtovani denarni tokovi dejansko doseženi kot posledica poslovnega, lastniškega oziroma finančnega prestrukturiranja. Obstoječa kreditna zavarovanja mora banka obravnavati v skladu s petim poglavjem tega sklepa. Banka mora spremljati izvajanje celovitega načrta prestrukturiranja podjetja in nastale učinke pri izvajanju tega načrta. Podjetje mora banki na najmanj četrtletni ravni posredovati ažurne informacije o njegovem finančnem položaju, vključno s podatki o realiziranih denarnih tokovih v preteklem četrtletju, in projekcijo denarnih tokov za naslednje obdobje, informacije o izpolnjevanju zavez podjetja iz načrta prestrukturiranja in informacije o drugih dejstvih, ki bi lahko vplivale na sposobnost podjetja za vračilo kredita.

Banka Slovenije je, ob upoštevanju priporočil EK, reševanje NPL do segmenta mikro, malih in srednje velikih podjetij (v nadaljevanju MSME) uvrstila med ključne prednostne naloge politike in za pospeševanje procesa uporabila dvodelni pristop (Banka Slovenije, 2017b). V okviru prvega dela pristopa morajo banke regulatorju v pregled predložiti specifične, časovno opredeljene načrte za zmanjšanje NPL do MSME, kot del svojih strategij za upravljanje problematičnih naložb. Drugi del pristopa predstavljajo Smernice za prestrukturiranje mikro, majhnih in srednjih podjetij (v nadaljevanju Smernice), ki sta jih leta 2015 pripravila ZBS in Banka Slovenije. Smernice vsebujejo metodološke nasvete o: (i) optimalni organizaciji institucije za prestrukturiranje NPL do MSME, (ii) diagnostiki za namen ugotavljanja vzdržnosti poslovnega modela dolžnika in (iii) možnih strategijah reševanja za različne kategorije dolžnikov (Banka Slovenije, 2017b).

Z namenom zagotovitve dodatnih operativnih navodil bankam glede organizacije različnih stopenj procesa reševanja NPL do MSME je Banka Slovenije v sodelovanju s Svetovno banko in ob posvetovanju s slovenskim bančnim sektorjem v letu 2017 pripravila tudi Priročnik za upravljanje nedonosnih terjatev mikro, malih in srednje velikih podjetij – MSME (Banka Slovenije, 2017b). Priročnik ima osem poglavij, ki med drugim vsebujejo praktične napotke bankam za vsa področja upravljanja NPL do MSME. Sestavni del Priročnika so tudi vrednosti nekaterih finančnih kazalcev za izbrane gospodarske panoge v Sloveniji, praktični primeri rešitev ter primeri pravnih dokumentov in pogodb (Banka Slovenije, 2017b).

4.2.2. Združenje bank Slovenije

Aktivno vlogo pri upravljanju z NPE v Sloveniji ima tudi ZBS, ki je v letu 2014 bdelo nad pripravo Slovenskih načel finančnega prestrukturiranja (v nadaljevanju Načela). V delovni skupini so sodelovale različne slovenske banke, Banka Slovenije in Ministrstvo za finance (ZBS, 2014).

Načela opredeljujejo pristop, ki se ga prostovoljno spoštuje pri finančnem prestrukturiranju podjetij z večjim številom upnikov. Osnovna predpostavka Načel je, da je treba ohraniti gospodarsko dejavnost, kjerkoli obstaja razumna možnost, da je dejavnost sposobna preživetja na trgu. Glavni cilj Načel je prestrukturiranje dolgov podjetij, sposobnih preživetja v konkurenčnem tržnem okolju, zunaj sodnih postopkov zaradi insolventnosti v korist upnikov, upoštevajoč vidike drugih deležnikov, zlasti dolžnikov, zaposlenih, delničarjev in slovenskega gospodarstva. Tovrstno prestrukturiranje je smiselno, saj se s pomočjo koordiniranega pristopa k prestrukturiranju minimizirajo izgube vseh deležnikov, dodatno pa se izognemo stečajem podjetij, ki bi bili uvedeni brez ustreznih analiz in razmisleka. Načela so zasnovana na »londonskem pristopu«, formuliranem s strani britanske centralne banke »Bank of England« v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so se s pritiskom prezadolženosti in ekonomske krize soočala britanska podjetja. Dokument v celoti vsebuje 17 podrobnejših načel, ki temeljijo na naslednjih izhodiščih (ZBS, 2014):

- Takoj, ko je dolžnik objavil ali ko postane širše znano, da je dolžnik zašel v finančne težave in da je začel razgovore z upniki, bi morali upniki reagirati preudarno. V nobenem primeru ne bi smeli brez premisleka odreči podpore podjetju, sprožiti sodnih postopkov zaradi insolventnosti ali zahtevati predčasnega vračila dolžnikovih obveznosti.
- Nadaljnje odločitve morajo biti zasnovane izključno na informacijah, ki so zanesljive in dostopne vsem upnikom (po pridobitvi ustreznega soglasja dolžnika).
- Odločitev o tem, ali pristopiti k procesu prestrukturiranja ali ne, bi morala biti kolektivna odločitev vseh upnikov. Če se posamezni upnik odloči, da ne bo sodeloval v procesu prestrukturiranja, mora drugim upnikom ponuditi ustrezno rešitev glede prodaje svoje terjatve oziroma morebitno drugo ustrezno rešitev.

Po proučitvi regulacije na ravni EU lahko podam oceno, da je področje upravljanja z NPL regulirano in nadzorovano s strani več institucij EU. Zgoraj povzeta vsebina regulacije na lokalni ravni nakazuje aktivno vlogo Banke Slovenije, ki podrobno regulira področje upravljanja z NPL. Treba je poudariti, da se Banka Slovenije ne ukvarja zgolj z izdajo strogih pravil, temveč izdaja tudi smernice in priporočila za učinkovitejše preprečevanje nastanka NPL ter razreševanje obstoječih NPL, pri čemer upošteva različne segmente izpostavljenosti in lokalne specifikke.

5.3 Povzetek pregleda procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji

V tabeli 3 so povzeti procesi in dokumenti, ki urejajo področje upravljanja z NPE v Sloveniji. Kratkemu povzetku vsebine procesa ali dokumenta sledi informacija o letnici izdaje posamičnega procesa ali dokumenta. Iz tabele je prav tako razvidno, ali gre za zavezujoč proces ali dokument ali pa proces ali dokument predstavljata zgolj priporočilo.

Tabela 3: Pregled procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji

Institucija	Proces/ dokument	Povzetek procesa/dokumenta	Leto prve izdaje	Zavezujoče ali priporočilo
EU raven				
ECB	Proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja	- Nadzorniki ocenjujejo tveganja, s katerimi se soočajo nadzorovane banke in preverjajo, ali so zmožne ta tveganja pravilno upravljati. - Med prednostne naloge nadzora spadajo tudi NPL-ji. - Nadzor poteka prek Skupne nadzorniške skupine, ki je sestavljena iz članov ECB in članov nacionalnega organa, ki v primeru Slovenije predstavlja člane Banke Slovenije.	/	Zavezujoče
	Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili	- Skupne nadzorniške skupine so opazile, da banke pri ugotavljanju, merjenju in odpisovanju NPL-jev uporabljajo različne pristope. - Nadzorni odbor ECB je pooblastil skupino za NPL za razvoj poenotnega nadzorniškega pristopa k področju NPL. Skupina za NPL je izluščila najboljše prakse v EU in jih strnila v dokumentu, ki je po strukturi prilagojen življenjskemu ciklu upravljanja z NPL-ji.	2017	Priporočilo
EBA	Smernice o upravljanju nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti	- EBA Smernice o upravljanju nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti (v nadaljevanju EBA Smernice) so zelo podobne ECB Napotkom bankam v zvezi s slabimi posojili (v nadaljevanju ECB Napotki). - EBA Smernice sicer omogočajo širšo uporabo, uvajajo prag za ločevanje bank z visokimi deleži NPL od tistih z nižjimi deleži NPL ter ne vključujejo nadzorniških pričakovanj glede oslabitev. - Pomembna razlika je tudi v tem, da ECB Napotki niso zavezujoči, medtem ko so EBA Smernice zavezujoč dokument.	2018	Zavezujoče
Svet EU	Akcijski načrt	Akcijski načrt zajema vrsto ukrepov na področju bančnega nadzora, reformiranja okvira za obravnavo plačilne nesposobnosti dolžnikov ter okvira za izterjavo dolgov in razvoj sekundarnih trgov.	2017	Priporočilo

se nadaljuje

Tabela 3: Pregled procesov in dokumentov, ki urejajo področje upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji (nad.)

Institucija	Proces/ dokument	Povzetek procesa/dokumenta	Leto prve izdaje	Zavezujoče ali priporočilo
EU raven				
EK	Paket ukrepov	Paket ukrepov zajema predlog, ki naslavlja spremembo uredbe o kapitalskih zahtevah, predlog direktive o ponudnikih kreditnih storitev, kupcih terjatev in unovčevanju zavarovanja ter delovni dokument, ki vsebuje načrt vzpostavitve družbe za upravljanje z NPL.	2018	Priporočilo
Lokalna raven				
Banka Slovenije	Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja	- Vsebina sklepa je osredotočena na ocenjevanje izgub bank in hranilnic iz naslova kreditnega tveganja, pri čemer kreditno tveganje pomeni tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. - Sklep opredeljuje razvrščanje finančnih sredstev in prevzetih obveznosti v skupine ter izračun oslabitev in rezervacij. - Sklep podrobneje določa pravila glede prenosa terjatev v zunajbilanco in glede dokončnih odpisov oziroma izbrisov iz zunajbilance.	2007	Zavezujoče
	Sklep o upravljanju kreditnega tveganja	- Vsebina sklepa je osredotočena na upravljanje kreditnega tveganja v bankah in hranilnicah, ki zajema celoten spekter upravljanja s kreditnim tveganjem od odobritve kreditov pa vse do odpisov kreditov. - Sklep podrobneje opredeljuje sistem zgodnjega opozarjanja za odkrivanje povečanega tveganja kreditnega tveganja ter upravljanje problematičnih in restrukturiranih izpostavljenosti.	2017	Zavezujoče
	Priročnik za učinkovito upravljanje in reševanje nedonosnih terjatev do MSME	Priročnik predstavlja dodatna operativna navodila bankam glede organizacije različnih stopenj procesa reševanja NPL do MSME.	2017	Priporočilo
ZBS	Slovenska načela finančnega prestrukturiranja	Načela opredeljujejo pristop, ki se ga prostovoljno spoštuje pri finančnem prestrukturiranju podjetij z večjim številom upnikov.	2014	Priporočilo

Vir: lastno delo.

Na ravni EU izpostavljam pet procesov oziroma dokumentov, od tega dva predstavljata zavezujoč proces in dokument ter trije priporočilo, medtem ko na lokalni ravni izpostavljam štiri dokumente, od tega dva predstavljata zavezujoč dokument in dva priporočilo. Vsebina procesov oziroma dokumentov je zelo različna in pravzaprav ni primerljiva med seboj. Glede časovne implementacije prednjači Slovenija, saj je bil Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic izdan že leta 2007, Slovenska načela finančnega

prestrukturiranja pa so bila izdana leta 2014. Preostala dva predstavljena dokumenta lokalne ravni sta bila izdana leta 2017. Na ravni EU so bili vsi predstavljeni dokumenti izdani v letu 2017 ali 2018.

6 REGULATORNI OKVIR UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SRBIJI

Srbija ni članica EU in posledično ni zavezana k spoštovanju evropske zakonodaje ter upoštevanju uredb, direktiv, sklepov, priporočil in mnenj, ki jih izdajo evropske institucije (EU, brez datuma). Področje upravljanja z NPE je torej urejeno zgolj na lokalni ravni. V letu 2015 so na državni ravni pripravili obsežno Strategijo razreševanja NPL, ki so jo podkrepili z dvema akcijskima načrtoma – prvega je pripravila srbska vlada, drugega pa NBS (MF RS, brez datuma d; MF RS, brez datuma a). Z namenom krepitve področja prodaje terjatev so v letu 2015 pripravili obsežno analizo obstoječih ovir pri prodaji NPL-jev v Srbiji (KPMG in drugi, 2015). Prizadevanja za razrešitev NPE so še dodatno okrepili s Programom razreševanja NPL in akcijskim načrtom za obdobje 2018–2020 (MF RS, brez datuma c; MF RS, brez datuma b). Vsebina obeh strategij in analiza obstoječih ovir pri prodaji terjatev je podrobneje predstavljena v nadaljevanju. Pomemben mejnik pri zniževanju NPL v Srbiji predstavljata tudi v letu 2017 sprejeta Sklep o računovodskem odpisu sredstev iz bilanc stanja bank (NBS, brez datuma c) ter dopolnitev Sklepa o razvrstitvi bilančne aktive in zunajbilančnih postavk (Tabaković, 2018). Namen sklepa in dopolnitve sklepa sta predstavljena ob zaključku poglavja.

6.1 Strategija razreševanja NPL iz leta 2015

Vlada Republike srbske je v letu 2015 sprejela Strategijo razreševanja NPL (Tabaković, 2018). Dokument je sestavljen iz petih poglavij in prilog. Prvo poglavje vsebuje pregled obsega in strukture NPL v Srbiji ter razloge za velik obseg NPL v Srbiji, ki je posledica makroekonomskih razmer v državi in manj konservativnih modelov kreditnega tveganja ter slabše vrednotenih zavarovanj, vključno z domačimi in mednarodnimi makroekonomskimi izzivi v povezavi z negativnim učinkom na obseg NPL. Sledi popis dejavnosti, ki so bile izvedene do sprejetja strategije, ter utemeljitev potrebe po uvedbi celovite strategije razreševanja NPL (MF RS, brez datuma d, str. 4–16).

Drugo poglavje vključuje cilje in ključne prioritete. Glavni cilj strategije je zagotovitev spodbud in odstranitve sistemskih ovir, ki preprečujejo pravočasno razreševanje NPL, ter vzpostavitev sistema, ki preprečuje kopičenje NPL do ravni, ki bi znatno negativno vplivala na kreditno aktivnost in ogrožala potencialno ekonomsko rast. Za dosego cilja je bilo identificiranih več ključnih področij, ki zahtevajo izboljšave z vidika regulatornega okvira, krepitve zmogljivosti in izvajanja zakonov. Ključna področja poleg strukturnih reform, zlasti reševanja podjetij v državni lasti, ki so predvidena za privatizacijo ali stečaj, zadevajo i.) krepitev bančnih zmogljivosti za obravnavo NPL, ii.) omogočanje pogojev za razvoj trga z

NPL, iii.) izboljšanje in spodbujanje zunajsodnega prestrukturiranja dolgov ter iv.) izboljšanje sodnega razreševanja dolgov in hipotekarnega okvira. Ključna področja, z izjemo strukturnih reform, so tudi podrobneje predstavljena v nadaljevanju (MF RS, brez datuma d, str. 16).

i.) Krepitev bančnih zmogljivosti za obravnavo NPL

Dokument je v delu krepitev bančnih zmogljivosti za obravnavo NPL osredotočen predvsem na EWS in vrednotenje zavarovanj. Banke morajo skladno s predpisi NBS o upravljanju s tveganji ocenjevati kreditno tveganje posojilojemalca, prav tako morajo imeti vzpostavljen učinkovit nadzor nad kreditiranjem, kar vključuje tudi sistem zgodnjega opozarjanja o povečanem kreditnem tveganju (EWS). Tržno vrednost zavarovanja je potrebno preverjati na vsaka tri leta. Vrednotenje zavarovanj se je na splošno izkazalo za premalo urejeno področje, zato je treba vzpostaviti jasno in pregledno vrednotenje ter postaviti merila in standarde v skladu z dobro mednarodno prakso (MF RS, brez datuma d, str. 16–17).

ii.) Omogočanje pogojev za razvoj trga z NPL

Trg z NPL je v času priprave strategije razreševanja NPL slabo razvit. Določene banke so v preteklosti prenesle terjatve na namenska podjetja, medtem ko transakcij z investitorji skoraj ni. Na počasen razvoj trga vplivata tako ponudba kot povpraševanje. Negativen vpliv na ponudbo imata predvsem računovodska obravnava odpisov in davčni vidik, medtem ko na povpraševanje vpliva majhno število investitorjev in pomanjkanje lastniškega kapitala. Obstaja precejšen razpon med ponudbo in povpraševanjem, ki ga je mogoče pripisati nedoslednemu in preveč optimističnemu vrednotenju zavarovanj. Banke lahko prodajajo terjatve do fizičnih oseb zgolj bankam (MF RS, brez datuma d, str. 17–20).

iii.) Izboljšanje in spodbujanje zunajsodnega prestrukturiranja dolgov

Srbija je ena od redkih držav, ki omogoča celoten spekter prestrukturiranj, od prostovoljnega, hibridnega in vse do formalnega oziroma sodnega. Uspeh prostovoljnega prestrukturiranja je omejen, vsaj tako kažejo primeri preteklih let. Iz prakse je razvidno, da se proces prestrukturiranja sproži prepozno, običajno je dolžnikovo finančno stanje že nepopravljivo in so za razreševanje dolgov bolj primerni sodni postopki. Proces prostovoljnega prestrukturiranja bi se lahko izboljšal s poenostavitvijo zakonodajnega okvira, in sicer v delu, ki se nanaša na mirovanje, ter z vključitvijo samostojnih podjetnikov med kandidate, primerne za prestrukturiranje. Prav tako bi bilo koristno standardizirati sporazume ter izboljšati spretnosti in specializacijo mediatorjev, ki obravnavajo primere, ter ne nazadnje ozaveščati javnost o tovrstni možnosti prestrukturiranja. Pomemben korak v tej smeri predstavljajo INSOL pravila izterjave za več upnikov, ki jih je pripravilo Združenje Bank Srbije (MF RS, brez datuma d, str. 20).

iv.) Izboljšanje sodnega razreševanja dolgov in hipotekarnega okvira

Pri področju sodnega razreševanja dolgov se spoprijemajo z izzivi tako na področju izvršb kot na področju stečajev. Srbski izvršilni sistem je preobremenjen in neučinkovit. K neučinkovitosti in nizki stopnji izterjave v primeru sodnih izvršb prispevajo zamude zaradi preobremenjenosti sodišč, neustrezne sodne cenitve, neučinkovite sodne dražbe in nezmožnost pridobitve zadostnega zanimanja za udeležbo na sodnih dražbah. Stečajni okvir se je sicer dopolnil z novo dodano možnostjo prestrukturiranja, ki je v obliki t. i. vnaprej pripravljene reorganizacije (srb. unapred pripravljeni plan reorganizacije, v nadaljevanju UPPR). Kljub dopolnitvi stečajnega okvira zaznavajo precej nerešenih težav na tem področju. Z največ izzivi v okviru stečajnega postopka se srečujejo zavarovani upniki, saj so njihove prednostne pravice pogosto oporekane ali pa se spoprijemajo z znatnimi zamudami pri likvidaciji zavarovanih sredstev. Splošno sicer velja, da zavarovani upnik ne sme biti v slabšem položaju, kot bi bil v okviru običajnega izvršilnega postopka. Položaj bi lahko izboljšali z bolj strogimi pravili o ohranitvi moratorija v okviru stečaja. Zaznali so tudi potrebo po pravilih, ki bi regulirala ali usklajevala potencialno insolventnost ali reorganizacijo dveh ali več podjetij v finančnih težavah, ki v času priprave strategije ne obstajajo. Izboljšave so potrebne tudi pri sodnikih, ki niso specializirani za stečaje in jim primanjkuje ustreznega ekonomskega in finančnega znanja (MF RS, brez datuma d, str. 21–23).

Srečujejo se tudi s težavami pri izterjavi hipotek, največja težava pa je neučinkovit kataster in zemljiška knjiga. V katastru so namreč vpisane zatečene zadeve, ki onemogočajo vpis novih hipotek, kar posledično pomeni, da je v praksi zelo težko unovčiti hipoteko. Na zunajsodno aktiviranje hipoteke vpliva tudi počasno delovanje katastra. Ker se dolžnik lahko pritoži glede aktivacije in je posledično potrebna vključitev drugostopenjskega odločevalca, se lahko časovnica izvedbe ukrepa še dodatno podaljša. Težave nastajajo tudi pri prodaji hipotek, saj trenutna interpretacija zakonov s strani sodišč onemogoča brisanje hipotek nižjega reda, kadar se ta proda. Z neučinkovitostjo sodišč se spoprijemajo tudi pri sodnem unovčevanju hipotek. Zaradi splošne preobremenjenosti sodišč se ta ne morejo primerno posvetiti večjim, bolj zahtevnim primerom, hkrati pa sodnikom na nižjih stopnjah primanjkuje znanja s področja cenitev. Posebej imenovana delovna skupina bo zaradi zaznane pomanjkljivosti ureditve področja insolventnega okvira za posameznike osredotočena na oceno potrebe, izvedljivosti in časovnega okvira vzpostavitve insolvenčnega okvira za posameznike (MF RS, brez datuma d, str. 23–24).

V tretjem poglavju so popisane dejavnosti, ki jih razdelijo v politike in ukrepe, ki so potrebni za doseg zastavljenih ciljev. Kompetentni organi in institucije bodo morali opraviti vrsto med seboj povezanih ukrepov, ki so sicer podrobneje opisani v akcijskem načrtu (MF RS, brez datuma d, str. 24). Dejavnosti in zadolžitve posameznih institucij so prikazane v tabeli 4.

*Tabela 4: Prikaz dejavnosti in zadolžitev posameznih institucij za potrebe izvedbe
Strategije razreševanja NPL, 2015*

Zadolžena institucija/ ključno področje izboljšav	Krepitev bančnih zmožljivosti za obravnavo NPL	Omogočanje pogojev za razvoj trga z NPL	Izboljšanje in spodbujanje zunajsodnega prestrukturiranja dolgov	Izboljšanje sodnega razreševanja dolgov in hipotekarnega okvira
NBS	- Krepitev nadzorniških in regulatornih dejavnosti na področju prestrukturiranih terjatev in upravljanja z NPL. - Izvedba dejavnosti za večje razkrivanje kakovosti sredstev bank. - Razvoj baze podatkov z evidenco cenitev stanovanjskih in poslovnih nepremičnin, ki bo na voljo bankam in cenilcem.	- Izvedba celovite analize glede možnosti prodaje terjatev do fizičnih oseb.	/	/
Ministrstvo za finance	- Izboljšave in ureditev področja cenilcev nepremičnin. - Zagotavljanje bolj točnih ocen vrednosti nepremičnin.	- Prevetritev davčne zakonodaje. - Odpravljanje ovir na področju podatkovnih baz.	- Sodelovanje z davčnimi organi z namenom sklenitve okvira in rokov, ki podpirajo izvedbo zunajsodnega prestrukturiranja dolgov.	- Iskanje izboljšav področja hipotek nižjega vrstnega reda in zavarovanih upnikov, ki v realnosti težko pričakujejo konkretnije poplačilo iz naslova unovčitve zavarovanj.
Ministrstvo za pravosodje	/	- Proučitev možnosti prodaje terjatev v primeru pravnih.	/	- Razvoj sistema za spremljanje učinkovitosti sodišč, ki se ukvarjajo s stečajni in načrti reorganizacije. - Zagotavljanje transparentnosti postopkov. - Sprememba pravil prodaj na dražbah.

se nadaljuje

Tabela 4: Prikaz dejavnosti in zadolžitev posameznih institucij za potrebe izvedbe Strategije razreševanja NPL, 2015 (nad.)

Zadolžena institucija/ ključno področje izboljšav	Krepitev bančnih zmožljivosti za obravnavo NPL	Omogočanje pogojev za razvoj trga z NPL	Izboljšanje in spodbujanje zunajsodnega prestrukturiranja dolgov	Izboljšanje sodnega razreševanja dolgov in hipotekarnega okvira
Ministrstvo za gospodarstvo	/	/	V sodelovanju z Gospodarsko zbornico Srbije: - Poenostaviti obstoječ postopek. - Promocija postopka. - Vključitev samostojnih podjetnikov v postopek. - Krepitev postopka pri segmentu SME.	- Razvoj pravil za nedonosne skupine podjetij. - Izobraževanje stečajnih upraviteljev. - Izboljševanje sodelovanja med upniki in stečajnimi upravitelji, tudi z vidika stroškov stečajnega upravitelja. V sodelovanju z Agencijo za nadzor nad stečaji: - Krepiti položaj zavarovanih upnikov na način izboljšanja sodnega razreševanja dolgov in hipotekarnega okvira.
Ministrstvo za gradbeništvo, promet in infrastrukturo	/	/	/	- Odprava nepravilnosti in zamud v zemljiškem katastru.
Agencija za zavarovanje depozitov	/	- Razvoj in izvedba Strateškega plana za upravljanje terjatev.	/	/
Specializirana delovna skupina	/	/	/	- Celovita analiza insolventnega okvira za posameznike.

Vir: lastno delo na podlagi MF RS (brez datuma d, str. 24–29).

Četrto poglavje je namenjeno akcijskim načrtom. Akcijski načrt za implementacijo strategije je zastavljen v obliki matrike in predstavlja njen sestavni del ter zajema dejavnosti ministrstev in drugih državnih služb. Dejavnosti NBS so zaradi ustavne in institucionalne neodvisnosti popisane v ločenem Akcijskem načrtu. Oba akcijska načrta vsebujeta podrobne korake, časovnico, pričakovan rezultat in pristojno institucijo za izvedbo ukrepa (MF RS, brez datuma d, str. 29).

Dokument se zaključi s petim poglavjem, ki govori o spremljanju strategije, ki je pripravljena za tri leta. Delovna skupina bo bdela nad izvedbo strategije, pripravljala polletna poročila in jih poročala Vladi Republike srbske in NBS (MF RS, brez datuma d, str. 29 – 30).

Strategiji je priložena priloga mednarodnih izkušenj, ki podrobneje oriše razmere v Romuniji, Albaniji, Hrvaškem, Italiji in Sloveniji ter se dotakne izzivov realne ekonomije (MF RS, brez datuma d, str. 32–39).

6.2 Načrt analize obstoječih ovir pri prodaji NPL-jev v Srbiji

V Srbiji so z namenom krepitev področja prodaje terjatev pripravili načrt analize obstoječih ovir pri prodaji NPL-jev v Srbiji. Pobudo je podala s strani Vlade Republike Srbije določena delovna skupina, ki se ukvarja s problematiko NPL-jev v Srbiji, analizo pa je pripravil EBRD konec leta 2015 (KPMG in drugi, 2015). Ovire so bile proučene s finančnega, računovodskega, zakonskega in davčnega vidika. Analiza prav tako zajema predlagane spremembe veljavnih predpisov. Ugotovitve in priporočila so vezali predvsem na spremembe obstoječih zakonov. Ugotavljajo, da na slabšo investicijsko klimo vplivajo predvsem neučinkovita sodna praksa in organi pregona, neučinkovito delovanje katastra, nezanesljivo delo stečajnih upraviteljev in tudi še vedno visoka raven birokracije pri vsakodnevem delu. Pri analizi so upoštevali dve glavni vrsti transakcij, ki sta direktna prodaja, ki predstavlja popoln prenos NPL iz banke na investitorja, in sintetična prodaja, pri kateri ekonomski lastnik ostane prvotni posojilodajalec, medtem ko kupec prevzame gospodarska tveganja in koristi, povezane z osnovnim kreditom (KPMG in drugi, 2015, str. 5). V tabeli 5 so predstavljene glavne zaznane ovire.

Tabela 5: Glavne ovire krovnih področij prodaje terjatev v Srbiji

Krovno področje	Glavne ovire
Obstoječi pravni okvir, ki ureja prenosljivost nedonosne terjatve	- Določene obveznosti bank in kreditorejmalcev se ne prenesejo avtomatsko z odstopom terjatve. - Kupec terjatev, ki ni banka, ne sme zaračunavati obresti na obresti. - Prodaja terjatev do posameznikov je dovoljena zgolj bančnemu sektorju. - Nezmožnost ustreznega kreditiranja gospodarstva zunaj bančnega sektorja.
Zaupnost bančnih podatkov	- Široka definicija bančne zaupnosti z redkimi izjemami. - Banke ne smejo prenašati osebnih podatkov o strankah, ki so zamudniki, tretjim strankam.
Davčna vprašanja pred prodajo	- Nejasna razlaga pravil o davčnih olajšavah za popravke vrednosti in odpise. - Strogi pogoji za odpis terjatev. - Napačno prepričanje, da je odpis dolgov enak odpustu dolga. - Obravnavanje odpisa terjatev do fizičnih oseb kot njihovega zasebnega dohodka.
Komercialni vidik – cenovna vrzel	- Različne interpretacije popravkov vrednosti skladno z MRSP. - Neustrezne ocene vrednosti zavarovanj. - Pomanjkanje ustreznih zgodovinskih podatkov o majhnih in srednje velikih bankah. - Nezadostni zgodovinski podatki o unovčenju zavarovanj.

se nadaljuje

Tabela 5: Glavne ovire krovnih področij prodaje terjatev v Srbiji (nad.)

Krovno področje	Glavne ovire
Sintetična ali direktna prodaja NPL	- Obstoječi predpisi ne zajemajo sintetične prodaje NPL. - Kupci terjatev v okviru sintetične prodaje (t. i. podudleženci) niso priznani kot upniki v primeru stečajev.
Prodaja NPL in sodni postopki	- Kupec NPL ne more prevzeti tekočega sodnega postopka.
Prenos NPL na tuje pravne osebe	- Prepoved prenosa kreditov na tuje pravne osebe. - Obveznost uradne registracije posojil in sprememb. - Obvezno soglasje dolžnika za spremembo upnika v določenih primerih. - Omejitve pravnih oseb v Srbiji za izdajanje čezmejnih garancij.
Davčni vidik transakcij z NPL	- Sintetična prodaja ni priznana v okviru zakona o davku na dodano vrednost in zakona o davku na dobiček.
Računovodski vidik	- Strogi kriteriji za odpravo pripoznanja terjatev, ki so skladni MSRP.
Prenos zavarovanj	- Neučinkovit ponovni vpis hipoteke. - Nezadostne zmogljivosti drugostopenjskih organov. - Vpliv spremembe zastavne pravice na vrstni red terjatev.
Zagotavljanje novega financiranja	- Pomanjkanje jamstev za prioriteto novega financiranja znotraj insolventnih postopkov. - Novo financiranje v okviru UPPR se ne šteje kot obveznost v primeru stečaja.
Transakcije s povezanimi pravnimi osebami pri dolžniku v prestrukturiranju ali stečaju	- Izguba za upnike v primeru velikih, kompleksnih NPL.
Prestrukturiranje skupine povezanih oseb	- Stečajni zakon v okviru UPPR obravnava dolžnika kot posamezno pravno osebo in ne kot člana skupine pravnih oseb.
Sprejem načrta reorganizacije	- Razred nesoglasnih upnikov, ne glede na njegovo velikost, lahko prepreči sprejem načrta reorganizacije. - Pomanjkanje tehničnih in človeških zmogljivosti ter izkušenj v insolventnih postopkih. - Praktična vprašanja, povezana s konverzijo dolga v lastniški kapital.

Vir: KPMG in drugi (2015, str. 6).

6.3 Program reševanja NPL za obdobje 2018–2020

Program reševanja NPL za obdobje 2018–2020 predstavlja nadaljevanje Strategije razreševanja NPL iz leta 2015 (MF RS, brez datuma c, str. 1). Uvodnemu delu dokumenta sledijo tri poglavja. Vsebina dokumenta je predstavljena v nadaljevanju.

V uvodu dokumenta je zapisano, da je Strategija razreševanja NPL iz leta 2015 predstavljala kontinuiran, triletni proces, ki se je nanašal na identifikacijo regulatornih, davčnih, institucionalnih in drugih ovir za rešitev NPL ter na implementacijo aktivnosti (politik in

ukrepov) z namenom doseganja temeljnega cilja in uresničevanja ključnih prioritet, ki jih določata Akcijska načrta vlade in NBS. Izvajanje ukrepov, ki jih je predvidela strategija, je privedlo do pomembnih rezultatov, saj se je raven NPL izrazito znižala. Kljub uspešni izvedbi strategije je treba izvajati dejavnosti za obravnavanje in razreševanje preostalih ovir in zagotavljati trajne rezultate. Program reševanja NPL za obdobje 2018–2020 naslavlja tri področja delovanja. Prvo področje je usmerjeno v reševanje problematičnih bančnih terjatev in terjatev v imenu in za račun države. Drugo področje je usmerjeno v nadaljnje izboljšave stečajnega okvira. Tretje področje obsega različne dejavnosti, ki so usmerjene v preprečevanje nastanka novih NPL (MF RS, brez datuma c, str. 1).

Prvo poglavje je namenjeno doseženim rezultatom in izvedenim dejavnostim. K uspešnemu razreševanju NPL je prispevalo več dejavnikov, in sicer: i.) izvedeni odpisi terjatev, ki so posledica spremembe zakonske ureditve, ki zagotavlja bolj ugodno davčno obravnavo odpisov in implementacije Sklepa o računovodskem odpisu bilančnih sredstev, ii.) povečan obseg in število transakcij na trgu z NPL, iii.) uspešna izterjava terjatev in iv.) ekonomsko okrevanje. V Programu reševanja NPL za obdobje 2018–2020 je poudarjeno, da so bile dejavnosti, ki so bile načrtovane v obeh Akcijskih načrtih, praktično v celoti realizirane (MF RS, brez datuma c, str. 2).

Drugo poglavje vsebuje cilj programa, ključne prioritete in načrtovane dejavnosti. Cilj programa in pripadajočega akcijskega načrta predstavljata odprava sistemskih ovir, ki preprečujejo pravočasno razreševanje NPL, in vzpostavitev sistema, ki bo preprečeval kopičenje NPL in pojavnost negativnih učinkov na kreditiranje, ki ogrožajo potencialno gospodarsko rast. Ključne prioritete zadevajo izboljšave regulatornega okvira, krepitev zmogljivosti in uporabo predpisov na treh področjih delovanja, ki so podrobneje opisana v nadaljevanju: i.) reševanje problematičnih terjatev bank v stečajih in terjatev v imenu in za račun države, ii.) izboljšave stečajnega okvira ter iii.) preprečevanje nastanka novih NPL (MF RS, brez datuma c, str. 7).

i.) Reševanje problematičnih terjatev bank v stečajih in terjatev v imenu in za račun države

Agencija za zavarovanje depozitov (v nadaljevanju DIA) v okviru mandata opravlja funkcijo stečajnega ali likvidacijskega upravitelja ter za državni račun izterjuje terjatve v bankah, zavarovalnicah in pri ponudnikih leasing storitev. Program je za potrebe pospešitve postopka poravnave predvidel implementacijo pilotnega projekta, v okviru katerega bi prodali manjši del portfelja v upravljanju DIA, ki bi mu pozneje sledil dodaten, večji paket preostalega portfelja DIA in določenih posameznih finančnih upnikov.

Prodaja pilotnega portfelja je sestavljena iz več korakov. Prvi korak zajema pripravljalne dejavnosti, in sicer pripravo baze podatkov in preverbo interesa na trgu. Drugi korak je osredotočen na pripravo razpisa in zajema več dejavnosti, kot so izbira trženjskega pristopa, usklajevanje baze podatkov, usklajevanje in izvedba prodajnega postopka, uskladitev zavezujoče ponudbe, zagotovitev podatkovne sobe. V okviru tretjega koraka se potencialnim

investitorjem posreduje razpis, sočasno pa se pripravlja osnutek pogodbene dokumentacije. Četrty korak zajema skrbni pregled portfelja, vzporedno pa prodajalec oceni pričakovano vrednost portfelja skozi oči investitorja. Po prejemu zavezujočih ponudb se investitorje pozove k izboljšanju ponudb. Sledijo pogajanja z najboljšim ponudnikom, usklajevanje pogodbene dokumentacije in zaključek prodaje. Koraki prodaje preostalega, večjega portfelja so praktično enaki korakom prodaje manjšega pilotnega portfelja. Način razreševanja preostalega portfelja v upravljanju bo določen naknadno s strani izbranega svetovalca (MF RS, brez datuma c, str. 7–13).

ii.) Izboljšave stečajnega okvira

Zakon o stečaju je bil v preteklosti znatno spremenjen. Spremembe so naslavljaje tri glavne skupine problemov: i.) izboljšanje statusa zavarovanih in zastavnih upnikov, ii.) odprava težav ter povečana učinkovitost UPPR in stečajnih postopkov, iii.) druge, v praksi opažene pomanjkljivosti, kot npr. zaščita novih virov financiranja, razrešitev dolžnosti stečajnega upravitelja, cenitev vrednosti v stečaju, itd.

Kljub izvedenim spremembam še vedno prevladujejo stečajni postopki, postopki reorganizacije so zelo redki. Stroški postopkov ostajajo zelo visoki. Program zato predvideva vrsto ukrepov, ki bi izboljšali delovanje stečajnega okvira.

Vzpostavitev internetnega portala za spletne dražbe sredstev, ki so predmet stečajnih postopkov, je eden od načrtovanih ukrepov programa. Tovrstni način prodaje naj bi maksimiral vrednost sredstev, saj bo dosegel več investitorjev, ki bodo ponudbe lahko oddajali ne glede na čas. Internetna dražba je v primerjavi s klasično dražbo bolj učinkovita tudi iz stroškovnega vidika, saj so stroški organizacije v primerjavi z izvedbo klasične dražbe nižji. Program prav tako predvideva izobraževanje stečajnih upraviteljev prek organizacije konferenc, seminarjev in delavnic ter prek promoviranja spoštovanja nacionalnih standardov za upravljanje stečajne mase. Med načrtovane dejavnosti spada tudi nadaljnja krepitev zmogljivosti sodišč in izboljšanje uporabe stečajnih predpisov v praksi. Zadnjega od ukrepov predstavlja priprava novega regulatornega okvira za stečaj samostojnih podjetnikov, saj je Srbija ena od redkih evropskih držav, ki tega instituta ne pozna. Delovna skupina bo obravnavala nešteto vprašanj, pripravila primerno pravno vsebino, oceno učinka na regulativo in posvetovalni dokument. Po javni razpravi bo pripravljen osnutek novega zakona (MF RS, brez datuma c, str. 13–18).

iii.) Preprečevanje nastanka novih NPL

Program predvideva izdelavo študije o izboljšavah najboljših praks pravočasnega in učinkovitega prestrukturiranja ter študije o drugih dejavnostih za preprečevanje nastanka novih NPL v realnem sektorju. Izsledki analize bodo služili za pripravo priporočil glede pravnega okvira, prav tako bodo določeni nosilci izvedbe dejavnosti preprečevanja nastanka novih NPL.

Delovna skupina bo razvila informativno spletno stran in izvedla kampanjo o pravočasnem prepoznavanju finančnih težav, ki bo namenjena predvsem segmentu SME in samostojnim podjetnikom. Predvidene so tudi izboljšave pravnega okvira uporabe zakona o rokih za poravnavo obveznosti v gospodarskih poslih, saj ima ob upoštevanju izvedene študije več kot polovica srbskih podjetij težavo zaradi zamud pri plačilu, medtem ko so še posebej nesorazmerno prizadeta mikropodjetja in segment SME. V okviru programa bo izvedena naknadna analiza uporabe zakona, obravnavane bodo potrebe po spremembah, prav tako bodo izvedene promocijske dejavnosti, ki bodo usmerjene v izboljšave izvajanja zakona. V programu se dotaknejo tudi teme vrednotenja. Pred kratkim je bil sprejet nov zakon o cenilih vrednosti nepremičnin, ustanovljena je bila zbornica strokovnih cenilcev, prav tako je bil objavljen pravilnik o nacionalnih standardih, etičnem kodeksu in pravilih poklicnega ravnanja za strokovne cenilce, kar je vodilo do formalne vzpostavitve poklica licenciranega cenilca vrednosti in izboljšalo proces vrednotenja. Z namenom celovite ureditve področja bo treba dopolniti zakon o sodnih izvedencih na način, da morajo osebe, ki cenijo nepremičnine, v sodnih postopkih pridobiti licenco Ministrstva za finance (MF RS, brez datuma c, str. 18–22).

V okviru zadnjega, tretjega poglavja so definirane dodatne dejavnosti. Nosilec in izvajalec dvoletnega programa je s strani Vlade RS določena delovna skupina, ki bo tudi spremljala izvedbo dejavnosti, ki so opredeljene v programu in pripadajočem akcijskem načrtu. Vladi RS bodo poročali na polletni ravni (MF RS, brez datuma c, str. 22).

6.4 Sklep o računovodskem odpisu sredstev iz bilanc stanja bank ter dopolnitev Sklepa o razvrstitvi bilančne aktive in zunajbilančnih postavk

NBS je avgusta 2017 sprejela Sklep o računovodskem odpisu sredstev iz bilanc stanja bank, v okviru katerega so banke v zunajbilanco morale prenesti vse NPL-je, za katere imajo oblikovane 100-% rezervacije (NBS, brez datuma c). Sprejetje sklepa je banke spodbudilo k t. i. čiščenju bančnih bilanc. Direktni učinek sklepa je bil razviden že mesec dni po sprejetju sklepa. Banke so namreč septembra 2017 odpisale kar 53,6 milijarde terjatev RSD, od tega so dobršen del oziroma 80 % odpisov terjatve do podjetij (Tabaković, 2018).

Decembra 2017 je NBS sprejela dopolnitev Sklepa o razvrstitvi bilančne aktive in zunajbilančnih postavk. Dopolnitev zajema preventivni ukrep, ki omejuje tveganja za vrnitev NPL v bančni sektor. V okviru slednjega odvrčajo banke od sklepanja poslov in odobritve novih posojil komitentu, ki posredno ali neposredno poravnava obveznosti iz naslova NPL, ki ga je predhodno odobrila enaka banka. Dopolnitev prav tako zajema sankcije za ugotovljene primere, in sicer v obliki povečanja rezervacij za kreditne izgube. Terjatve do dolžnika bi v tem primeru morali razvrstiti v najbolj neugodno skupino razvrščenih terjatev, za katero veljajo najvišji odstotki zahtevanih rezervacij (Tabaković, 2018).

Po proučitvi regulacije na lokalni ravni lahko podam oceno, da je Srbija k regulaciji področja

upravljanja z NPL pristopila na najvišji ravni, saj je bila Strategija razreševanja NPL iz leta 2015 potrjena na ravni Vlade RS. Nadalje ugotavljam, da so strateške cilje konkretizirali na operativni ravni in jih razdelili med več deležnikov, natančneje med predstavnike različnih ministrstev in agencij, NBS in specializirane delovne skupine. Realizacija ciljev je bila podrobno spremljana. Proaktiven pristop se je odrazil v nadaljevanju dejavnosti v okviru Programa reševanja NPL v obdobju 2018–2020.

7 PRIMERJAVA UPRAVLJANJA Z NEDONOSNIMI IZPOSTAVLJENOSTMI V SLOVENIJI IN V SRBIJI

Poglavje je namenjeno vsebinski primerjavi upravljanja z NPE v Sloveniji in v Srbiji. Uvodoma primerjam regulatorna okvira ter poglavje zaokrožim s primerjavo možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka in razreševanja obstoječih NPE v obeh obravnavanih državah. Primerjava številčnih podatkov je zajeta v zadnjem delu osmega poglavja.

7.1 Primerjava regulatornega okvira upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Sloveniji in Srbiji

Na sliki 3 so zajete komponente regulatornega okvira upravljanja z NPE v Sloveniji tako na EU kot lokalni ravni in Srbiji, ki so sicer podrobneje opisane v petem in šestem poglavju.

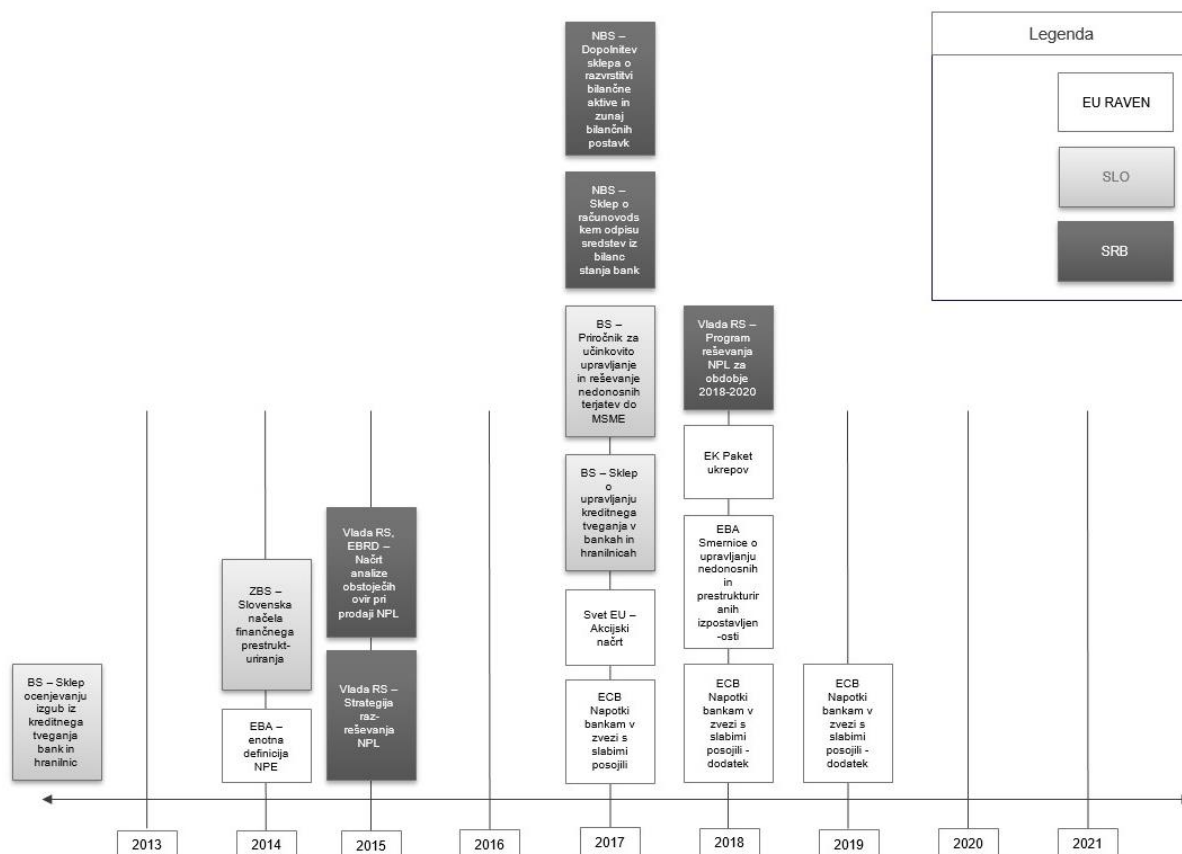
Glede časovne implementacije je Slovenija z izdajo določenih komponent, kot sta Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic ter Slovenska načela finančnega prestrukturiranja (ZBS, 2014), malenkost prednjačila pred EU in Srbijo. Prav tako je treba omeniti Srbijo, ki je strategijo razreševanja NPL objavila že leta 2015 (MF RS, brez datuma d). V Srbiji so leta 2015 izdali tudi Načrt analize obstoječih ovir pri prodaji NPL (KPMG in drugi, 2015). S slike je mogoče razbrati, da je bilo sicer največ dokumentov sprejetih ali dopoljenih v letih 2017 in 2018.

Vsebino samih komponent je zelo težko primerjati, saj so nekateri dokumenti napisani zelo splošno, drugi pa so zelo konkretni in pripravljeni na operativni ravni. Primer prvega predstavljajo Napotki (ECB, 2017b), primer drugega pa Srbska Strategija razreševanja NPL (MF RS, brez datuma d).

Obema državam je skupna ureditev področja odpisov, saj področje urejata centralni banki z izdanimi sklepi. Pri obeh državah je mogoče zaslediti strukturalna prizadevanja za krepitev ukrepov prestrukturiranja. Za Slovenijo to velja v okviru Napotkov (ECB, 2017b), Smernic (EBA, brez datuma a) ter Slovenskih načel finančnega prestrukturiranja (ZBS, 2014). V Srbiji področje prestrukturiranja naslavlja v okviru Strategije razreševanja NPL (MF RS, brez datuma d).

Obema državam so skupna tudi prizadevanja za krepitev prodaje NPE. V Sloveniji slednje pride do izraza v okviru Akcijskega načrta Svet EU (Evropski svet, 2017), medtem ko je v Srbiji tema obravnavana v okviru Strategije razreševanja NPL (MF RS, brez datuma d) in Načrta analize obstoječih ovir pri prodaji NPL (KPMG in drugi, 2015).

Slika 3: Primerjava časovne implementacije pomembnih dokumentov regulatornega področja upravljanja z nedonosnimi izpostavljenostmi v Evropi, Sloveniji in Srbiji

Vir: lastno delo.

7.2 Primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka ter razreševanja obstoječih nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji

Vrste ukrepov obvladovanja in razreševanja NPE so opisno predstavljene v tretjem poglavju. V petem in šestem poglavju so ukrepi obvladovanja in razreševanja NPE obravnavani tudi iz regulatornega vidika. Naslednji razdelek je namenjen primerjavi možnosti izvedbe ukrepov obvladovanja in zniževanja NPE v Sloveniji in Srbiji.

V obeh izbranih državah so prisotne vse obravnavane vrste ukrepov preprečevanja nastanka in zniževanja NPE. Pri izvedbi ukrepov EWS, prestrukturiranje, menjava dolga za lastniški kapital, zunajsodna izterjava, odpisi terjatev, zaseg premoženja in prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev, ni večjih odstopanj glede možnosti izvedbe ukrepa med državama.

Največje razlike v smislu omejitev je mogoče zaznati pri ukrepih izterjave, prodaje terjatev in listinjenja. Pri področju izterjave je treba omeniti področje fizičnih oseb, saj Srbija ne pozna instituta osebnega stečaja, ki je v Sloveniji eno od učinkovitih orodij sodne izterjave dolgov fizičnih oseb. V okviru sodne izterjave fizičnih oseb imata obe državi sicer na voljo izvršilni postopek. Ukrep listinjenja je dovoljen v obeh državah, vendar pri pregledu literature in drugih dostopnih informacij nisem zasledila realizacije izvedbe tega ukrepa v nobeni od obravnavanih držav. Pri prodaji terjatev prav tako izstopa področje fizičnih oseb, saj je področje prodaje terjatev do fizičnih oseb v Srbiji precej omejeno. Terjatve do fizičnih oseb namreč lahko odkupi zgolj finančna institucija, natančneje banka.

Iz tabele 6 je razvidna primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka in razreševanja obstoječih NPE v Sloveniji in Srbiji.

Tabela 6: Primerjava možnosti izvedbe ukrepov preprečevanja nastanka in razreševanja obstoječih nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji

Vrsta ukrepa	Možnost izvedbe ukrepa v Sloveniji	Možnost izvedbe ukrepa v Srbiji
EWS	Da	Da
Prestrukturiranje	Da	Da
Menjava dolga za lastniški kapital	Da	Da
Zunajsodna izterjava	Da	Da
Izterjava	Da	Delno
Prodaja terjatev	Da	Delno
Listinjenje	Delno	Delno
Odpisi terjatev	Da	Da
Zaseženo premoženje	Da	Da
Prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev	Da	Da

Vir: lastno delo.

8 ANALIZA NEDONOSNIH IZPOSTAVLJENOSTI V SLOVENIJI IN SRBIJI

Celotno poglavje je namenjeno analizi številčnih podatkov, ki se začne z analizo podatkov na ravni izbrane države. Sprva so predstavljeni podatki bančnega sistema, ki mu sledi analiza podatkov treh največjih bank v izbrani državi in povzetek. Zadnji del je namenjen primerjavi med izbranimi državama in regiji, ki ji pripadata.

Ključni problem, s katerim sem se srečala v okviru analize podatkov, je bilo dejstvo, da enotni in primerljivi podatki za Slovenijo in Srbijo niso na voljo za celotno obdobje opazovanja. Posledično so v nadaljevanju predstavljeni različni viri podatkov za različna obdobja, ki je sicer v razponu med letoma 2008 in 2021.

Za potrebe lažje interpretacije kazalnikov spremljanja NPE, ki so predstavljeni v okviru osmega poglavja, v nadaljevanju ponovno povzemam definicije najpogostejših kazalnikov spremljanja NPE (povzeto po ECB, 2017b; EBA, brez datuma b):

- Obseg NPL predstavlja obseg oziroma volumen NPL, izražen v valuti.
- Delež NPL predstavlja NPL in naložbe v primerjavi z bruto posojili in naložbami.
- Obseg NPE predstavlja obseg oziroma volumen NPE, izražen v valuti.
- Delež NPE predstavlja bruto nedonosne izpostavljenosti v primerjavi z dolžniškimi instrumenti, razen izpostavljenosti iz trgovalne knjige in zunajbilančne izpostavljenosti.
- Stopnja pokritja (nedonosnih posojil in naložb) predstavlja vsoto slabitev in negativnih sprememb poštene vrednosti zaradi kreditnega tveganja pri NPL in naložbah v primerjavi z bruto NPL in naložbami.

8.1 Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji

8.1.1 Podatki Banke Slovenije

Banka Slovenije na svojih spletnih straneh objavlja Mesečne informacije o poslovanju bank. V obdobju med 2010 in 2015 so na voljo podatki o terjatvah z zamudami nad 90 dni (Banka Slovenije, brez datuma a). Z junijem 2015 so začeli spremljati kakovost terjatev bank po definiciji EBA (Banka Slovenije, 2015). Podatki o NPE so na voljo tudi med nadzorniškimi razkritji. V tabeli 7 je prikazano gibanje obsega terjatev z zamudami nad 90 dni za leti 2013 in 2014 ter obseg NPE za obdobje med letoma 2015 in 2021 v Sloveniji.

Tabela 7: Pregled gibanja obsega terjatev z zamudami nad 90 dni (2013 in 2014) in NPE (2015–2021) v Sloveniji

Obseg terjatev z zamudami nad 90 dni (2013 in 2014) in obseg NPE (2015–2021) (v mio EUR)								
2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
5.520	4.448	4.812	3.496	2.529	1.718	1.005	929	641

Vir: Banka Slovenije (brez datuma a) in Banka Slovenije (brez datuma b).

V tabeli 8 je prikazano gibanje deleža terjatev z zamudami nad 90 dni za obdobje med letoma 2010 in 2014 ter delež NPE za obdobje med letoma 2015 in 2021 v Sloveniji.

Tabela 8: Pregled gibanja deleža terjatev z zamudami nad 90 dni (2010–2014) in delež NPE (2015–2021) v Sloveniji

Delež terjatev z zamudami nad 90 dni (2010–2014) in delež NPE (2015–2021) (v %)											
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
12,7	14,7	16,0	13,4	11,9	11,4	8,5	6,0	4,0	2,2	1,9	1,2

Vir: Banka Slovenije (brez datuma a) in Banka Slovenije (brez datuma b).

Obseg NPE je vrh dosegel v letu 2013, ko je znašal 5,5 milijarde EUR. Do konca leta 2021 se je znižal za 4,9 milijarde EUR oziroma za 88 %, na 641 milijonov EUR. Delež NPE je vrh dosegel v letu 2012, ko je znašal 16 %. Do konca leta 2021 je padel za 14,8 odstotne točke, na 1,2 %.

8.1.2 Podatki izbranih bank v Sloveniji

V nadaljevanju so predstavljeni podatki o kakovosti aktive (naj)večjih bank v Sloveniji: 1.) Nova Ljubljanska banka, d. d., Ljubljana (v nadaljevanju NLB), 2.) Nova kreditna banka Maribor, d. d. (v nadaljevanju NKBM) in 3.) UniCredit Banka Slovenija, d. d. (v nadaljevanju UniCredit SLO).

Na spletnih straneh Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence (v nadaljevanju Ajpes) je na voljo omejen arhiv letnih poročil. Najstarejše poročilo je pripravljeno za obdobje 2017. Na spletnih straneh posamičnih bank prav tako ni na voljo starejših letnih poročil, zato so povečini predstavljeni podatki od leta 2016. V tabeli 9 so prikazani podatki o kakovosti aktive v NLB za obdobje med letoma 2015 in 2021.

Tabela 9: Pregled kakovosti aktive v NLB za obdobje 2015–2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stopnja pokritja slabih posojil 1 – stopnja pokritja bruto slabih posojil z oslabitvami za vsa posojila (v %)	67,9	71,7	67,8	65,8	76,2	76,0	75,1
Stopnja pokritja slabih posojil 2 – stopnja pokritja bruto slabih posojil z oslabitvami za slaba posojila (v %)	59,1	60,8	56,0	57,1	56,7	57,9	60,6
Stopnja pokritja slabih posojil (definicija EBA) (v %)	/	/	/	55,5	55,5	55,3	60,8
Stopnja pokritja slabih posojil (definicija EBA) (BS) (v %)	/	/	/	/	55,5	55,3	60,8
NPL – Obseg slabih posojil (v mio EUR)	1.101	753	478	343	169	208	130
Delež slabih posojil – interna definicija (v %)	16,5	11,9	8,1	6,3	2,8	3,0	1,5
Delež neto slabih posojil – interna definicija (v %)	7,6	5,1	3,8	2,8	1,3	1,3	0,6
Delež nedonosne izpostavljenosti (NPE) – definicija EBA (v %)	12,1	8,5	5,8	3,9	2,0	1,9	1,1
Delež nedonosne izpostavljenosti (NPE) (BS) – definicija EBA (v %)	/	/	/	/	2,0	1,9	1,1
Delež nedonosnih posojil (NPL) – definicija EBA (v %)	/	/	/	6,8	3,3	4,0	2,4
Delež nedonosnih posojil (NPL) (BS) – definicija EBA (v %)	/	/	/	/	2,7	2,8	1,5
Kreditne slabitve in rezervacije/skupna izpostavljenost tveganjem (v %)	0,6	0,3	-0,8	-0,6	-0,3	0,1	-0,4
Prejeta zavarovanja/nedonosne izpostavljenosti (v %)	/	/	/	71,1	72,0	65,8	60,0
Prejeta zavarovanja/obseg nedonosnih posojil (definicija EBA) (v %)	/	/	/	39,9	33,6	43,5	63,1

Vir: Ajpes (brez datuma b).

Obseg NPL v NLB je konec leta 2015 znašal 1,1 milijarde EUR. Do konca leta 2021 se je obseg NPL znižal za 971 milijonov EUR oziroma za 88 % in znašal 130 milijonov EUR. Delež slabih posojil po interni definiciji je konec leta 2015 znašal 16,5 %, medtem ko je delež neto slabih posojil po interni definiciji znašal 7,6 %. Oba deleža sta do konca leta 2021 precej upadla, in sicer na vrednosti 1,5 % in 0,6 %. Delež NPE po definiciji EBA je konec leta 2015 znašal 12,1 %. Do konca leta 2021 se je znižal za 11 odstotnih točk, na 1,1 %. Stopnja pokritja slabih posojil 1 se je v opazovanem obdobju povečevala in je konec leta 2021 znašala 75,1 %. Kreditne slabitve in rezervacije so se občasno dodatno oblikovale, v določenih letih pa so se tudi sproščale.

Banka je v letnih poročilih v obdobju 2015–2021 dodajala kazalnike, povezane z upravljanjem NPL, kot so različne stopnje pokritja slabih posojil, različni deleži NPL in NPE, ter kazalnike, povezane z zavarovanjem.

Sledi tabela 10, v kateri so prikazani podatki o kakovosti aktive v NKBM za obdobje med letoma 2016 in 2021.

Tabela 10: Pregled kakovosti aktive v NKBM za obdobje 2016–2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Neto znesek nedonosnih kreditov (v mio EUR)	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
od tega do občanov (v mio EUR)	0,03	0,03	/	/	/	/
od tega do podjetij (v mio EUR)	0,22	0,16	/	/	/	/
Neto znesek nedonosnih kreditov/neto znesek celotnega portfelja (v %)	12,4	8,1	4,2	2,2	2,5	1,3
od tega do občanov (v %)	3,3	2,8	/	/	/	/
od tega do podjetij (v %)	/	/	/	/	/	/
Bruto znesek nedonosnih kreditov (v mio EUR)	/	/	/	/	0,2	1,0
Oslabitev nedonosnih kreditov (v mio EUR)	/	/	/	/	0,1	0,0
Bruto znesek nedonosnih kreditov/bruto znesek celotnega portfelja (v %)	/	/	/	/	3,5	2,0
Nedonosne (bilančne in zunajbilančne) izpostavljenosti/razvrščene aktivne bilančne in zunajbilančne izpostavljenosti (v %)	/	/	6,0	2,5	1,8	0,9
Nedonosni krediti in druga finančna sredstva/razvrščeni krediti in druga finančna sredstva (v %)	/	/	11,0	4,7	3,5	2,0
Nedonosni krediti in druga finančna sredstva/razvrščeni krediti in druga finančna sredstva (vključno s stanji na računih pri centralni banki in vpoglednimi vlogami pri bankah) (v %)	/	/	/	3,7	2,5	1,3
Popravki oz. prilagoditve vrednosti za kreditne izgube/nedonosni krediti in druga finančna sredstva (v %)	/	/	57,6	40,5	29,5	36,5
Popravki oz. prilagoditve vrednosti za kreditne izgube/nedonosni krediti in druga finančna sredstva (vključno s stanji na računih pri centralni banki in vpoglednimi vlogami pri bankah) (v %)	/	/	/	40,5	29,5	36,5
Prejeta zavarovanja/nedonosni krediti in druga finančna sredstva (v %)	/	/	16,8	43,1	56,0	49,7

Vir: Ajpes (brez datuma a).

NKBM je v letu 2016 razkrila zgolj neto znesek nedonosnih kreditov, ki je znašal 300.000 EUR. Slednji se je do konca leta 2021 znižal za 200.000 EUR oziroma za 67 %, na 100.000 EUR. Neto znesek nedonosnih kreditov v primerjavi z neto zneskom celotnega portfelja se je od konca leta 2016, ko je znašal 12,4 %, znižal za 11,1 odstotne točke, na 1,3 % konec leta 2021.

Banka je v letnih poročilih v obdobju 2016–2021 dodajala kazalnike, povezane z upravljanjem NPL, kot so različne stopnje pokritja slabih posojil, različni deleži NPL in NPE, ter kazalnike, povezane z zavarovanjem.

V tabeli 11 so predstavljeni podatki o kakovosti aktive v UniCredit SLO za obdobje 2016–2021.

Tabela 11: Pregled kakovosti aktive v UniCredit SLO za obdobje 2016–2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Slabe naložbe – izpostavljenost (v mio EUR)	0,16	0,10	0,08	0,05	0,07	0,06
Zavarovanje (v mio EUR)	0,06	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03
Oslabitve (v mio EUR)	0,06	0,10	0,05	0,04	-0,04	-0,04
Nedonosne (bilančne in zunajbilančne) izpostavljenosti/razvrščene bilančne in zunajbilančne izpostavljenosti (v %)	/	3,6	2,7	2,2	2,3	1,9
Nedonosni krediti in druga finančna sredstva/razvrščeni krediti in druga finančna sredstva (v %)	/	4,9	3,8	2,9	3,7	3,0
Nedonosni krediti in druga finančna sredstva/razvrščeni krediti in druga finančna sredstva (vključno s stanji na računih pri centralni banki in vpoglednih vlog pri bankah) (v %)	/	/	/	/	2,6	2,2
Popravki oz. prilagoditve vrednosti in rezervacije za kreditne izgube/nedonosne izpostavljenosti (v %)	/	55,4	66,8	70,1	68,0	74,9
Popravki oz. prilagoditve vrednosti in rezervacije za kreditne izgube/nedonosne izpostavljenosti (vključno s stanji na računih pri centralni banki in vpoglednih vlog pri bankah) (v %)	/	/	/	/	68,0	74,9
Prejeta zavarovanja/nedonosne izpostavljenosti (v %)	/	11,8	3,0	13,8	17,3	16,5

Vir: Ajpes (brez datuma c).

UniCredit SLO je konec leta 2016 poročala o 160.000 EUR slabih naložb, ki so se do konca leta 2021 znižale za 100.000 EUR oziroma za 62 %. Delež NPE v primerjavi z razvrščenimi bilančnimi in zunajbilančnimi izpostavljenostmi je padel s 3,6 %, kolikor je znašal konec leta 2016, za 1,7 odstotne točke, na 1,9 %, kolikor je znašal konec leta 2021. Vrednost zavarovanja glede na obseg slabih naložb se je v izbranem obdobju povečevala. Banka je občasno oblikovala dodatne rezervacije, v letih 2020 in 2021 pa jih je sproščala.

Banka je v letnih poročilih v obdobju 2016–2021 dodajala kazalnike, povezane z upravljanjem NPL, kot so različne stopnje pokritja slabih posojil ter različni deleži NPL in NPE.

8.1.3 Povzetek gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji

Podatki o NPE v slovenskem bančnem sistemu so na voljo vse od leta 2010, medtem ko so podatki o NPE za izbrane banke na voljo od leta 2015 oziroma od leta 2016.

Obseg NPEv slovenskem bančnem sistemu upada med celotnim opazovanim obdobjem, to je med letoma 2013 in 2021. Obseg NPE v izbranih bankah med letoma 2015 in 2021 prav tako upada.

Izbrane banke ne poročajo o popolnoma enakih kategorijah obsegov NPE. NLB poroča o obsegu slabih posojil – NPL, NKBM poroča o obsegu neto zneska nedonosnih kreditov, UniCredit SLO poroča o slabih naložbah – izpostavljenost. Če predpostavljam, da gre za zelo podobne kategorije podatkov, lahko podam oceno, da je bil obseg NPE v letu 2016 daleč največji v NLB, saj je predstavljal kar 62 % odstotkov vsote NPE izbranih bank. Sledil je NKBM s 25 % in UniCredit SLO s 13 % vsote NPE izbranih bank. Konec leta 2021 ima največji delež v vsoti NPE izbranih bank še vedno NLB, vendar je v primerjavi z letom 2016 precej nižji, saj znaša 45 %. Na drugem mestu je še vedno NKBM, katerega delež v razmerju vsote NPE izbranih bank se je povečal na 35 % in UniCredit SLO z 20 %, kar je prav tako višji delež kot v začetku opazovanega obdobja.

Podatki o deležu NPE v slovenskem bančnem sistemu so na voljo za daljše obdobje, in sicer vse od leta 2010. Delež NPE se je med letoma 2010 in 2012 povečeval, medtem ko vse od leta 2013 upada. Delež NPE v izbranih bankah med letoma 2015 in 2021 prav tako upada.

Izbrane banke ne poročajo o popolnoma enakih kategorijah deležev NPE. NLB poroča o deležu slabih posojil – interna definicija, NKBM poroča o neto znesku nedonosnih kreditov v primerjavi z neto zneskom celotnega portfelja, UniCredit SLO poroča o nedonosnem kreditu in drugih finančnih sredstvih v primerjavi z razvrščenimi krediti in drugimi finančnimi sredstvi. Če predpostavljam, da gre za zelo podobne kategorije podatkov, lahko podam oceno, da je bil delež NPE v letu 2016 najvišji v NKBM, delež v NLB je bil malenkost nižji, delež v UniCredit SLO ni bil razkrit. Delež NPE konec leta 2021 je bil največji v UniCredit SLO, sledita mu NLB in NKBM s polovico manjšo vrednostjo.

Glede stopnje pokritja slabih posojil izbrane banke prav tako poročajo o različnih kazalnikih. NLB poroča o stopnji pokritja slabih posojil 1 (stopnja pokritja bruto slabih posojil z oslabitvami za vsa posojila) od leta 2015, NKBM o popravkih oziroma prilagoditvah vrednosti za kreditne izgube v primerjavi z nedonosnimi krediti in drugimi finančnimi sredstvi od leta 2018, medtem ko UniCredit SLO poroča o popravkih oziroma prilagoditvah vrednosti in rezervacije za kreditne izgube v primerjavi z NPE od leta 2017. Če

predpostavljam, da gre za zelo podobne kategorije podatkov, lahko podam oceno, da je imel v letu 2018 najvišjo vrednost kazalnika UniCredit SLO, sledila sta NLB in NKBM. Vrednosti kazalnika konec leta 2021 so v NLB in Unicredit SLO praktično enake, medtem ko kazalnik v NKBM odstopa, saj je nižji za kar polovico.

8.2 Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Srbiji

8.2.1 Podatki Narodne banke Srbije

V tabeli 12 so prikazani podatki o gibanju NPL-jev v Srbiji med letoma 2008 in 2021.

Tabela 12: Pregled gibanja NPL-jev v Srbiji za obdobje 2008–2021

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto delež NPL (v %)	11,3	15,7	16,9	19,0	18,6	21,4	21,5
Bruto obseg NPL (v milijardi RSD)	/	/	273,0	342,7	365,8	395,3	421,3
od tega podjetja	/	/	198,0	222,7	208,5	229,3	248,6
od tega fizične osebe	/	/	40,0	41,1	47,6	55,3	67,4
od tega drugo	/	/	36,0	78,9	109,7	110,7	105,3
Stopnja pokritja – IFRS CORR NPL / NPL (v %)	/	/	/	51,0	50,0	50,9	54,9
Stopnja pokritja – IFRS CORR / NPL (v %)	/	/	/	57,0	54,9	55,8	114,5

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bruto delež NPL (v %)	21,6	17,0	9,8	5,7	4,1	3,7	3,6
Bruto obseg NPL (v milijardi RSD)	424,6	345,8	204,9	130,6	101,4	/	/
od tega podjetja	216,5	172,9	108,6	57,5	38,5	/	/
od tega fizične osebe	72,2	69,2	45,0	39,2	39,5	/	/
od tega drugo	135,9	103,7	51,3	33,9	23,4	/	/
Stopnja pokritja – IFRS CORR NPL / NPL (v %)	62,3	67,8	58,1	60,2	61,5	/	/
Stopnja pokritja – IFRS CORR / NPL (v %)	114,2	118,9	66,8	78,7	84,2	/	/

Vir: NBS (brez datuma a), NBS (brez datuma b) in NBS (brez datuma d).

Bruto obseg NPL je vrh dosegel leta 2015, ko je znašal 424,6 milijarde RSD. Do konca leta 2019 se je znižal za 323,2 milijarde RSD oziroma za 76 %, na 101,4 milijarde RSD.

V obdobju 2010–2018 največji delež v obsegu NPL predstavljajo podjetja, do leta 2017 jim sledi segment drugih izpostavljenosti in nato segment fizičnih oseb.

V letu 2018 je segment fizičnih oseb predstavljal že drugega največjega generatorja NPL, v letu 2019 pa je prevzel vodilno mesto.

Bruto delež NPL je bil prav tako najvišji v letu 2015, ko je znašal 21,6 %. Podobno vrednost je imel sicer že v letu 2013, ko je znašal 21,4 % in v letu 2014, ko je znašal 21,5 %. Do konca leta 2021 se je znižal za 18 odstotnih točk, na 3,6 %.

8.2.2 Podatki izbranih bank v Srbiji

V nadaljevanju so predstavljeni podatki o kakovosti aktive (naj)večjih bank v Srbiji 1.) Banca Intesa a.d. Beograd (v nadaljevanju Banca Intesa), 2.) OTP banka Srbija a.d. Novi Sad (v nadaljevanju OTP) in 3.) UniCredit Bank Srbija a.d. Beograd (v nadaljevanju UniCredit Srbija).

V tabeli 13 je prikazan pregled kakovosti aktive v Banci Intesi v obdobju 2014–2021.

Tabela 13: Pregled kakovosti aktive v Banci Intesi za obdobje 2014–2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Izpostavljenost do non-performing komitentov (v 000 RSD)	61.910.220	52.371.247	42.121.254	29.328.865	22.041.302	13.630.805	12.380.716	14.023.716
Popravki vrednosti in rezervacije (v 000 RSD)	26.683.129	24.288.329	/	/	12.729.654	7.984.467	7.599.960	9.137.244
Stopnja pokritja – podjetja (v %)	/	/	/	/	/	/	65	68
Stopnja pokritja – fizične osebe (v %)	/	/	/	/	/	/	61	67
NPL delež (v %)	/	/	/	/	5,4	3,1	2,5	3,6
Obseg NPL (v mio EUR)	/	/	/	/	163	101	94	/

Vir: Banca Intesa a.d. Beograd (brez datuma).

Banka ima na spletnih straneh sicer objavljena letna poročila za obdobje 2006–2021. Konstantno poročanje je zaznano pri kategoriji »Izpostavljenost do non – performing komitentov«, o kateri so prvič poročali konec leta 2014 in je znašala 61.910.220 tisoč RSD. Slednja se je do konca leta 2021 znižala za skoraj 80 %, na 14.033.716 tisoč RSD. Delež NPL in obseg NPL v valuti EUR se pojavita šele proti koncu opazovanega obdobja, in sicer kot navedba v spremnem tekstu letnega poročila.

OTP je bila ustanovljena z integracijskim postopkom OTP banke Srbija a.d. Beograd (nekdanja Societe Generale Srbija) in Vojvođanske banke a.d. Novi Sad v aprilu 2021, zato je kot najstarejše letno poročilo na voljo poročilo za leto 2021, v katerem je naveden zgolj delež NPL, ki konec leta 2021 znaša 3,96 % (OTP banka Srbija a.d. Beograd, brez datuma).

V tabeli 14 je predstavljena kakovost aktive v UniCredit Srbija med letoma 2008 in 2021.

Tabela 14: Pregled kakovosti aktive v UniCredit Srbija za obdobje 2008–2021

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto izpostavljenost do non-performing komitentov (v 000 RSD)	2.307.341	6.881.533	9.916.568	13.479.476	19.919.511	27.887.239	29.934.806
Neto izpostavljenost do non-performing komitentov (v 000 RSD)	609.378	4.369.303	6.191.595	7.109.486	9.973.764	12.904.355	11.806.159

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bruto izpostavljenost do non-performing komitentov (v 000 RSD)	34.596.667	26.027.584	14.310.885	9.334.993	9.860.878	10.941.943	14.152.511
Neto izpostavljenost do non-performing komitentov (v 000 RSD)	14.307.237	10.463.290	5.933.570	4.074.948	4.053.194	4.806.464	5.921.828

Vir: UniCredit Bank Srbija a.d. Beograd (brez datuma).

Banka ima sicer na spletnih straneh objavljena letna poročila za obdobje 2006–2021. Za leti 2006 in 2007 ni podatkov o NPL. V vseh poročilih v obdobju med 2008 in 2021 prikazujejo analizo bruto in neto izpostavljenosti do problematičnih komitentov. Prikaz zajema pravne osebe z ratingom 9 in 10 ter prestrukturirane izpostavljenosti in fizične osebe z zamudami več kot 90 dni. V prikaz so zajete tudi zunajbilančne postavke.

Ob koncu leta 2008 je banka izkazovala bruto izpostavljenost do problematičnih komitentov v višini 2.307.341 tisoč RSD oziroma 609.378 tisoč RSD neto izpostavljenosti. Vrh je bil dosežen v letu 2015, ko je banka izkazovala bruto izpostavljenost do problematičnih komitentov v višini 34.596.667 tisoč RSD oziroma 14.307.237 tisoč RSD neto izpostavljenosti. Leto 2021 so zaključili z bruto izpostavljenostjo do problematičnih komitentov v višini 14.152.511 tisoč RSD oziroma 5.921.828 tisoč RSD neto izpostavljenosti. V obdobju od leta 2015 so tako zmanjšali bruto in neto obseg za približno 60 %.

Delež NPL je naveden zgolj za leto 2016, ko je konec leta znašal 18,7 %, in leto 2017, ko je konec leta znašal 13,2 %.

8.2.3 Povzetek gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Srbiji

Podatki o NPE v srbskem bančnem sistemu so na voljo za obdobje med letoma 2008 in 2021, medtem ko so podatki o NPEh za izbrane banke na voljo od leta 2008 oziroma od leta 2014.

Obseg NPE v srbskem bančnem sistemu v začetku opazovanega obdobja, to je med letoma 2010 in 2015, se povečuje, medtem ko od leta 2016 upada. Obseg NPE v izbranih bankah med letoma 2016 in 2021 prav tako upada.

Podatki o deležu NPE v srbskem bančnem sistemu so na voljo za daljše obdobje, in sicer vse od leta 2008. Slednji je do leta 2015 naraščal, po letu 2016 pa upadal. Podatki o deležu NPE so razkriti zgolj v eni banki (Banca Intesa), za katero prav tako velja, da je delež NPE med letoma 2018 in 2021 upadal.

Podatki o stopnji pokritja v srbskem bančnem sistemu so na voljo za obdobje med letoma 2011 in 2019. Stopnja pokritja je v opazovanem obdobju tako upadala kot naraščala. Vrednost kazalnika se je konec opazovanega obdobja v primerjavi z začetkom opazovanega obdobja povišala. Podatki o stopnji pokritja so razkriti zgolj v eni banki (Banca Intesa), in sicer za leti 2020 in 2021.

8.3 Primerjava gibanja nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji

8.3.1 Gibanje nedonosnih izpostavljenosti v Sloveniji in Srbiji v primerjavi s srednjo, vzhodno in jugovzhodno Evropo

Vienna Initiative je bila ustanovljena leta 2009 in združuje večje mednarodne finančne institucije ter najpomembnejše evropske institucije (EBRD, EIB, EK, IMF in Svetovna banka). Del iniciative je posvečen izključno NPL-jem in redno objavlja poročila o portfelju NPL v CESEE regiji (Vienna Initiative, brez datuma a).

V tabeli 15 je prikazana primerjava gibanja obsega NPL v CESEE regiji med letoma 2015 in 2021.

Tabela 15: Primerjava gibanja obsega NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021

Obseg NPL (v milijardah EUR)								Δ 2015-2021
Država ali regija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Slovenija	3,0	1,5	1,2	0,7	1,1	1,2	0,9	-2,1
Srbija	3,5	2,8	2,1	1,2	1,0	0,9	0,9	-2,6
CESEE	55,5	46,5	42,8	37,9	33,8	32,0	32,9	-22,6

Vir: Vienna Initiative (brez datuma b).

Obseg NPL se je v obdobju 2015–2021 občutno zmanjšal. Na regijski ravni je upadel s 55,5 milijarde EUR na 32,9 milijarde EUR, kar je približno 41-odstotno znižanje oziroma znižanje v višini 22,6 milijarde EUR. V Sloveniji se je znižal s 3 milijarde EUR na 0,9 milijarde EUR, kar je približno 70-odstotno znižanje oziroma znižanje v višini 2,1 milijarde EUR. V Srbiji se je znižal s 3,5 milijarde EUR na 0,9 milijarde EUR, kar je približno 74-odstotno znižanje oziroma znižanje v višini 2,6 milijarde EUR.

Če primerjamo zmanjšanje obsega NPL od začetka do konca opazovanega obdobja v odstotkih, sta bili obe državi pri zmanjševanju obsega NPL bolj uspešni od povprečja v regiji CESEE.

Zmanjšanju obsega NPL je v opazovanem obdobju sledil tudi padec deleža NPL. V regiji je padel s 7,7 % za 4,9 odstotne točke, na 2,8 %. V Sloveniji se je znižal z 10 % za 7,9-odstotne točke, na 2,1 %. V Srbiji se je znižal z 21,6 % za 18 odstotnih točk, na 3,6 %.

V tabeli 16 je prikazana primerjava gibanja deleža NPL v CESEE regiji v obdobju 2015–2021.

Tabela 16: Primerjava gibanja deleža NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021

Delež NPL (v %)								Δ 2015 - 2021
Država ali regija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Slovenija	10,0	5,1	4,3	2,3	3,4	3,0	2,1	-7,9
Srbija	21,6	17,0	12,2	6,4	4,1	3,7	3,6	-18,0
CESEE	7,7	6,2	5,3	4,4	3,8	3,5	2,8	-4,9

Vir: Vienna Initiative (brez datuma b).

V kolikor primerjamo znižanje deleža NPL od začetka do konca opazovanega obdobja v odstotnih točkah, sta bili obe državi bili pri zniževanju deleža NPL bolj uspešni od povprečja CESEE.

Povprečni delež NPL v regiji je konec opazovanega obdobja znašal 2,8 %. Delež NPL v Sloveniji je konec leta 2021 znašal 2,1 %, kar pomeni, da je bila Slovenija bolj uspešna od povprečja v regiji. Delež NPL v Srbiji je konec leta 2021 znašal 3,6 %, kar pomeni, da je bila Srbija manj uspešna od povprečja v regiji.

V tabeli 17 je prikazana primerjava stopnje pokritja NPL v regiji CESEE v obdobju 2015–2021.

Tabela 17: Primerjava stopnje pokritja NPL v CESEE regiji za obdobje 2015–2021

NPL Stopnja pokritja (v %)							
Država ali regija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Slovenija	66,8	70,7	75,1	79,1	77,3	81,7	88,7
Srbija	62,3	67,8	62,2	61,3	65,4	57,0	56,3
CESEE	60,9	63,1	63,2	62,0	66,3	65,2	64,6

Vir: Vienna Initiative (brez datuma b).

Stopnja pokritja NPL v regiji se je malenkostno povišala, in sicer s 60,9 % na 64,6 %, kar predstavlja povišanje za 3,7 odstotne točke. Slovenija je bila nad povprečjem že v letu 2015, v letu 2021 pa se je stopnja pokritja v primerjavi z letom 2015 povišala s 66,8 % za kar 21,9 odstotne točke, na 88,7 %, kar predstavlja odklon v višini 24,1 odstotne točke od povprečja.

Srbija je bila leta 2015 rahlo nad povprečjem – kazalnik je znašal 62,3 %, v letu 2021 pa s kazalnikom v višini 56,3 % pod povprečjem regije, in sicer za 8,3 odstotne točke.

V tabeli 18 je prikazana primerjava gibanja neto deleža NPL v CESEE regiji v obdobju 2015–2021.

Tabela 18: Primerjava gibanja neto deleža NPL v regiji CESEE za obdobje 2015–2021

Neto delež NPL (v %)							
Država ali regija/leto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Slovenija	/	1,5	1,1	0,5	0,8	0,6	0,2
Srbija	/	5,5	4,6	2,5	2,0	1,6	1,6
CESEE	/	2,3	2,0	1,7	1,3	1,2	1,0

Vir: Vienna Initiative (brez datuma b).

Neto delež NPL v regiji je konec leta 2016 znašal 2,3 %. Do leta 2021 se je znižal za 1,3 odstotne točke, na 1,0 %. Neto delež NPL je Slovenija znižala z 1,5 % konec leta 2016 za 1,3 odstotne točke, na zgolj 0,2 %, kolikor je kazalnik znašal konec leta 2021, kar predstavlja 0,8 odstotne točke manj kot povprečje regije. Srbija je bila nad povprečjem celotno obdobje opazovanja. Neto delež NPL je od leta 2016 upadel za 3,9 odstotne točke, s 5,5 % konec leta 2016 na 1,6 % konec leta 2021.

Na podlagi analize gibanja NPL v regiji CESEE lahko naredim naslednje zaključke:

- Tako Slovenija kot Srbija sta bili uspešni pri zmanjševanju obsega in deleža NPL, kar se kaže v tem, da je bilo zmanjševanje obsega in deleža NPL večje, kot pa je bilo v povprečju zmanjševanje obsega in deleža NPL v regiji CESEE. Ob upoštevanju deleža NPL konec opazovanega obdobja je bila Slovenija bolj uspešna kot povprečje regije, Srbija pa manj uspešna od povprečja regije.
- Izhodišni vrednosti deleža NPL sta v začetku opazovanega obdobja precej različni. Delež NPL je konec leta 2015 v Sloveniji znašal 10,0 %, medtem ko je v Srbiji znašal 21,6 %.
- Prizadevanja EU in Slovenije za preprečevanje nastanka in razreševanje obstoječih NPE so bila razvidna že v letu 2016, ko je delež NPL znašal 5,1 %. Po objavi dodatnih dokumentov, smernic in priporočil v letih 2017 in 2018 je sledilo še občutnejše znižanje deleža NPL, ki je konec leta 2021 znašal le še 2,1 %.
- Srbija je Strategijo razreševanja NPL za obdobje treh let sprejela v letu 2015, ko je delež NPL znašal 21,6 %. Po preteku treh let je delež NPL upadel za kar 15,2 odstotne točke, na 6,4 %, kolikor je znašal delež NPL konec leta 2018. Občutno znižanje nakazuje uspešno zastavljeno in tudi realizirano strategijo razreševanja NPL. Program reševanja NPL za obdobje 2018–2020 je še dodatno okrepil prizadevanja za razreševanje, kar se je odražalo v nadaljnjem padcu deleža NPL, ki je konec leta 2021 znašal 3,6 %.

- Slovenija je bolj vzdržno raven NPL dosegla že v letu 2016, ko je delež NPL znašal 5,1 %. Slednji je leto pozneje (2017) znašal 4,3 %. Primerljivo vrednost deleža NPL je Srbija dosegla dve leti pozneje (2019), ko je delež NPL znašal 4,1 %.

8.3.2 Primerjava strukture nedonosnih izpostavljenosti

Deloitte pripravlja študije o NPL v srednji in vzhodni Evropi (v nadaljevanju CEE), v okviru katerih so na voljo ločeni podatki na državni ravni (Deloitte, brez datuma). V tabeli 19 je prikazan izsek pregleda NPL portfelja v CEE regiji v obdobju 2011–2017.

Tabela 19: Pregled NPL-portfelja v Sloveniji in Srbiji za obdobje 2011–2017

Država, obseg in delež NPL/leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Slovenija – skupaj obseg NPL (v mio EUR)	4.954	4.705	3.368	2.445	2.023	1.003	764
od tega obseg NPL – podjetja (v mio EUR)	4.493	4.251	2.895	1.981	1.607	728	511
delež NPL – podjetja (v %)	18,5	22,8	20,4	17,7	15,3	7,5	5,3
od tega obseg NPL – gospodinjstva (v mio EUR)	461	454	473	464	416	275	253
delež NPL – gospodinjstva (v %)	4,5	4,9	5,3	5,3	4,7	3	2,6
Srbija – skupaj obseg NPL (v mio EUR)	3.275	3.580	3.216	3.036	2.356	1.955	1.302
od tega obseg NPL – podjetja (v mio EUR)	2.764	2.982	2.527	2.344	1.631	1.277	858
delež NPL – podjetja (v %)	22,3	24,7	28,0	29,0	20,0	15,6	10,1
od tega obseg NPL – gospodinjstva (v mio EUR)	511	598	689	692	725	678	444
delež NPL – gospodinjstva (v %)	9,1	10,1	11,5	11,5	11,6	10	5,8

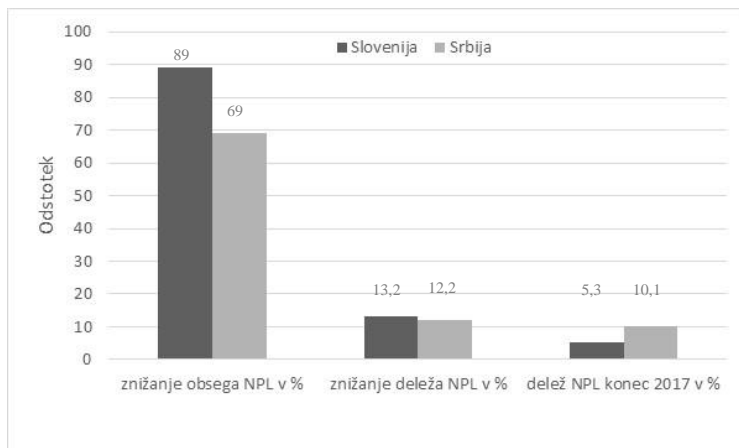
Vir: Deloitte (brez datuma).

Konec leta 2011 je obseg NPL do podjetij v Sloveniji znašal 4,493 milijarde EUR, kar se je odražalo v NPL-deležu v višini 18,5 %. Obseg se je do leta 2017 zmanjšal za 3,982 milijarde EUR oziroma 89 %, na 511 milijon EUR. Delež NPL se je znižal za 13,2 odstotne točke, na 5,3 %. Obseg NPL do podjetij v Srbiji se je zmanjšal z 2,764 milijarde EUR za 1,906 milijarde EUR oziroma 69 % na 858 milijonov EUR. Delež NPL je padel z 22,3 % na 10,1 %, kar predstavlja znižanje za 12,2 odstotne točke.

Obseg NPL do gospodinjstev v Sloveniji je konec leta 2011 znašal 461 milijonov EUR. Do leta 2017 se je znižal za 208 milijonov EUR oziroma 45 %, na 253 milijonov EUR. Delež NPL je padel s 4,5 % za 1,9 odstotni točki, na 2,6 %. Obseg NPL do gospodinjstev v Srbiji je konec leta 2011 znašal 511 milijonov EUR. Do konca leta 2017 se je zmanjšal za 67 milijonov EUR oziroma za 13 %, na 444 milijon EUR. Delež NPL je padel z 9,1 % na 5,8 % oziroma za 3,3 odstotne točke.

Na sliki 4 je prikazana primerjava uspešnosti zniževanja NPL do podjetij v obdobju 2011–2017.

Slika 4: Primerjava uspešnosti zniževanja NPL do podjetij v obdobju 2011–2017

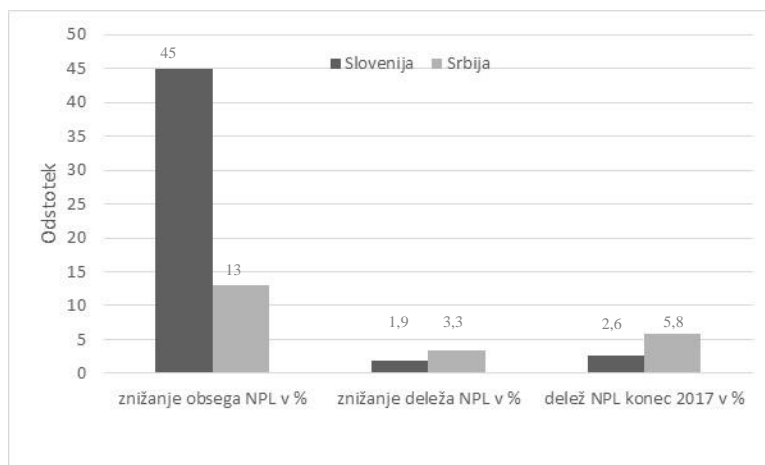

Vir: Deloitte (brez datuma).

Slovenija je bila pri razreševanju NPL do podjetij v opazovanem obdobju bolj uspešna kot Srbija tako z vidika primerjave odstotnega znižanja obsega NPL, znižanja deleža NPL ter višine deleža NPL konec primerjalnega obdobja.

Na sliki 5 je prikazana primerjava uspešnosti zniževanja NPL do gospodinjstev v obdobju 2011–2017.

Slika 5: Primerjava uspešnosti zniževanja NPL do gospodinjstev v obdobju 2011–2017

Vir: Deloitte (brez datuma).

Slovenija je bila pri razreševanju NPL do gospodinjstev v opazovanem obdobju bolj uspešna kot Srbija tako z vidika primerjave odstotnega znižanja obsega NPL kot tudi višine deleža NPL konec primerjalnega obdobja. Srbija je bila bolj uspešna z vidika znižanja deleža NPL.

8.3.3 Drugi podatki

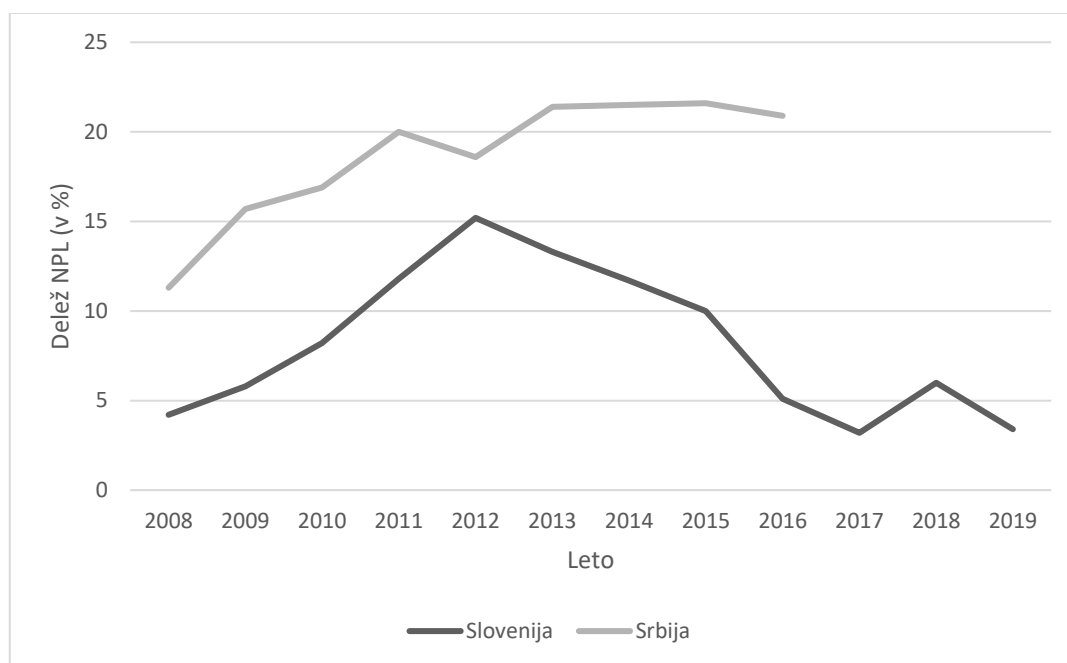
V podatkovni zbirki Statista so na voljo podatki o deležu NPL, in sicer za Slovenijo za obdobje 2008–2019, za Srbijo pa so na voljo zgolj za obdobje 2008–2016. Deleža NPL v izbranih državah v obdobju 2008–2019 sta prikazana v tabeli 20 in na pripadajoči sliki 6.

Tabela 20: Pregled deleža NPL v Sloveniji in Srbiji za obdobje 2008–2019

Delež NPL (v %)												
Država/leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Slovenija	4,2	5,8	8,2	11,8	15,2	13,3	11,7	10,0	5,1	3,2	6,0	3,4
Srbija	11,3	15,7	16,9	20	18,6	21,4	21,5	21,6	20,9	/	/	/

Vir: Statista (brez datuma a) in Statista (brez datuma b).

Slika 6: Pregled deleža NPL v Sloveniji in Srbiji v obdobju 2008–2019

Vir: Statista (brez datuma a) in Statista (brez datuma b).

Delež NPL je v Sloveniji dosegel vrh leta 2012, ko je znašal 15,2 %. Do leta 2019 je padel za 11,8 odstotne točke, na 3,4 %. Delež NPL je vrh v Srbiji dosegel leta 2015, ko je znašal 21,6 %. Do leta 2016 je padel za 0,7 odstotne točke, na 20,9 %.

9 SKLEP

Gospodarska kriza iz leta 2008 se je znatno odrazila v bančnem sektorju, tako v Sloveniji kot v Srbiji. Obe državi sta imeli namreč slabšo kakovost kreditnega portfelja oziroma povečan obseg NPE, ki predstavljajo izpostavljenosti, pri katerih nastajajo zamude pri

odplačilu obveznosti, ki je daljša od 90 dni in/ali se ocenjuje, da je malo verjetno, da bo dolžnik zmožgal odplačati svoje obveznosti brez unovčenja zavarovanja (ECB, 2017b, str. 104). NPE predstavljajo tudi prestrukturirane izpostavljenosti (Izvedbena uredba Komisije (EU), 2015/227). Pogost kazalnik spremljave kakovosti sredstev je delež NPL, ki predstavlja razmerje med bruto nedonosnimi posojili in naložbami ter bruto posojili in naložbami (EBA, brez datuma b). Slednji se je od leta 2008 postopoma zviševal in v Sloveniji dosegel vrh v letu 2012, ko je znašal 15,2 %, medtem ko je v Srbiji delež NPL dosegel vrh v letu 2015, ko je znašal 21,6 % (Statista, brez datuma a; Statista, brez datuma b).

Veliki obsegi NPE v dalj časa trajajočem obdobju zavirajo kreditno in gospodarsko dejavnost. NPE namreč zavzemajo kapital, ki bi ga banke sicer lahko uporabile za posojila podjetjem in prebivalstvu, znižujejo dobičkonosnost bank, zvišujejo stroške financiranja ter posledično zmanjšujejo kreditno ponudbo (Aiyar in drugi, 2015b).

Pristojne institucije in regulatorji so v obeh državah sistemsko pristopili k razreševanju velikih obsegov NPE. Po pregledu literature z regulatornega področja ugotavljam, da področje upravljanja z NPE v Sloveniji ureja več organov in institucij, kot to velja za Srbijo. To je mogoče pripisati dejstvu, da je Slovenija članica EU, Srbija pa ni. Glede časovne implementacije je Slovenija z izdajo določenih komponent, kot sta Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja ter Slovenska načela finančnega prestrukturiranja (ZBS, 2014), malenkost prednjačila pred EU in Srbijo. Z vidika celostnega pristopa k razreševanju NPE prednjači Srbija, ki je Strategijo razreševanja NPL objavila že leta 2015 (MF RS, brez datuma d). Največ dokumentov je bilo sprejetih ali dopoljenih v letih 2017 in 2018. Vsebino dokumentov je zelo težko primerjati, saj so nekateri dokumenti napisani zelo splošno, medtem ko so drugi zelo konkretni in pripravljeni na operativni ravni. Primer prvega predstavljajo Napotki (ECB, 2017b), primer drugega pa srbska Strategija razreševanja NPL (MF RS, brez datuma d).

V obeh izbranih državah so prisotne vse obravnavane vrste ukrepov preprečevanja nastanka in zniževanja NPE. Pri izvedbi ukrepov EWS, prestrukturiranje, menjava dolga za lastniški kapital, zunajsodna izterjava, odpisi terjatev, zaseg premoženja in prenos terjatev na družbo za upravljanje terjatev ni večjih odstopanj glede možnosti izvedbe ukrepa med državama. Največje razlike so pri ukrepih, ki naslavlajo razreševanje NPL do fizičnih oseb in na nek način pomenijo ovire za uspešno razreševanje NPL. V Srbiji je namreč prodaja terjatev do fizičnih oseb dovoljena zgolj finančnim institucijam. Prav tako nimajo urejenega insolventnega področja za fizične osebe, kot npr. osebni stečaj, ki ga poznamo v Sloveniji (MF RS, brez datuma d; Sodstvo Republike Slovenije, brez datuma b). IMF je v letu 2015 izvedel analizo strukturnih ovir pri razreševanju NPL in v raziskavo vključil 19 držav, med njimi tudi Slovenijo in Srbijo. V okviru raziskave so primerjali države evroobmočja z državami, ki so zunaj evroobmočja. Ugotovili so, da je zaznana velikost oziroma resnost problema strukturnih ovir v povprečju manjša v državah evroobmočja. Države zunaj

evroobmočja se spoprijemajo z večjimi izzivi na področju trga z NPL-ji, davčnega režima in pravnega sistema (Aiyar in drugi, 2015a).

Največja ovira pri spremljanju področja kakovosti sredstev, natančneje pri spremljanju upravljanja z NPE, so podatki, saj enovita definicija, ki bi omogočala primerjavo med bankami, državami in jurisdikcijami, na svetovni ravni ne obstaja. Slovenija je sicer kot članica EU od leta 2015 zavezana spremljati in poročati o obsegu in deležu NPE skladno z definicijo EBA (Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/227), Srbija, ki ni članica EU, pa NPE ne spremlja po tej definiciji. Kljub temu so na voljo določeni primerljivi podatki, kot uvodoma že predstavljeni deleži NPL, ki so dostopni v podatkovni zbirki Statista. Vienna Initiative od leta 2015 pripravlja obsežna poročila o gibanju NPL v CESEE regiji (Vienna Initiative, brez datuma b). Konec leta 2015 je obseg NPL v Sloveniji znašal 3,0 milijarde EUR, medtem ko je obseg NPL v Srbiji znašal 3,5 milijarde EUR. Delež NPL v Sloveniji je konec leta 2015 znašal 10,0 %, v Srbiji pa 21,6 %. Povprečni delež NPL v regiji je bil konec leta 2015 občutno nižji in je znašal 7,7 %. Šest let pozneje, natančneje konec leta 2021, je obseg NPL v Sloveniji znašal zgolj še 0,9 milijarde EUR, kar se je odražalo v deležu NPL v višini 2,1 %. Obseg NPL v Srbiji je prav tako znašal 0,9 milijarde EUR, medtem ko je delež NPL v Srbiji znašal 3,6 %. Iz poročil je sicer mogoče razbrati, da sta bili državi pri zmanjševanju obsega in deleža NPL precej bolj uspešni kot povprečje regije. V obdobju 2015–2021 se je obseg NPL v regiji zmanjšal v povprečju za 41 %, v Sloveniji za 70 % in v Srbiji za 74 %. Delež NPL je v opazovanem obdobju v regiji v povprečju upadel za 4,9 odstotne točke, medtem ko se je v Sloveniji znižal za 7,9 odstotne točke, v Srbiji pa kar za 18,0 odstotnih točk. Povprečni delež NPL v regiji je konec leta 2021 znašal 2,8 %. Slovenija je bila z vidika povprečnega deleža NPL pod povprečjem (0,7 odstotne točke), Srbija pa je bila rahlo nad povprečjem (0,8 odstotne točke). Stopnja pokritja NPL je bila v Sloveniji ves čas nad povprečjem, medtem ko je Srbija od leta 2017 pod povprečjem (Vienna Initiative, brez datuma b).

Ocenjujem, da sta se kljub drugačnemu pristopu pristojnih institucij in regulatorjev ter malenkostnim razlikam pri naboru orodij za razreševanje obstoječih NPE obe državi uspešno spoprijeli s problematiko NPE in v preteklem obdobju dosegli vzdržne ravni deležev NPE.

LITERATURA IN VIRI

1. Aiyar, S., Bergthaler, W., Garrido, J.M., Ilyna, A., Jobst, A., Kang, K., Kovtun, D., Liu, Y., Monaghan, D. in Morreti, M. (2015a). IMF. *A Strategy for Resolving Europe's Problem Loans*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1519.pdf>
2. Aiyar, S., Ilyna, A. in Jobst, A. (2015b). CEPR. *How to tackle Europe's non-performing loan problem*. <https://voxeu.org/article/how-tackle-europe-s-non-performing-loan-problem>

3. Ajpes. (brez datuma a). *Javna objava letnih poročil – NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR D.D.*. Pridobljeno 23. januarja 2023 s <https://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5860580000>
4. Ajpes. (brez datuma b). *Javna objava letnih poročil – NOVA LJUBLJANSKA BANKA D.D., LJUBLJANA*. Pridobljeno 23. januarja 2023 s <https://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5860571000>
5. Ajpes. (brez datuma c). *Javna objava letnih poročil – UNICREDIT BANKA SLOVENIJA D.D.*. Pridobljeno 23. januarja 2023 s <https://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5446546000>
6. Anastasiou, D. (2018, 18. avgust). SSRN. *Management and Resolution methods of Non-performing loans: A Review of the literature*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2825819
7. Banca Intesa a.d. Beograd. (brez datuma). *Godišnji izveštaji*. Pridobljeno 19. januarja 2023 s <https://www.bancaintesa.rs/stanovnistvo/finansijski-izvestaji/godisnji-izvestaji.html>
8. Balgova, M. in Plekhanov, A. (2016, 18. november). CEPR. *The economic impact of reducing non-performing loans*. <https://voxeu.org/article/economic-impact-reducing-non-performing-loans>
9. Banka Slovenije. (2015, 24. november). *Sporočilo za javnost – Objava nedonosnih izpostavljenosti bank in hranilnic po novi, enotni definiciji Evropskega bančnega organa*. <https://www.bsi.si/mediji/128/sporocilo-za-javnost-objava-nedonosnih-izpostavljenosti-bank-in-hranilnic-po-novi-enotni-definiciji-evropskega-bancnega-organa-eba>
10. Banka Slovenije. (2017a). *Pregled dogajanja na področju nedonosnih izpostavljenosti*. <https://www.bsi.si/mediji/1162/pregled-dogajanja-na-podrocju-nedonosnih-izpostavljenosti>
11. Banka Slovenije. (2017b). *Priročnik za učinkovito upravljanje in reševanje nedonosnih terjatev do MSME*. <https://www.bsi.si/publikacije/druge-publikacije/prirocnik-za-upravljanje-nedonosnih-terjatev-msme>
12. Banka Slovenije. (brez datuma a). *Mesečna informacija o poslovanju bank*. Pridobljeno 21. oktobra 2023 s <https://www.bsi.si/publikacije/arhiv-nekdanjih-publikacij/mesecna-informacija-o-poslovanju-bank>
13. Banka Slovenije. (brez datuma b). *Podatki o nedonosnih izpostavljenostih*. Pridobljeno 2. avgusta 2022 s <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/nadzor-bancnega-sistema/nadzorniska-razkritja/podatki-o-nedonosnih-izpostavljenostih>
14. Baudino, P. in Yun, H. (2017, 9. oktober). Bank for International Settlements. *Resolution of non-performing loans – policy options*. <https://www.bis.org/fsi/publ/insights3.pdf>
15. Bauze, K. (2019, september). World Bank Group. *Non-Performing Loan Write-Offs: Practices in the CESEE region*. <http://pubdocs.worldbank.org/en/372351569367201917/FinSAC-NPL-Write-offs-CESEE-Region.pdf>

16. Brei, M., Gambacorta, L., Lucchetta, M. in Parigi, B. M. (2020, januar). Bank for International Settlements. *BIS Working Papers, No 837, Bad bank resolutions and bank lending*. <https://www.bis.org/publ/work837.pdf>
17. Cerruti, C. in Neyens, R. (2016, 26. maj). World Bank Group. *Public Asset Management Companies*. <https://issuu.com/world.bank.publications/docs/9781464808746>
18. Cmok, F. (brez datuma). EBRD. *Non-performing loans: Addressing legal and regulatory impediments*. <https://www.ebrd.com/find?keywords=Nonperforming%20loans%3A%20Addressing%20legal%20and%20regulatory%20impediments%20law%20in%20transition&content-all=true&dates-all=true&search-type=search-all&page=1&order-by-date=false>
19. Constancio, V. (2017, 3. februar). ECB. *Resolving Europe's NPL burden: challenges and benefits*. <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170203.en.html>
20. Deloitte. (brez datuma). *NPL Study*. Pridobljeno 26. novembra 2020 s <https://www2.deloitte.com/bg/en/pages/about-deloitte/articles/non-performing-loan-portfolio-markets-cee-region1.html>
21. EBA - Evropski bančni organ. (brez datuma a). *Guidelines on management of non-performing and forborne exposures*. <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/credit-risk/guidelines-on-management-of-non-performing-and-forborne-exposures>
22. EBA - Evropski bančni organ. (brez datuma b). *Risk Dashboard, Data as of Q1 2022*. https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Risk%20Analysis%20and%20Data/Risk%20dashboard/q1%202022/1036528/EBA%20Dashboard%20-%20Q1%202022.pdf
23. ECB - Evropska centralna banka. (2017a). *Kaj je SREP?*. Pridobljeno 26. novembra 2020 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/srep.sl.html>
24. ECB - Evropska centralna banka. (2017b). *Napotki bankam v zvezi s slabimi posojili*. https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_on_npl.sl.pdf
25. ECB - Evropska centralna banka. (2018a). *Dodatek k Napotkom bankam v zvezi s slabimi posojili: nadzorniška pričakovanja glede bonitetnega oblikovanja rezervacij za slaba posojila*. https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.npl_addendum_201803.sl.pdf
26. ECB - Evropska centralna banka. (2018b). *ECB objavila nadaljnje korake v nadzorniškem pristopu k obravnavi slabih posojil*. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2018/html/ssm.pr180711.sl.html>
27. ECB - Evropska centralna banka. (brez datuma a). *Guidance on non-performing loans (NPLs)*. Pridobljeno 2. septembra 2022 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/guidanceonnpls.en.html>
28. ECB - Evropska centralna banka. (brez datuma b). *Joint Supervisory Teams*. Pridobljeno 26. novembra 2020 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/approach/jst/html/index.sl.html>

29. ECB - Evropska centralna banka. (brez datuma c). *Kdaj je banka pomembna?*. Pridobljeno 26. novembra 2020 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/list/criteria/html/index.sl.html>
30. ECB - Evropska centralna banka. (brez datuma d). *Non-performing loans*. Pridobljeno 26. novembra 2020 s <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/index.en.html>
31. ECB - Evropska centralna banka. (brez datuma e). *Obvestilo o nadzorniških pričakovanjih glede kritja za nedonosne izpostavljenosti*. https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/letterstobanks/shared/pdf/2019/ssm.supervisory_coverage_expectations_for_NPEs_201908.sl.pdf?4e759a60e8a4f34cd1f99cc0fe8e04ad
32. EK - Evropska komisija. (2019a). *Fourth progress report on the reduction of non-performing loans (NPLs) and further risk reduction in the Banking union*. https://finance.ec.europa.eu/publications/fourth-progress-report-reduction-non-performing-loans-npls-and-further-risk-reduction-banking-union_en
33. EK - Evropska komisija. (2019b). *Third Progress Report on the reduction of non-performing loans and further risk reduction in the Banking Union*. https://finance.ec.europa.eu/publications/third-progress-report-reduction-non-performing-loans-npls-and-further-risk-reduction-banking-union_en
34. EK - Evropska komisija. (brez datuma). *Non-performing loans (NPLs)*. Pridobljeno 28. julija 2022 s https://finance.ec.europa.eu/banking-and-banking-union/non-performing-loans-npls_en
35. Evropski svet. (2017, 11. julij). *Bančništvo: Svet je pripravil akcijski načrt za reševanje problema slabih posojil*. <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2017/07/11/banking-action-plan-non-performing-loans/>
36. Fell, J., Grodzicki, M., Krušec, D., Reiner, M. in O'Brien, W. (2017). ECB. *Overcoming non-performing loan market failures with transaction platforms*. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.sfafinancialstabilityreview201711.en.pdf>
37. FURS - Finančna Uprava Republike Slovenije. (2017, 10. februar). *Odpis obveznosti, odpis terjatev ter konverzija terjatev v lastniški delež dolžnika – podrobnejši opis*. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjTsKTatpj9AhXtAhAIHVZOAXkQFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.fu.gov.si%2Ffileadmin%2FInternet%2FDavki_in_druge_dajatve%2FPodrocja%2FDavek_od_dohodkov_pravnih_oseb%2FOpis%2FOdpis_obveznosti_odpis_terjatev_ter_konverzija_terjatev_v_lastniski_delez_dolzника.doc&usg=AOvVaw3-dbWLM03N-531pTXQkbn7
38. Gupta, A. (2014, 20. marec). Effective early warning crucial in preventing banks exposure to NPAs. *Economic Times*. <https://economictimes.indiatimes.com/opinion/et-commentary/effective-early-warning-crucial-in-preventing-banks-exposure-to-npas/articleshow/32366993.cms?from=mdr>
39. IMF. (2005, junij). *The Treatment of Nonperforming loans*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2005/05-29.pdf>

40. Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/227 z dne 9. januarja 2015 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 680/2014 o določitvi izvedbenih tehničnih standardov v zvezi z nadzorniškimi poročanjem institucij skladno z Uredbo (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta. UL EU L 48/1. Pridobljeno 26. julija 2022 s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32015R0227>
41. KPMG. (2019, februar). *EBA Guidelines on management of non-performing and forborne exposures*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ie/pdf/2019/03/ie-eba-guidelines-on-non-performing-exposures.pdf>
42. KPMG. (2022, 15. marec). *Towards further harmonisation of the European NPL market*. <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/03/towards-further-harmonisation-of-the-european-npl-market.html>
43. KPMG in Moravčević Vojnević and partners. (2015, december). *Nacrt analize postojećih prepreka za prodaju problematičnih kredita u Srbiji*. Pridobljeno 20. februarja 2021 s <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2017/01/npl-resolution-in-serbia.pdf>
44. Louri, H. (2017, 5. julij). Resolution Strategies for Non-performing Loans: A Post-Crisis European Perspective. *European Economy*, 3(1), 161-171.
45. MF RS - Ministrstvo za finance, Republika Srbska. (brez datuma a). *Action plan for the implementation of the NPL resolution strategy*. Pridobljeno 8. februarja 2023 s https://www.mfin.gov.rs/upload/media/8DcIfo_6016d572e0b58.pdf
46. MF RS - Ministrstvo za finance, Republika Srbska. (brez datuma b). *Action plan for the implementation of the NPL resolution program for the period 2018-2020*. Pridobljeno 8. februarja 2023 s https://www.mfin.gov.rs/upload/media/LLWWh1_6016d4f2dbed0.pdf
47. MF RS - Ministrstvo za finance, Republika Srbska. (brez datuma c). *NPL Resolution Programme for 2018 - 2020*. Pridobljeno 8. februarja 2023 s https://www.mfin.gov.rs/upload/media/kzYKaF_6016d4fd5b3d6.pdf
48. MF RS - Ministrstvo za finance, Republika Srbska. (brez datuma d). *NPL Resolution Strategy*. Pridobljeno 8. februarja 2023 s https://www.mfin.gov.rs/upload/media/qGkXCU_6016d5622cde9.pdf
49. Ministrstvo za pravosodje. (2019, 2. oktober). *Stečajni postopek nad pravno osebo*. Pridobljeno 10. februarja 2023 s <https://www.gov.si/novice/2019-10-02-stecajni-postopek-nad-pravno-osebo/>
50. NBS - National Bank of Serbia. (brez datuma a). *Annual Financial Stability Report*. Pridobljeno 23. januarja 2023 s <https://nbs.rs/en/drugi-nivo-navigacije/publikacije-i-istrzivanja/GISFS/>
51. NBS - National Bank of Serbia. (brez datuma b). *Banking Sector in Serbia – quarter reports*. Pridobljeno 23. januarja 2023 s <https://nbs.rs/en/finansijske-institucije/banke/izvestaji-i-analize/>
52. NBS - National Bank of Serbia. (brez datuma c). *Decision on the accounting write-off of bank balance sheet assets*. Pridobljeno 3. junija 2023 s https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents-eng/propisi/propisi-kpb/accounting_write_off.pdf

53. NBS - National Bank of Serbia. (brez datuma d). *Financial Stability Indicators*. Pridobljeno 30. avgusta 2021 s <https://nbs.rs/en/ciljevi-i-funkcije/finansijska-stabilnost/pokazatelji/>
54. OTP banka Srbija a.d. Beograd. (brez datuma). *Annual business report for 2021*. Pridobljeno 20. januarja 2023 s <https://www.otpbanka.rs/wp-content/uploads/2022/03/annual-business-report-for-2021.pdf>
55. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. Ur. l. RS, št. 28/07, 102/08, 3/09, 29/12, 12/13, 12/14, 13/15, 25/15 – Zban-2 in 50/15.
56. Sklep o upravljanju kreditnega tveganja v bankah in hranilnicah. Ur. l. RS, št. 68/17, 78/19, 92/21 – Zban-3 in 115/21.
57. Sodstvo Republike Slovenije. (brez datuma a). *Na sodišču – Izvršba – izterjava dolga pod sodni poti*. Pridobljeno 10. februarja 2023 s <https://nasodiscu.si/izvršba>
58. Sodstvo Republike Slovenije. (brez datuma b). *Na sodišču – Osebni stečaj*. Pridobljeno 10. februarja 2023 s <https://nasodiscu.si/osebni-stečaj>
59. Statista. (brez datuma a). *Bank non-performing loans (NPL) to total gross loans ratio in Slovenia from 2008 to 2019*. Pridobljeno 30. avgusta 2021 s <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/460909/non-performing-bank-loans-in-slovenia/>
60. Statista. (brez datuma b). *Bank non-performing loans (NPL) to total gross loans ratio in Serbia from 2002 to 2015*. Pridobljeno 18. februarja 2021 s <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/460900/non-performing-bank-loans-in-serbia/>
61. Stijepovic, R. (2014). Recovery and Reduction of Non-Performing Loans – Podgorica Approach. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 3(3), 101–118.
62. Tabaković, J. (2018, 29. januar). *Resolution of nonperforming loans in Serbia: Stability as an imperative*. <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0353-443X/2018/0353-443X1802091T.pdf>
63. Woo, D. (2000). IMF. *Two approaches to Resolving Nonperforming Assets During Financial Crises*. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0033.pdf>
64. UniCredit Bank Srbija a.d. Beograd. (brez datuma). *Finansijski izveštaji*. Pridobljeno 20. januarja 2023 s <https://www.unicreditbank.rs/rs/o-nama/izvestaji/finansijski.html>
65. Vienna Initiative. (2012, marec). IMF. *Working Group on NPLs in Central, Eastern and Southeastern Europe*. <https://www.imf.org/external/region/eur/pdf/2012/030112.pdf>
66. Vienna Initiative. (brez datuma a). *About us*. <https://npl.vienna-initiative.com/about-us/>
67. Vienna Initiative. (brez datuma b). *NPL monitors*. Pridobljeno 30. avgusta 2021 s <https://npl.vienna-initiative.com/npl-monitors/>
68. ZBS – Združenje bank Slovenije. (2014, april). *Slovenska načela finančnega prestrukturiranja dolgov v gospodarstvu*. <https://www.zdruzenje-manager.si/assets/Baza-znanja/Prirocniki/Slovenska-nacela-prestrukturiranja-dolga-2011-1.pdf>